Ondřej Suchý

Ljuba Hermanová

NAKLADATELSTVÍ BRÁNA
KNIŽNÍ KLUB

Zpěvačka a herečka LJUBA HERMANOVÁ
se narodila před devadesáti lety.
Táto knížka chce být připomínkou,
že i když mezi námi už osm let chybí,
v kulturním dědictví naší země
zůstává její jméno
nesmazatelně zapsáno.

Ondřej Suchý

LJUBA HERMANOVÁ

NAKLADATELSTVÍ BRÁNA
KNIŽNÍ KLUB

ISBN 80-7243-176-5 (Nakladatelství BRÁNA. Praha)
ISBN 80-242-1025-8 (Euromedia Group,k.s.–Knižní klub. Praha)

Prosím, nepřehlédněte!

Pokud jste v minulosti četli knížky Ljuba jako vystřižená nebo memoáry Ljuby Hermanové… a co jsem ještě neřekla – nevadí. V téhle knize se dočtete, co dosud v žádné z jmenovaných (ani v knížkách jiných) ještě nebylo.

Pokud jste v minulosti nečetli knížky Ljuba jako vystřižená nebo memoáry Ljuby Hermanové… a co jsem ještě neřekla – nevadí. V téhle knize se leckde dočtete i leccos podstatného, co v obou jmenovaných bylo.

Krom toho se tu a tam dočtete také (bohužel) něco o mně. Neumím totiž psát knížky tohoto druhu z jiného, než z vlastního úhlu pohledu.

Takhle nějak to začalo

Když jsme se poprvé viděli, tykala mi. Bylo mně třináct a ona s mým sourozencem a dalšími nadšenci zrovna vyklízela haraburdí z dosud ještě neznámého a nepojmenovaného divadélka Na zábradlí. Byla neděle, dopoledne, a já se šel na Anenské náměstí podívat, jak vypadá to „bráchovo divadlo", o kterém jsem doma už tolik slyšel. Procházel jsem pustými staroměstskými uličkami a někde v polovině cesty se přede mnou objevil chodec, kterému jsem se pověsil na paty a šel zvědavě zbytek cesty za ním. Měl totiž také namířeno na Anenské náměstí a podle chůze, výrazného bíbra a kabátu, kterému se u nás říkalo „daflkaut", mi bylo jasné, že to musí být nějaký herec, který v tom novém divadle bude taky hrát. (Nemýlil jsem se, byl to mladý Jiří Sehnal, budoucí Muž s trubkou ve hře Kdyby tisíc klarinetů). „Tohle je brácha, jo?" otočila se Ljuba na Jiřího, když jsem vešel do šálku a pozdravil. Pak se na mě usmála a prohodila se mnou pár milých vět, které už si nepamatuju, jelikož jsem byl ze všeho děsně vykulenej.

Bylo mně asi sedmnáct, když jsem se – puzen touhou stát se (mimo jiné) také novinářem – ocitl jednoho dne v místnosti redakce kultury časopisu Mladý svět. Leknul jsem se, protože tam byli strašně dlouhý lidi. Jeden se jmenoval Rudolf Křesťan a druhý Jiří Černý. Zatímco prvního jsem jen rozesmával skutečností, že jsem mladší brácha Suchýho, druhý se mě s vlídností téměř otcovskou ujal a dal mi tipy, co bych měl pro ně zkusit napsat. Zkoušel jsem to a byl jsem pyšný, že mám něco společného s Mladým světem. Když se sešel rok s rokem, zazvonil u nás doma jednou telefon a Jiří Černý mě požádal, abych přišel, že prý má pro mě zajímavou práci. V redakci mi pak sdělil, že k druhému ročníku soutěže Zlatý slavík 1963 vyjdou Aktuality Mladého světa, jakýsi sborník, který bude mít název Zpěváci před soudem, a že na něm spolupracuje řada autorů. Sborník je postavený především na anketě, v níž musí všichni zpěváci a zpěvačky, co se umístili na prvních třiceti místech (tehdy ještě nebyl Zlatý slavík rozdělen na kategorie zpěvák – zpěvačka) odpovědět na 21 univerzálních otázek. Kromě toho tam budou prý ještě zvlášť také rozhovory s autory nejúspěšnějších písní. Černý se mě zeptal, zda bych nechtěl napsat rozhovor s textařem Janem Schneiderem a zda bych také neobešel pár zpěváků, kteří se ve Slavíku umístili na předních místech. Horlivě jsem souhlasil, to dá rozum! Z těch zpěváků a zpěvaček si už nepamatuju nikoho jiného než dvě

důležitá jména – Karel Gott a Ljuba Hermanová. Karel Gott se tehdy ve Zlatém slavíku umístil poprvé v životě na příčce nejvyšší. Přičítám jeho velké radosti, že když jsem za ním s otázkami přišel, sedl si a celou tu jednadvacítku otázek mi zodpověděl písemně sám, zatímco já mu jen nahlížel přes rameno. Dodnes mám tu písemnou relikvii schovanou. Nakonec mi zbývalo ještě sehnat Ljubu Hermanovou, která tehdy obsadila 18. místo mezi Juditou Čeřovskou a Miki Volkem. A byl tu problém. Ljuba v té době už hostovala v divadle Večerní Brno. Sehnal jsem tedy číslo do divadla a večer jsem tam z domova zavolal. Nevím, zda to byla Ljuba anebo někdo jiný, kdo mi nadiktoval telefonní číslo do hotelu (ve kterém tehdy Ljuba bydlela) a řekl mi, abych zavolal až ráno. Jako na zlost jsme měli doma už od rána hluchý telefon a mně nezbývalo, než se vypravit s otázkami, blokem a tužkou na hlavní poštu do Jindřišské ulice. Bylo těsně před desátou hodinou dopolední, když jsem na poště plné lidí poněkud stydlivě požádal slečnu u okénka, aby mě spojila s Brnem a na čísle tom a tom aby mě přepojili na pokoj Ljuby Hermanové. Pak už jsem jen čekal, až budu poslán do příslušné telefonní kabiny. Konečně jsem se dočkal a ve sluchátku uslyšel známý hlas. Představil jsem se a vysvětlil, čím jsem byl pověřen panem Jiřím Černým z Mladého světa. Nejprve jsem to schytal, že volám tak brzy ráno. Ujistil jsem Ljubu, že volám přesně v hodinu, na kterou jsem byl den předtím odkázán. Pak přišly další rozpaky – hned první otázku zpěvácké ankety tvořilo jedno krátké slovo: Věk? Pár vteřin bylo ve sluchátku ticho a pak slyším – dodnes – tu větu: „Nejste vy ňákej drzej? – Jednapadesát!” Koktal jsem hned další otázky, ale odpovědi byly chvílemi nesrozumitelné. „Promiňte, paní Hermanová, já vás špatně slyším, ten telefon nějak zlobí…” – „Nezlobí”, odpověděla mi už spokojeně, „já jím jabko!” Musím říct, že když jsem získal poslední, jednadvacátou odpověď a rozloučil se s paní Hermanovou, vypotácel jsem se z budky pěkně zpocený. A nebylo to vůbec proto, že v ní bylo tak jak tak dusno a nedýchatelno…

Jednadvacet otázek Mladého světa, které jsem tenkrát z pošty Ljubě po telefonu tlumočil (a rozechvělou rukou si zapisoval odpovědi) vypadalo takhle:

1. **Věk.** 51 roků.
2. **Zaměstnání, zaměstnavatel.** Herečka: Divadlo Na zábradlí.
3. **Stav, děti (jejich věk, jméno).** Svobodná.
4. **Kdy a co vás přivedlo ke zpívání?** Učitel zpěvu na obecné.

5. Kdy, kde a s jakou písní jste poprvé vystupovala?
V roce 1932 v divadle Aréna na Smíchově s písní „Tiše hučí Niagara”.
6. Kdo nejvíc ovlivnil váš pěvecký vývoj? Nevzpomínám si; ta paměť.
7. Co považujete za svůj největší úspěch, případně neúspěch? Snad písničku Polír.
8. Zpívala jste v zahraničí? Kde? V Maďarsku a v NDR.
9. Umístila jste se v nějaké soutěži? Ne.
10. Kolik už jste asi zpívala písniček? Nevím, je jich moc.
11. Kolik jste jich nahrála? a) na desky b) pro **rozhlas.**
a) Asi kolem 30. b) To vám také nepovím.
12. Vaše nejoblíbenější píseň, a) česká, b) cizí. a) Suchý, Šlitr: Tulipán, b) Některá z repertoáru Edith Piafové.
13. Který zpěvák se vám nejvíc líbí, a) náš, b) zahraniční. a) Matuška, b) Těžko říct.
14. Která zpěvačka se vám nejvíc líbí, a) naše, b) zahraniční. a) Olmerová, Pilarová, Hegerová, b) Edith Piafová.
15. Hrajete na nějaký nástroj? Na klavír.
16. Pěstujete nějaký sport? Gymnastiku.
17. Jaký je váš koníček? Auto.
18. Kdo je váš nejmilejší a) spisovatel, b) malíř c) skladatel (mimo oblast populární hudby), a) William Saroyan. b) Speciálně nemám, c) Britten.
19. Vaše nejoblíbenější rozhlasová stanice? Praha. Poněvadž je to jediná stanice, kterou mohu pořádně chytit.
20. Vaše největší přání? Aby mně zdraví fungovalo jako dosud.
21. Co se vám nelíbí a líbí na Mladém světě? Poslední číslo jsem viděla minulý rok, když jsem tam měla interview.

Škoda, že mě o třicet let později nenapadlo, položit Ljubě ty samé otázky znovu a konfrontovat její nové odpovědi s těmi tehdejšími. To jsme totiž udělali o mnoho let později s kolegou Oldřichem Dudkem, když jsme si vymýšleli princip knížky Ljuba jako vystřižená. Našli jsme si např. v prvním lednovém čísle Nedělního listu z roku 1933 jeden Ljubin obsáhlý rozhovor a pustili se do konfrontace, kterou jsme následovně uvedli:
„Je první v kavárně, první skutečný rozhovor, netrpělivá, temperamentní, ale sedí přitom u ústředního topení. Bruneta, černé šaty – její čerň pleti,

známá z jeviště, je pryč. Po představení musí hned domů, právě pro onu hněď, do vany. **“ Takhle začíná rozhovor s vámi, Ljubo, který vyšel v Nedělním listě 1. ledna 1933. Nebudeme vám připomínat vaše odpovědi, ale položíme vám dnes – téměř o 50 let později – stejné otázky. Máme za to, že porovnání vašich odpovědí z roku 1933 s těmi z let osmdesátých bude nejen zábavné a zajímavé, ale i poučné. Jste pro tuhle hru?**

„Proč ne? Od vás jsem připravena na všecko. Doufám, že to nebude moc velká ostuda… Musela jsem tenkrát povídat asi věci!”

Takže můžeme začít: Jakou jste měla známku z mravů ve škole?

Rok 1933: „Z mravů jsem měla ve škole vždycky dvojku.”

Dnes: „Podle toho, jak jsem se chovala.”

Kolik je vám let??

Rok 1933: „Je mi devatenáct.”

Dnes: „Podle naučného slovníku, který vydalo nakladatelství Academia, o čtyři roky víc, podle záznamu v matrice, a co mi tvrdili rodiče, o čtyři roky méně, než ve slovníku Academie. Jinými slovy – v roce 1983 jsem oslavila sedmdesátiny.

Milujete?

Rok 1933: „Sebe. Víte, já jsem ‚potvora‘. Když se zamiluji, tak přece jen nakonec ideálně. Musí být brunet, hezký a může mít peníze. Ale blondýn může být také.”

Dnes: „Což lze žít bez lásky?”

Jakou máte voňavku?

Rok 1933: „Objevila jsem výbornou voňavku ‚Crepdechine de Millot‘.”

Dnes: „Nejraději ‚Je reviens‘ od Wortha, snad kvůli tomu názvu.”

A co sport?

Rok 1933: „Také jezdím na koni. Ráda bych lyžařila, ale vždy mi do toho něco přijde.”

Dnes: „Udržuje člověka v kondici. Jen houšť na obrazovkách!”

Neomrzí vás to, denně hrát?

Rok 1933: „Já bych hrála třeba třikrát za den. Ono mě to také jednou přejde. Nejlépe hraji, když jsou lidé spokojeni a není jich málo.”

Dnes: „Vůbec né, obzvláště když už léta denně nehraju!”

Máte nějakou vášeň?

Rok 1933: „Tanec a veselí. Ale nejraději tančím s Kohoutovou společně ‚rumbu‘.”

Dnes: „Bodejť ne! Jsem přece normální, nebo ne?”

Vaše pověra?

Rok 1933: „Když jdu na jeviště, udělám tři křížky a vzpomenu si na mámu.”

Dnes: „Nejsem pověrčivá, výjimečně! Od té doby, co vím o jednom kominíkovi, který prý nosí štěstí, že bije svou ženu a pije. Je to štěstí?”

Věříte v třináctku?

Rok 1933: „Narodila jsem se třiadvacátého dubna 1913. Ale na třináctku nevěřím. Já vlastně nejsem vůbec pověrčivá. Když jsem chodila do školy a potkala jsem fůru sena, říkávaly kamarádky, že to dobře dopadne, já, ať jsem potkala fůru se senem nebo slámou, vždycky jsem dostala kouli.”

Dnes: „Přečtěte si, laskavě, mou odpověď stran pověry ještě jednou, ano?”

Vidí vás (viděli vás) vaši rodiče rádi na divadle?

Rok 1933: „Tatínek mě hnal do učení a o divadle nechtěl ani slyšet. Maminka mi přála. Chtěla, aby lidé o mně věděli, abych šla k divadlu a má z toho takovou radost, že je každý den na představení.”

Dnes: „Ano!”

Umíte vařit?

Rok 1933: „Uměla bych vařit – ale nedoporučila bych, aby to někdo jedl.”

Dnes: „Vypadá to na to, že nečtete noviny a nehovoříte s lidmi.”

Kterou milujete barvu šatů?

Rok 1933: „Něžné barvy večer – ve dne černou.”

Dnes: „Tu, co je zrovna v módě!”

Čeho chcete v životě dosíci?

Rok 1933: „Mluvím dobře německy, francouzsky, ale chci se ještě více zdokonalit. Chtěla bych si zahrát v cizině a filmovat. Anebo být alespoň slavnou českou subretou.”

Dnes: „Aspoň jednou posekat celou naši zahrádku, zatím jsem posekala vždycky jen kousek.”

Co pijete?

Rok 1933: „Já jenom sladké víno. A poněvadž vínu nerozumím, piji každé sladké víno.”

Dnes: „Vy něco vidíte?”

Váš názor na ředitele Drašara?

Rok 1933: „Hlavně dobře platí – nikdy nám nezůstal ani haléř dlužen. Já ale myslím, že mě platí málo, vlastně proč bych si to nemyslela?”

Dnes: „Jen to nejlepší!”

A ještě jeden obrazový časopis, z téhož roku:

LJUBA HERMANOVÁ Praha, Hotel Ambassador, Wenzelsplatz Velikost: 1,68 m. Vlasy: Černé. Oči: Hnědé Charakter úloh: Mladistvá subreta, komik Řeči: Česky, německy, francouzský Hlas: Soprán

Zvláštní schopnosti: Tanec na jevišti, Akrobatika Sport: Všechny

Naše otázka: Souhlasí tato charakteristika?

Až na maličkosti: Praha, Národní třída.

Nevyrostla jsem od té doby, furt 1,68.

Vlasy zešedly, tak se barví na hnědo.

Oči mám pořád hnědé.

Komik, to jó, leč jen občas.

Řeči souhlasí, přidáme-li částečně anglicky, víc jsem za ta léta nestihla, zejména jsouc furt doma.

Hlas se mění po jedné operaci hlasivek (když se kouří!), natož po dvou operacích. Řekněme – bas.

O těch schopnostech to platí, ale pozor na kotník, abychom se zase nepřerazily jako předloni.

Držím se teď už jen hlavně turistiky a sem tam domácího cvičení.”

Tady náš konfrontační rozhovor končil. A já se vracím zpět k Aktualitám Mladého světa ZPĚVÁCI PŘED SOUDEM. Ljuba si na to moje první „interview”, které jsem s ní dělal po telefonu, po létech vzpomněla a napsala o něm do již zmiňované knížky Ljuba jako vystřižená trošku popletené, zato však mile hermankovské „svědectví”:

… Byla jsem v angažmá v divadle Večerní Brno v Brně – kde jinde, divadlo Večerní Brno není přece v Ostravě, že ano – bylo to v roce 1962 nebo tak nějak, rok sem, rok tam, a v pauze, která mi dělila dvě představení, volá prej Praha, paní Hermanová! Dobrý; běžím k telefonu a jako dobře vychovaný účastník telefonní sítě říkám: Kdo tam? místo abych nejprve řekla své jméno, jak prý to má být. Tady Suchý – slyším dobře! Nazdar Jiří, povídám a mám radost, protože když volá Jirka, kouká z toho nějaká fajn spolupráce. Ne, promiňte prosím, tady je brácha, Ondřej! – Cože?! No – dobře – a co bys rád, Ondro? – Rád bych se vás na něco zeptal, paní

Hermanová, pár otázek… – No, myslím si, kluk se vsadil s jinejma klukama vo kačku, že mě zná a zavolá, a kluci se teď u toho telefonu v Praze chechtaj, nebo jsou napnutý, jak to dopadne. Tak se ptej, chlapče! povídám trpělivě. – Jde o takové interview – řekl to jak dospělej – pro Mladý svět! – To mě podržte, říkám si v duchu, kolik mu může bejt let? Vždyť ho vidím před sebou jako dítě… A tak se ho rovnou zeptám. Prosím – sedmnáct! No nazdar – vždyť už je to vlastně mladý muž – a pomyslím na píseň Jaroslava Jakoubka „Léta nám běží jak koně splašený".

Tak jsem zkrátka odpověděla na jeho otázky. Bylo to docela fajn a chytrý. To bylo, jak už jsem řekla, někdy v roce 1961-1962. A zase uplynulo pár let, tak rychle, jak to říká právě ten Jakoubek v té písni, a přišel zas. Myslím tím – Ondřej Suchý. A s kamarádem Oldřichem Dudkem. To už jsem byla zase v Praze. A že by mi rádi dali pár otázek a že to bude pro Dikobraz a na pokračování. I stalo se a byla to fajn spolupráce. A zase uplynuly roky, co letí „jak koně splašený" a přišli zas. Ondra i Olda. To už jsme byli „staří" kamarádi, rozuměli jsme si a že prý by bylo na čase (nejvyšším) napsat o mně a se mnou knížku. Nebylo důvodu, proč tak neučinit. A teď je na vás, milí čtenáři, jestli to nebyla jen ztráta času – pro vás i pro mne, ale i pro Ondřeje Suchýho a Oldřicha Dudka, jehož jmenovce zpěv bývá pro mne v lese jedním z nejmilejších. Anebo, že by to byl kos?…

Budu v letopočtech přesnější než Ljuba a zároveň si na chvíli nostalgicky zavzpomínám: Jakže šla všechna ta desetiletí za sebou?

Konfrontaci s dochovaným interview z roku **1933** jsme s Oldou Dudkem provedli v roce **1983.**

Téhož roku – **1983** – si také Ljuba zavzpomínala na „interview", které jsem propotil v budce na poště v Praze, zatímco ona si v Brně hověla v hotelové posteli a jedla jablko, v roce **1963.**

A nyní – jak vidno – zbyla už ze všeho jen tahle vzpomínka, vytanuvší mi na mysli letos, tedy v roce **2003.**

Ljuba z Neratovic

Když jsem v letech 1992 až 1995 jezdíval s Ljubou do Šemánovic u Kokořína (kde mám dnes své druhé bydliště a kde ve zdejším společenském minicentru Nostalgická myš natáčíme veřejné rozhlasové nahrávky zábavných pořadů), cestovali jsme tenkrát obvykle autobusem. Nejprve do Mělníka, kde jsme přestoupili na autobus druhý, mířící na Kokořín. Pokaždé, když jsme za Prahou míjeli Neratovice, neopomněla si zavzpomínat. Neratovice byly totiž jejím rodištěm. Napsala o nich tehdy:

„Mou oblíbenou obcí byly Neratovice. Ale dnes už je to městečko. Přesto na ně vzpomínám jako na malou obec, kde jsem se narodila a prožila své útlé (chacha!) mládí. Všichni kluci ze třídy se mě báli. Totiž… mého dřevěného penálu. To když za mnou pokřikovali: „Luběnka – duběnka!" (Jsem totiž pokřtěná Luběnka. Bůhví, kde to ti moji rodiče vzali.)

Ráda vzpomínám na čistý neratovický vzduch, na čisté Labe. Byla tu sice tenkrát Schichtova továrna na výrobu ‚mýdla s jelenem', ale ryby v Labi žily! Tatínek je chodil lovit a maminka je senzačně nakládala do octa a koření. Z jara tu kvetly sněženky a mé milované konvalinky. Šlapávala jsem do školy pár kilásků a ta radost z chůze mně zůstala dodnes!

Jednou po létech jsem v Neratovicích zpívala v kulturním stánku (nebich, řekl by Hugo Haas) a přijela jsem dříve, abych si cestu do školy zopakovala. Šla jsem, šla… hledala a – nenašla! Všechno je jinak (jak to říkal ten rabín). A tak všechny varuju: Nepokoušejte se vracet do míst mládí!"

Ljuba se narodila manželům Anně a Janu Hugovi Herrmannovým jako druhorozené dítě a prvorozená dcera. Světlo světa spatřila na Vojtěcha, 23. dubna 1913, toho dne bylo prý pěkně a na obloze svítilo sluníčko. „Původně jsem se měla jmenovat Vojtěška, ale maminka tento návrh rezolutně zamítla. Vojtěšku přece žerou krávy! Vojtěška tedy nejsem, ale docela by se mi to líbilo, protože je to jméno jednak pěkné a jednak pro holku neobvyklé. Křtěná jsem byla v maličkém kostelíčku sv. Vojtěcha v Neratovicích, a jakoby toho bylo furt málo, v Praze jsem pak chodila do gymnázia ve Vojtěšské ulici a v téže ulici jsem nakonec také bydlela se svým prvním manželem," vzpomínala. „Maminčin otec, tedy můj dědeček, vážil 126 kilo, strejda – jeho bratr – dokonce 135, teta a všichni ostatní kolem 130 kil. To byla strašně tlustá rodina. Maminčin rod pocházel ze

Všetat, od Neratovic a od Mělníka, Chrástu a Přívor. Tam všude žili naši příbuzní – Slavíkovi, Čermákovi, Myšičkovi – civilním povoláním pak většinou zelináři, jak bylo zvykem v kraji, kde vykvetla i násada od koštěte.”

Maminka byla a zůstala Ljubě po celý život vůbec nejbližším člověkem. S láskou na ni vzpomínala až do svých posledních dnů. S otcem to bylo trochu jiné: „Byl hlavně veliký fešák a byl z Prahy. Jeho otec byl kupec z Karlína a táta se do malých Všetat dostal jako úředník státní dráhy. Měl maturitu, pár semestrů vysoké školy, uměl německy a anglicky, byl zkrátka na malé poměry nóbl. A pak měl ještě vroubek. Rozešel se se svou židovskou rodinou, neměl peníze na dostudování a musel začít pracovat. Byl nejprve oficiálem, pak revidentem, inspektorem, vrchním inspektorem a nakonec přednostou hospodářské správy. Když si maminku namluvil a pak si ji vzal, odstěhovali se spolu do Neratovic, kde začal pracovat také na nádraží.”

Rok po svatbě se manželům Herrmannovým (příjmení si zjednodušila Ljuba až po válce) narodil syn Jan, dcera Luběnka až za další dva roky. Otec Herrmann prý byl přísný a nesmlouvavý člověk. Nikdy neprojevil navenek žádný velký cit. Ljuba měla odjakživa dojem, že jsou mu jeho děti lhostejné, že je ani moc rád nemá a nijak na nich nelpí. Jejich vzájemný vztah byl chladný.

„Otec byl navíc často podrážděný, nervózní, měl špatné nervy. Věčně nás peskoval a žádnou trpělivost s námi neměl. Zajímavé bylo, že podobný vztah k němu měl i bráška.”

Bratr Jan byl pravý opak své sestry: Zatímco ona lezla po stromech, házela kamením a prala se s klukama, on přebaloval panenky a hrál si na kuchyňku. Neratovice rodina opustila v roce 1924, když se přestěhovala do Prahy.

Vraťme se zase zpět do začátku let devadesátých. V týdeníku Mělnicko se o častějších návštěvách Ljuby Hermanové v tomto kraji začaly objevovat zprávy i fotografie z jejích šemánovických návštěv a nezištných veřejných vystoupení, na kterých jsem ji před místním publikem zpovídal. Po nedlouhé době mě jednoho dne kontaktoval tehdejší starosta Neratovic, že by zástupci města chtěli udělit Ljubě čestné občanství. Prý by se to mohlo spojit s jejím vystoupením, na němž by se kromě mne podílel ještě také klavírista, aby ji doprovodil při několika písních. Začal jsem organizovat a Ljuba z toho měla velikánskou radost. Ta však netrvala dlouho. Za pár

týdnů jsem totiž obdržel od neratovického starosty dopis v němž se omlouval, že pro dočasný útlum návštěvnosti kulturních akcí v Neratovicích se celá ta sláva musí odložit na neurčito. A tak se nakonec stalo, že se Ljuba Hermanová čestnou občankou Neratovic nestala…

V Šemánovicích vystupovala Ljuba nejprve dvakrát v dnes již neexistujícím hostinci U Montiho. Sedla si na umakartový stůl do čela místnosti a vyprávěla. Lidé byli nadšeni. Však ji také na konci každého takového vystoupení jako projev vděku zahrnuli dárky, jaké jen venkov může nabídnout: čerstvá vajíčka, uzené maso, králík, slepice, sádlo, zavařené okurky, houby na kyselo, tlačenka, ovoce, nu a nejvíc si u Ljuby šplhnul hajný Štumpa, jenž jí při druhé návštěvě předal hrnec borůvek, které pro ni celý den sbíral. Ljuba byla dojatá ze všech těch pozorností. Po jejím vystoupení se nakonec ještě našel nějaký dobrovolník, který ji s košem plným těch dobrot odvezl zpátky do Prahy. Jel jsem obvykle na otočku s ní, jednak abych jí pomohl vše donést až do bytu, jednak i proto, abych si vychutnal všechny její upřímné chvalozpěvy, které na naší vesničku cestou pěla.

V té době už ale Ljuba rapidně slábla. Nebavilo ji chodit si nakupovat něco k jídlu (občas tím někoho pověřila, ale nelze mluvit o nějaké pravidelnosti). Když už jí nic jiného nezbývalo, šla si koupit – kromě nějaké té láhve nezbytného šampaňského – balíček dortů. Vůbec ne, že by byla tak mlsná, ale cukrárna sousedila z druhé strany s jejím domem, tam to měla nejblíž! Když jsem byl zrovna v Praze a docházel za ní, všiml jsem si jejího denního rituálu: Kouřila lehké, ale drahé cigarety, a v ledničce měla vždy – někdy už i od rána – otevřenou láhev šampaňského. Vzpomínám, jak mi tenkrát udělalo radost, když u té lednice občas prohlásila něco jako například: „Dnes si udělám slepičí polívku! Hele, tu slepici a zeleninu mám pořád ještě z toho posledního vejletu do Šemánovic!”

Však některé ty její „vejlety” mám nafilmované, tenkrát stále ještě na černobílou osmičku. Neuvěřitelný je například bujarý kankán, který mi s mojí ženou zatančila před kamerou, na silnici u cedule Šemánovice.

Když sem přijela v létě roku 1995, tentokrát na natáčení televize, vypadala samozřejmě opět dokonale jako dáma, ale už jí začala vynechávat paměť. Nebyla to snadná práce. Láďa Gerendáš s ní trpělivě natočil rozhovor a pak zde ještě zazpívala na playback písničku, k níž už ale musela mít za kamerou ve výši očí velké cedule s nápovědou textu. Bylo to její poslední televizní vystoupení a autorem textu té písně (kterou poprvé

zpívala v roce 1986) jsem byl já. Právě touhle písničkou, která má název Veselá Praha, se vlastně ještě téhož roku z televizních obrazovek rozloučila se všemi, kdo ji měli tak rádi…

Jó, Praha je Praha, jak se zpívá v písních
Nejhezčí je Praha když je veselá
Bývala i plná kabaretů místních
Do kterých jsem tenkrát ještě nesměla
Kabarety rostly ve všech pražských koutech
Jako v lese rostou houby po dešti
Písně byly plné veselí a outěch
Dolétly až do Vídně i do Pešti

Jó, Praha je Praha, jak se zpívá v písních
Nejhezčí je Praha když je veselá
Bývala i plná kabaretů místních
Do kterých jsem tenkrát ještě nesměla
A hele hele! Komik smeká bouřku a už hází fóry
Do tváří co smíchy začnou slzeti
Nutno k tomu dodat: fórů byly hory
Málokteré ovšem vhodné pro děti
A tak jako dítě plakáty znám pouze
Z dob kdy Praha byla plná komiků
Čekala je sláva, nebo taky nouze
Inu, jak to Osud mívá ve zvyku…

O LJUBĚ POPRVÉ

SPISOVATELÉ, DRAMATICI, PUBLICISTÉ, SCENÁRISTÉ A TEXTAŘI

ADOLF BRANALD

Bylo mně dvaadvacet let, pracoval jsem v oleji a poslali mě do Vídně na zkušenou. Poprvé jsem jel mezinárodním rychlíkem a připadal jsem si jako světák. Sotva jsem vstoupil do jídelního vozu, spatřil jsem muže, který pro mne od klukovských let platil za superweltmana. Jmenoval se Antonín Drašar a byl známým divadelním ředitelem. Moji rodiče byli u něho kdysi v angažmá, já vlastně taky, na dětské role. Teď seděl u sklenky něčeho světového a bavil se s rozkošnou temnookou dívkou. Přistoupil jsem k nim a on mě vyzval, abych přisedl. Představil mě slečně Ljubě Hermanové a já jsem se snažil dělat dojem. Mám ve Vídni důležité poslání v oleji. Drašar měl taky poslání a slečna měla poslání v Theater an der Wien, takže jsme všichni stáli před nějakým festunkem a naše nálada byla přibližně shodná. Slíbil jsem slečně, že se přijdu podívat, ona se usmála, ale byla už myšlenkami v té Vídni.

Vrhl jsem se do oleje, ale nepřehlédl jsem její jméno na plakátech. Oscar Strauss: Zwei lachende Augen. Přesně takové oči měla. Šel jsem si koupit do předprodeje lístek. Theater an der Wien je chrám operety. Odtud vylétl do světa Netopýr, sem se jezdili učit opereťáci z celého světa od Girardiho a Gallmeyerové, u pultu stával Strauss a Lehár. Je velká pocta pro slečnu z Prahy vystupovat na tak posvátném místě, dokonce v novém Oscaru Straussovi. Tohle všechno jsem věděl a dostal jsem o slečnu strach. Vídeňáci jsou na operetu lahůdkáři, dost možná, že někde v lóži sedí sám autor a slečna, ačkoliv jí ještě není dvacet, určitě zná Kouzlo valčíku, ví, kdo je Strauss – i když jen Oscar – a musí být pěkně roztřesená.

Bál jsem se zbytečně. Splynula s rytmem, okouzlila bezprostředností, zářila – a tak jsme byli ten večer šťastni oba. Ona z úspěchu, já z vlastenecké pýchy. Děvče z Prahy jim natrhlo žaket, říkal jsem si, a chtěl jsem jít gratulovat. Chtěl jsem jí říct, že je dobrá, moc dobrá, že tomu taky trochu rozumím, že jsem – hlavně že jsem z Prahy.

Nenašel jsem odvahu. Nebyl jsem ještě dost světák. Nezbývalo mi nic jiného, než slečnu na dálku tichounce a něžně sledovat. Byli jsme ve

společném čase v té Vídni, oba jsme tenkrát k něčemu startovali a svět se před námi na chvilku lákavě rozprostřel. I když jsem pracoval v oleji a ona v divadle, byl to svět společných písní.

Tak jsem ji půl sta let sledoval, jak zmámena těmi písněmi tančí městem, z předměstské arény do kamenného divadla, z pasáže Rokoka do pasáže Stýblovy, od Osvobozených k filmu, od filmu do televize, rozdávala ty písně ve všech podobách, kuplet, song, šanson, všude byla doma, každý ji znal, stačí říct Ljuba, dotkla se i Zlaté kapličky…

Sledoval jsem ji jako sestřičku; na tajnou lásku byla moc nedostupná a já byl odjakživa realista, kdepak Ljuba, partnerka velkých synů velkoměsta, Ference Futuristy, Hugo Haase, Vlasty Buriana, Voskovce a Wericha, Járy Pospíšila, Jiřího Suchého – i její renesanci Na zábradlí jsem s ní prožíval, hlavně pak jsem obdivoval, jak vytrvale se snaží přimět podmračené velkoměsto, aby se usmívalo, aby zpívalo unisono s ní. Rozezpívat velkoměsto bývá práce z nejtvrdších.

Teď se s ní znám. Mohu jí tohle všechno povědět přímo do nezapomenutelných usměvavých očí, jenomže ona už všechno ví odjinud a líp. Sledoval jsem ji ovšem ze všech nejdéle, vyznám se trochu v hodnotách a umím snad proto říct, co je na ní nejkrásnější: patří k tomuto městu – jako jeho písnička.

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

MILOŇ ČEPELKA

S Ljubou Hermanovou mě seznámil přítel a rodák od nás z Opočna, hudební skladatel Luboš Sluka, který také zařídil, že ona pak přijala roli staré moudré paní v mé úplně první rozhlasové hříčce *Letní odpoledne,* napsané podle povídky Williama Saroyana. To už je dávno. Pak jsem pro ni jednou napsal šanson se svým spolužákem, stomatologem Vladimírem Wisingerem z Dobrušky, ale na plánovaný koncert do Rychnova nad Kněžnou, který jsem uváděl, ona nemohla přijet, a tak jsem tam ten šanson musel přezpívat (ach!) sám. Namouduši, že takový záskok už v životě nevezmu. A tak jedinou další stopou naší vzájemné sympatie je na gramofonové desce polka Františka Poláka s mými slovy *Pepa a piliny* z TV pořadu *Polka jede* a v análech festivalu Prix Bohemia Rádio fakt, že jsem jí tam právě já směl před několika lety na sklonku jejího života předat jednu z hlavních cen. Je toho málo, ale dost na hezké vzpomínky.

/2003/

JIŘÍ ČERNÝ

Třebaže Hermanová je oproti Hegerové a Čeřovské šansoniérka jiného typu, spíše hereckého žánru, polozpívaného, hodně mluveného a jen nepatrně stylizovaného, ční jak Eiffelovka nad svými předchůdci v tom, že nemá výrazové manýry. Své pěvecké a pohybové nápady neznehodnocuje tím, že by je do omrzení opakovala. Jen tak je možné, aby Žižkovskou zpívala několik let, aniž se to posluchačům zprotivilo. Nemá své typické „fóry”, Má toho od lidí odpozorováno tolik, že se pořád ještě nevypotřebovala.

Dovede napodobit hantýrky. Frajerskou, úřednickou, holky z ulice, pavlačové drbny. Jak bere, tak dává, stylizuje jen nepatrně. Zpívá, dá-li se to tak říci, hodně realisticky. Přechází jakoby nic z řeči do zpěvu a zpátky, na rozdíl od mnohých zpěvaček, u kterých tyto přechody působí rozpačitě. /…/ Zejména ve veselejších písničkách je tak bezprostřední, že si doslova ochočí obecenstvo, a pak se s ním baví, chechtá a někdy i řádí. Z desek je toho slyšet pramálo, ale takový magnetofonový pásek z představení s písničkou Tam za mořem piva bych dal na operetním oddělení konzervatoře jako téma seminární práce. Těch vkusných, přesných pitomůstek! „…a pak hup do moře piva. Mňam!” – „…a stohy s koupelnama. Nóó…” – „…tam holky samy nechtěj spát, a když máš chuť… ehm… na guláš” – „…tam zakázali práci… chechecheche.” Jednu chvíli zabzučí jako čmelák, pak

zajódluje a nakonec si „jako” folkloristicky juchne. Lidé se už smějí moc a Hermanová se tomu klidně poddá, rozesměje se s nimi, a pak teprve pokračuje.

Téměř všechno, co zpívá, stojí na základním vztahu žena – muž. Ty ženy ale nejsou operetní diblíci nebo rozjásané první lásky. Mají všechno za sebou, a před sebou několik možností. Jedna z nich – „nějak bylo, nějak bude”, to je Žižkovská. Ty ostatní se někdy dají shrnout do onoho „vždycky je tu aspoň několik mizerných procent naděje” z Šotolových básniček a někdy je to jasné „vlezte mi na záda”. Staré šansoniérské texty – dej pánbůh Hašlerovi věčnou slávu – si s tímhle pohrávaly, něco rozmazávaly slzami, něco vytečkovávaly. A po textařích to dělali i zpěváci.

Hermanová nevytečkovává nic. V postavě z písničky řekne všechno. Její otevřenost provokuje, ale vzápětí uvolňuje posluchače a vede ho doprostřed života. Dává mu právo i chuť myslet si o tom, co chce, a ne co by se slušelo…

/Zpěváci bez konzervatoře, 1966/

DR. JIŘÍ ČERVENÝ

Mockrát děkujeme za lístky do Divadla Na zábradlí. Byl to **překrásný** večer, pro mne až dojímavé, neboť před padesáti léty takhle nějak – ovšem přiměřeně době – začínala Červená Sedma – tak nadšeně a obětavě. Všichni jste dobří, někteří znamenití – a mezi těmito Tý, Ljubo, na prvním místě. Každý Tvůj vstup na scénu rovná se reflektoru, máš zkrátka pravý kabaretní nerv, jak jsem vždycky tvrdil.

/Z dopisu 11.3.1959, po návštěvě Divadla Na Zábradlí – Ljuba jako vystřižená, 1986/

JAROSLAV DIETL

Psát pro Ljubu Hermanovou je velice nebezpečná věc a nikomu ji vřele nedoporučuju. Příčina je prostá: každý ji zná – a co víc – každý si myslí, že ji zná velice blízko a takřka důvěrně. Tím pádem se stane, že každý má o Ljubě představu svou a nechce, aby mu do ní někdo lezl a necitelněji rušil.

Když se však zeptáte, jaká je ta jeho představa, když tedy uděláte svůj soukromý výzkum veřejného mínění, užasnete – co člověk, to jiná představa. Moje maminka říká, že Hermanová je ta pravá zpěvačka ze starého pražského šantánu, má žena říká, že Hermanová je ten přesný typ francouzské šansoniérky, a má dcera říká, že Hermanová je pekelnej odvaz – rozumějte –její pekelnej odvaz. Slyšíte to – tak to šlo dál a dál. A nejen v mé rodině.

Zkuste se tedy trefit do představy všech lidí, všech branží, veškerého stáří, náboženského i mzdového postavení.

Zkoušel jsem to několik dní a nocí a pak jsem se zlostně a sveřepě rozhodl, že se nebudu strefovat do představ lidí jiných – ale že se pokusím vyjádřit jen a jen představu svou…

/Z programu k představení Kdo jste Ljubo Hermanová?, 1966 – Ljuba jako vystřižená, 1986/

MAGDALENA DIETLOVÁ

Vedle Ljuby Hermanové jsem seděla na jedné velké dobročinné aukci, kam ona věnovala s láskou obrázek od svého přítele Karla Trinkewicze. Marek Eben to tehdy uváděl vtipně a pozorně, jen u jejího obrázku zapomněl přečíst ze zadní strany osobní věnování autorovo. To ji tak nadzdvihlo, že i ve svém pokročilém věku vyskočila a několika skoky se ocitla u Marka na pódiu. Vzala mu ten obrázek, pronesla něco na adresu mladých nezkušených moderátorů a přečetla Trinkewiczovo velmi svérázné věnování s návodem, jak umývat obraz v případě silného znečištění. Všichni se zasmáli, leč při dražbě nikdo moc cenu nezvedal. Hrozilo, že obrázek bude prodán velmi levně. Ona to velmi silně prožívala, protože byla přesvědčená, že přinesla jeden ze svých skutečných pokladů, aby pomohla dobré věci, a teď s hrůzou sledovala, že kýženého efektu dosaženo nebude. Svůj vnitřní boj stále hlasitěji komentovala, přičemž se víc a víc obracela na mě, neb já jsem v tu chvíli byla nejblíž. Já tam ten večer byla též v roli dárce nikoliv jako kupující, ale aukce jsem se účastnit mohla, neboť čísla obdrželi všichni. A tak ve chvíli, kdy její upřímné zoufalství dostupovalo vrcholu, neb nízká suma měla být vyřčena potřetí, instinktivně jsem zvedla ruku s číslem a podstatně zvýšila částku. Paní Ljuba se rozzářila. Znovu se nikdo nepřidal a v příští minutě mi byl obrázek přiklepnut.

Přišla jsem ten večer neplánovaně o trochu peněz, ale nikdy jsem nelitovala. Získala jsem mnohem víc. Přízeň a doživotní přátelství Ljuby Hermanové.

Byla to unikátní žena.

/2003/

PAVEL DOSTÁL

Ljuba Hermanová pro mě znamenala především fakt, že v 60. letech s nástupem malých divadel resuscitovala na jejich prknech jako první písňový žánr, který se jmenoval šanson. Myslím, že s Jakoubkem, Koptou, Suchým a dalšími způsobila, že báseň mnohdy zlidověla. Můj bože, to je taková zásluha, že nemusela udělat více. Ačkoli udělala.

/2003/

VÁCLAV HAVEL

Milá Ljubo,
vypadáš skvěle,
zpíváš skvěle,
raduji se z toho!
Vašek H.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

VÁCLAV HOLZKNECHT

„Hned na začátku objevili oba komikové */V+W/* pro své divadlo několik mladých žen, které se jim dobře vyplatily. Osvobozené divadlo se programově vyhýbalo erotice a nemínilo vydělávat na přitažlivosti svých hereček. I v pozdějších letech, kdy film přinesl a téměř obecně rozšířil pojem sexappealu a uplatňoval s velkým úspěchem vyzývavé typy, setrvali Voskovec s Werichem v mezích slušnosti. Možná že tu spolupůsobila i okolnost, že hlavní cíl tohoto divadla byl buď komický, nebo později politický, a humor a politika vykázaly nutně ženským rolím druhotné místo ve všech hrách, které oba komikové napsali. Většina hereček Osvobozeného divadla dokázala se včlenit do tohoto rámce, aniž cokoli slevila ze své osobitosti nebo půvabu. Jedině Ljuba Hermanová, která byla angažována teprve později do Kata a blázna, nevzdala se ani v tomto zvláštním prostředí živelné koketerie a svůdnosti; k jejímu typu to patřilo, ale do divadla u Nováků se to nehodilo."

/Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo, 1957/

JAROSLAV JAKOUBEK

Co si myslím o Ljubě?

Tedy: cítím se trochu zaskočen, protože já, když si něco *myslím,* tak:

1. si tím nebývám tak docela jist a

2. mám pocit, že tím pádem bych o tom neměl asi povídat, protože – viz bod 1.

Takže já si o Ljubě *nemyslím nic.*

Nemyslím, protože *vím.* Já prostě vím, že to je nejlepší „sestra" (jak my říkáme – „ségra") mýho života.

Což – jakožto „brácha" – tímto slavnostně stvrzuju.

P. S.

Tady se zas osvědčilo, že příbuzní se nemají *pasovat,* ale *vybírat.*

P. S. S.

A já jí přeju – ne! Já spíš přeju *sobě,* abych byl po všech stránkách a celoživotně tak fit jako ona…

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

PAVEL KOPTA

Ljuba Hermanová, obdařená komediálním nadáním, není odsouzena k interpretaci výlučně milostných a sentimentálních témat. K takovým písním se uchyluje tehdy, mluví-li o lásce upřímně a čistě. Díky svému smyslu pro humor zařazuje do svého repertoáru písničky převážně veselé; někdy hravé, někdy dravé, ale vždycky zpívané s citem pro obsah textu a pro pointu.

Pro skladatele a textaře je vždycky výhodné, mohou-li své písně „šít na míru" interpretovi, jehož možnosti i potřeby dobře znají a s nímž si všestranně rozumějí. Shodou šťastných okolností jsem spolu s Vladimírem Vodičkou autorem některých písní, kterými se Ljuba Hermanová zapsala do povědomí svých posluchačů nejhlouběji. Nejznámější z nich vznikly pro Fialkovu pantomimu Devět klobouků na Prahu a pro hru Nejlepší rocky paní Hermanové. V prvním případě šlo převážně o parafráze dobových písniček, z nichž mnohé – díky zpěvačce – prokázaly svou životaschopnost i mimo divadelní představení.

Největší úspěch měl a dosud má její „Polír". Lze říci, že tato umělá odrhovačka zásluhou Ljuby Hermanové zlidověla a patří k nejčastějším přídavkům jejích vystoupení. V epické písni „Turek v Praze", doprovázející pantomimu inspirovanou barokním mechanickým divadlem, se uplatnilo kromě zpěvu také její pohybové nadání, stejně tak jako v secesním kupletu „Praha je Praha" nebo šansonově pojatém „Blues z refýže". K dalším úspěšným písním paní Hermanové patří i valčík „Kanár", tingl-tanglová „Písnička z pouti" a šanson „Proč taky nejsem dáma" /…/

O šíři jejího zájmu svědčí všechny písně, které má ve svém repertoáru a kterým dokáže přes jejich žánrovou různorodost vtisknout punc své osobnosti: blues, balady, šansony a písničky z Divadla Na zábradlí, satirické songy z Večerního Brna, dobové kuplety v televizních seriálech i nové nahrávky Ježkových skladeb.

Je toho dost, co paní Hermanová rozdává: smích i dojetí, pohlazení i štulec, vtip i zamyšlení.

/Hvězdy taneční hudby a jazzu, 1969/

IVAN KRAUS

Lidé jsou buď originály anebo kopie. Ljuba Hermanová byla originál.

/2003/

DR. FRANTIŠEK KOŽÍK

Drahá Ljubo,

dívám se, poslouchám, říkám si, jak jsi stále skvělá a jak dlouho už Tvůj hlas a Tvůj zpěv je částí mého života. Pak jsem se podíval na adresář a zjišťuji s úžasem, že jsem Ti letos – nějakým nedorozuměním nebo přeskočením mysli – neposlal vánočenku. Přece jsem Ti vždy posílával. Měli jsme se rádi. Vzpomínám na Tvou milou návštěvu za mnou v Třeboni. A tak to napravuji a posílám vánočenku málem v máji. Je jistě nejopožděnější. Ale proč ne, že? Mezi námi…!

/Z dopisu 1991 –... a co jsem ještě neřekla, 1993/

SERGEJ MACHONIN

… Ljuba Hermanová řekla jednou v zaznamenaném rozhovoru: „Lidi vám prostě musí věřit, že jste jeden z nich." A kousek dál v témže rozhovoru: „Každá písnička je kousek života, a proto nejde jen o to ji libě přezpívat." Vyslovila tím a prozradila tajemství úspěchu, jakého dosahují jen umělci, kteří mají zvláštní, nikdy nenaučitelný a vzácný dar slyšet svou dobu v její podstatě. Zpěváci mód, dobových efemér a sezón zanikají. Zpěváci hlubinné pravdy epochy zůstávají, přežívají, další a další generace se k nim budou vracet. Tak bude navždycky pro Francii živa Edith Piafová a tak bude pro nás vždycky žít píseň, šanson a písnička Ljuby Hermanové proto, že lidé, lid této doby, cítil a cítí píseň a projev Ljuby Hermanové jako něco svého, jako výraz své pravdy, své neúplatnosti, svého humoru a své přirozenosti. Každý v této zemi si už tolikrát pískal, broukal, zpíval Políra nebo Píseň o Turkovi nebo píseň o „moři piva" a skoro každý slyšel a má v hloubce své hudebnosti zaznamenanou navždycky tu nebo onu ze stovek ostatních písní, které Ljuba Hermanová za dlouhá léta svého nového neúnavného a strhujícího mládí zpívala v malých divadlech – Na zábradlí, ve Večerním Brně, u Bezručů v Ostravě, na nesčíslných estrádách, kabaretech, koncertech před tisícihlavým publikem, v televizi. Od nejlidovějších až po tu nezapomenutelnou Jak je ta láska krásná, až po ty nejkultivovanější, které pro ni skládali nejlepší textaři, básníci a skladatelé, vědouce dobře, že dát píseň Hermanové znamená dát ji každému v naší zemi…

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JETHRO SPENCER McINTOSH

/Herec a scenárista, pův. jm. Jiří Sehnal, partner L. H. v Divadle Na zábradlí ve hře Kdyby tisíc klarinetů/

Ljuba Hermanová!! Znal jsem ji samozřejmě velice dobře; v Karlíně jsem ji viděl jako paní Marjánku, matku pluku – byla báječná, k zamilování, ač pro roli poněkud mladá. Říkalo se o ní, že je makropulka, ač jí bylo pouhých pětačtyřicet let! Jednou uváděl Vladimír Dvořák nějakou estrádu a uzavřel: „Doufám, že jste se všichni dobře pobavili – od toho nejmladšího až po Ljubu Hermanovou!" Ljuba měla postavu pohádkovou, mladice by jí mohla závidět. Už tenkrát, stejně jako za mlada, stříhala na jevišti svou oblíbenou hvězdu, a jak slyším, dodnes ji s úspěchem metá; dnes, kdy jí pomalu táhne na osmdesát. Doufám, že naše milovaná Luběnka ještě mnoga ljeta bude svou hvězdici stříhat.

Ljuba nesnášela staré lidi, a když jsem se jich zastával s tím, že i ona bude jednou stará, Ljuba odpověděla s očima přivřenýma: „Já nikdy nebudu stará!" Tož vida ji, mladici!

S Ljubou se skvěle pracovalo; ke mně byla laskavá; neodmítla hrát s neznámým pahercem. Milovala srandu a ráda ji dělala. Uměla krásně vyprávět historky ze života i umění, uměla pozorně naslouchat historkám jiných…

/Z Holešova do Hollywoodu, 1992/

FRANTIŠEK NEPIL

Paní Ljuba Hermanová je lakmusovou osobností, tedy indikátorem, podle kterého se dá stanovit stupeň mého životního zrání. Do mého vědomí vstoupila jako symbol prvohříšnosti. Když jsem totiž začal chodit do divadel (to bylo dávno před maturitou), zpívala a hrála v operetách, které mně nedovolovali ani rodiče, ani tehdejší legislativa navštěvovat. Pro mne byl vyhražen Kašpárek Vojta Merten a pan Skupa s Hurvínkem a Spejblem. Takže jsem paní Ljubu poprvé vychutnával až jako dospělý a svéprávný divák Na zábradlí. To byl mimochodem skvělý nápad angažovat právě paní Hermanovou – nevím, zda za to děkovat Jiřímu Suchému, panu řediteli Vodičkovi, Ivanu Vyskočilovi či komu.

Třetí stupeň našeho setkávání se odehrával v Chyňavě na Berounsku, kudy jsem jezdil do své chalupy a paní Ljuba taky. Tam jsme se čas od času sešli v chyňavské samoobsluze. Samozřejmě platonicky, protože paní Ljuba o mně neměla ani tušení a já si netroufal tak slavnou dámu oslovovat, aby si nemyslela bůhvíco a neodkázala mě do nějakých mezí, například

patřičných. Podotýkám, že jsem ji ovšem podobně jako jiní návštěvníci samoobsluhy vždy slušně pozdravil, aby viděla, jak příjemní jsou rodáci z Berounska. Hned po nákupu v Chyňavě jsem však svým přátelům a známým oznámil a popsal, že jsem nakupoval s paní Hermanovou, a tím stoupla moje vážnost a důstojnost více, než kdybych obdržel cenu bratří Goncourtů.

Po letech jsem dospěl tak vysoko, že jsem vystoupil v pořadu, v němž účinkovala i ona. A pak ještě jednou. A pak zase. Za vyvrcholení v tomto zatím posledním, čtvrtém stadiu považuji ovšem vystoupení v pořadu Semaforu, tedy na jevišti. To ohromilo mé přátele a známé tak, že se už neopovažovali pochybovat, že ve mně něco musí být. Zvláště když jsem jim neopomněl zdůraznit, že paní Hermanová má mou knížku.

Ze srdce proto doufám, že náš vzájemný vztah bude pokračovat s onou vzestupnou tendencí i nadále, i když vlastně nevím, jakým ještě strmějším směrem se bude moci ubírat. Ale to už nechám na šťastném osudu a na paní Ljubě. Vždyť je přece ***žena, která ví.***

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JIŘÍ SUCHÝ

Když přišla Ljuba Hermanová ponejprv do Reduty… –

Ne, začnu jinak. Pro ty, co nepamatujou ony časy, dlužno dát vysvětlení, že Reduta byla vinárna, která zevně nebudila příliš důvěru, avšak uvnitř to bylo ještě horší. Omšelý sál vypolstrovaný plyšem, původně hnědým. Zajímavé tu bylo snad jen to, co se dělo na malinkém pódiu. Na to se totiž do Reduty chodilo. Podílel jsem se na tom taky a jsem na to pyšen.

Takže teď mohu začít, jak jsem původně hodlal.

Když přišla Ljuba Hermanová ponejprv do Reduty, stál jsem u basy v poloamatérském sdružení, které se jmenovalo Akordklub, a Viktor Sodoma starší zpíval se svou ženou Vlastou písničky. Díval jsem se na Ljubu a moc mě těšilo, že se ona přišla podívat na nás, protože se mi moc líbila v Divotvorném hrnci, když zpívala Nedostatek a Když z chudáka se stane boháč – dvě nádherné písničky s textem V + W. Nejspíš se u nás Ljubě líbilo, protože příště přišla zas a netrvalo to dlouho a požádala Šlitra a mě, abychom pro ni taky něco napsali. My jsme ji zase požádali, aby si s námi zazpívala. Na zmíněné návrhy obě strany ochotně přistoupily, jak by znělo komuniké, a všechno, co bylo dál, probíhalo v přátelském ovzduší.

A tak, když jsme se rozhodli dát vzniknout Divadlu Na zábradlí, nemohla u toho chybět ani Ljuba Hermanová. Ve hře Kdyby 1000 klarinetů zpívala tu první písničku, kterou jsme s Jiřím Šlitrem pro ni napsali. Láska, to jsou jen písmena, se jmenovala ta píseň a byla děsně smutná.

Když přišla Ljuba Hermanová ponejprv do Reduty, psal se rok 1957. Od té doby pár let uplynulo a já se potkávám s Ljubou tu a tam při nejrůznějších příležitostech, pomyslím si, jak to asi dělá, že je pořád tak fit, zavzpomínáme si, případně si vyměníme nějakou anekdotu a pak jdeme zase každý svou cestou. Nevím, co si říká Ljuba, ale já si vždycky říkám, jak by asi bylo fajn na světě, kdyby takových Ljub bylo hodně.

Ljuba Hermanová je – jak známo – pouze jedna.

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

MILOSLAV ŠVANDRLÍK

Ljuba Hermanová ve mně vzbuzuje soustavné mindráky. Je štíhlá, udělá stojku, vyběhne bez zadýchání do 5. patra a navíc má ještě talent!

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

Ljuba a divadla

NÁRODNÍ DIVADLO V BRATISLAVĚ

Tak Bratislavu jsem poznala v devatenácti letech, kdy jsem se stala subretou tamějšího Národního divadla. Divadlo a můj soukromý život se slily v jedno pestrobarevné bytí. Trojhvězdí měst bývalého rakouskouherského mocnářství se tenkrát umělo bavit. Lidé a kultura se úzce prolínali – do Vídně se jezdilo električkou, do Budapešti třeba parníkem. Slovenské Národní divadlo mělo tehdy jak činoherní a operní soubor, tak i soubor operetní. A byly to slavné operety na repertoáru: Země úsměvů, Polská krev, Hraběnka Marica, ale i Kvítek Havaje, Ples v hotelu Savoy a další a další. Pštrosí péra, obrovské výpravy. Operety á la Vídeň či Paříž. Umění radostné, lehkonohé, umění, které nejlépe charakterizuje nápis na jednom vinném koštýři – UHNI, DUŠE, PŘÍVAL IDE! Pryč s psychoanalýzou, pryč se smutným kralevicem, pryč se starostmi! Brala jsem život plnými hrstmi. Nebyl tu žádný rodičovský dozor, žádné garde, vylítla jsem z domácího hnízda do světa, dostala jsem byt a šaty a gáži k tomu. Proč by to mělo být tajemství: měla jsem tam dva a půl tisíce gáže a spoustu bohatých ctitelů. Bydlela jsem vedle paní Beníškové, cha… ta si teda moc klidu neužila!, a byla tam parta výborná, kolikrát se z flámu šlo rovnou na zkoušku. Legrace byly, byly viechy, byl život, mládí bylo, peníze byly, ale – rozum nebyl. A když se někde sedělo a plesalo, tak jsem to pak všechno zaplatila, protože v Bratislavě (zřejmě jsem k tomu měla i talent) mě naučili „zlí" kolegové i pít. Nikdy jsem nežalovala, ale pro jednou udělám výjimku. Ano, byli to: Letenský, Pišta Munk, Ruda Princ, Křepela, Franta Vnouček i Jan Pivec. Když jsme jednou odněkud přišli spíš ráno domů a z našich oken jsme viděli do dvora kasáren, jako dneska slyším Františka Vnoučka, jak se nahnul z okna dolů a těm vojáčkům, co si tam pucovali boty, řekl s takovým radostným úsměvem: „Priatelia moji, teraz som prišiel domov!"

Mým častým divadelním partnerem v Bratislavě byl Ludvík Letenský. Se svou ženou Annou, výbornou herečkou a vynikajícím člověkem, byli mými nejlepšími přáteli. Ludvík byl malé postavy, komik jemného humoru a také výborný tanečník. Krásně jsme se doplňovali a slavili jsme spolu moc úspěchů v mnoha operetách. (Přešel totiž později rovněž s ředitelem Drašarem a se mnou do Prahy, kde jsme v úspěších pokračovali.) Náš fórek

spočíval v tom, že já, jsouc o hlavu větší než Letenský, jsem vlastně dělala to, co obyčejně tanečník dělá s partnerkou. Veškeré akrobatické prvky obráceně! On dělal přemet – já mu dávala takzvanou záchranu, on mi skočil do náruče – já ho odnášela z jeviště a tak. Určitě to působilo nezvykle a komicky. Tenkrát! A lidi tleskali a smáli se. A tak jsem si tento špílec ještě jednou po létech zopakovala. Jenomže byla malá změna: on ten partner, který mi skočil do náruče a já ho odnesla z jeviště do zákulisí měřil skoro dva metry a vážil skoro sto kilo! Byl to Rudolf Cortés…

Ale abych neodbíhala z Bratislavy. Na koho dodnes vzpomínám? Třeba – na Krištofa Veselého, ježišmarjá, to byl fešák! V Pepině, to byla moje parádní role, to byl dokonce můj partner! On vždycky vypadal starší, než byl. A zpíval skoro jako Bůh – totiž jako Gott. Ještě v sedmdesátých letech jsem s ním dělala pro televizi v Bratislavě Silvestra. Byl šedivý, byl vtipný, prostě – „idol všech žen”. Do poslední chvíle byl strašně oblíbený. A vždycky – v černé pláštěnce, s bílou šálou okolo krku, s cylindrem – nezapomenutelný!

Národní divadlo v Bratislavě bylo tedy mým prvním skutečným a dlouhodobým působištěm. Tak jako byla tato scéna pro můj divadelní začátek důležitá, byly pro můj divadelní začátek důležité – pochopitelně – i některé osoby. Pominu-li pozdějšího kamaráda Hugo Haase, kterého jsem v životě poznala jako vůbec prvního živého herce osobně, nemohu ovšem opominout jeho přítele, jinak tehdejšího prvního milovníka a šéfrežiséra brněnské operety – Oldřicha Nového. Nový zajížděl na premiéry různých divadel po celé republice (i do ciziny) a to byl moc dobrý mrav, neboť talent nemohl propadnout roštem, tedy skutečný talent. A tak se stalo, že Oldřich Nový se přijel jednou podívat i do Bratislavy, na Kvítek Havaje, což byla shodou okolností jedna z mých prvních rolí na scéně bratislavského Národního. Úspěch to byl tenkrát všeobecný a jak bývalo tehdy dalším dobrým zvykem (já doufám, že je pořád!), premiéra se řádně oslavovala. Abych pravdu řekla, neumím si dneska dost dobře představit, že by se nějaká řekněme pražská premiéra jela oslavit dejme tomu na Mělník, do vinných sklepů; i když by to bylo fajn, nedělá se to. Časy se mění. I když v tomto případě ke škodě věci. To nás tenkrát pan ředitel Drašar všechny naložil a protože je z Bratislavy do Modré a do Pezinku, kde je vínečko skutečně bílé a výborné, coby kamenem dohodil, odvezl nás zkrátka do sklepů. Drašar byl skvělý a noblesní ředitel. Říkalo se mu tenkrát král ředitelů!

Víno, úspěch, mládí, to na mně tehdy vykonalo své: při cikánské muzice, co hrála do ouška, jsem tančila čardáš, zpívala a povykovala jako mládě puštěné ze řetězu. Leč ouha! To všechno sledoval přísným svým okem Oldřich Nový! A začalo kázání! Jak to, že piju a zpívám a kouřím, když mám zítra představení?! Co tomu řeknou hlasivky?! Jak dlouho vydrží?!

Ach jo, Oldřichu, měl jste pravdu! Dnes to vím, ale tenkrát jsem to nevěděla. Člověk se ke všem trpkým pravdám svého života dopracovává bohužel sám. I vlastními omyly a chybami a jaksi na svůj úkor. Kdybych tak znovu začínala a měla dnešní rozum!

Nový byl člověk, který ze mě chtěl poctivě něco udělat a skutečně mě také o něco později postrčil o kus dál, než jsem byla. Kázal mi tenkrát v Pezinku, to je pravda. Mluvil mi do duše, ale já si z toho hlavu nedělala. Po několika letech jsem si mu dokonce dovolila napsat: „Drahý příteli, zatímco jste mi dával kapky, jak co dělat, vy se svým uměním sedíte v Brně a já už vás zdravím z Divadla na Vídeňce!"

Bylo to ode mne nešetrné, ale já to taky brala jako vtip.

Na vínko pod viechy chodívali hodně také študáci, protože tam bylo víno nejen nejlepší, ale i celkem levné. Nu a tam jsem také zažila něco, co se hned tak každé herečce (byť operetní) nepřihodí. Stalo se po premiéře jedné operety (už nevím, snad to byla Hraběnka Marica), že mě potkalo to samé, co se kdysi přihodilo v Praze Mařence Zieglerové – tehdy jí studenti vypřáhli koně z kočáru, který na ni po premiéře čekal, a táhli pak ten kočár i s Mařenkou vítězoslavně Prahou. V Bratislavě se tedy konala obdoba takové slavojízdy s tím, že ten kočár byl určen pro mne. Publikum po premiéře vypřáhlo koníčky, odstavilo je stranou, a když jsem usedla do kočáru, táhlo mě za pomoci party študáků pod viechu. A představte si, že mezi těmi studenty, se kterými jsem pak nejednu číš vypila, byli také tři mladíci, studující práva, jestli se nemýlím, o kterých jsem později hodně slyšela. Byla to taková partička študáků, kteří věděli: hele, je to vona, má slušnou gáži, přisedněme… A já byla velkorysá! Měla jsem na to, abych byla kavalír, neuměla jsem šetřit, neuměla jsem si vážit ani gáže, ani darů, dobře mi tak. Nu a konkrétně na ty tři mládence jsem pak velice často po letech vzpomínala, když už začali být veřejně činní. První z nich byl jistý Laco Novomeský, druhý se jmenoval Vládo Clementis a ten třetí, počkejte, takové zvláštní příjmení měl… dokonce české… Aha Gustav Husák! Jojo, mnohou číš jsem tenkrát za tyhle studenty, kteří měli akorát tak na jednodvě deci, zacvakala. Nakonec – měla jsem za to tenkrát docela příjemnou a

chytrou společnost, protože mezi študáky vždycky bylo a je dobře, no ne? A věříte, že mě ten Gustáv jako prezident nikdy na Hrad nepozval, aby mi nějakou tu skleničku oplatil? Bídák! Však to má u mě! Vlastně – už to nemá.

OSVOBOZENÉ DIVADLO (a také můj první film)

Byla jsem už sedm měsíců členkou bratislavského Národního divadla (bylo to mé v pořadí už třetí divadelní angažmá), když tu jednoho krásného dne přišel z Prahy telegram: „Máte-li zájem o jednu ze dvou hlavních dívčích rolí ve filmu Peníze nebo život, přijeďte na filmovou zkoušku!” To je dobrý, viďte? Máte-li zájem! Kdo by neměl zájem? Jenže, pustí mne ředitel, když jsem tady tak krátce a hraju hned v několika operetách? Pustil mne. Ředitel Antonín Drašar byl opravdový grand. Jak se ale rychle dostat do Prahy a zpět? Vlak se mi zdál pomalý, auto jsem neměla. V nouzi poradil Jan Pivec, vlastně Pivoc, jak jsem mu příjmení poslovenštila (ano, Pivoc jsem začala říkat já, pane Bezoušku!). Doporučil mi letět letadlem a také mne poučil – jen neletět s prázdným žaludkem! Bylo to v době třešní a jahod, letěla jsem poprvé, a tak, jsouc milovnicí ovoce, najedla jsem se třešní i jahod, navrch nějaký obložený chlebíček a hurá na letiště. Stálo tam letadlo velké jako mrakodrap, alespoň tak mi připadalo, uvnitř šestisedadlové, no přidám, osmisedadlové, i nasedla jsem a koukám – nikde nikdo. Představte si, že poprvé a letěla jsem sama! Konečně nastoupil pán v kožené kukle, zavřel za sebou dveře, zašel do kabiny a už se letělo. Dobrý, řekla jsem si, když mně bude špatně, nebude svědků. A bylo mi špatně – a nebylo svědků! Zvláště při mezipřistání v Brně. Naštěstí přestávka moje útroby trochu uklidnila a tak, když přišel muž v kukle (opět sám) a řekl mi: „Slečno, až vzlétneme, přijďte se podívat do kabiny!” nezaváhala jsem ani chvilku. Nebylo to však vůbec jednoduché „jít” se podívat do kabiny. Nevím proč, ale bála jsem se, že se mohu propadnout podlahou, a tak jsem k té kabině spíš přilezla, než přišla. Pilot mne galantně usadil vedle sebe a na klín mi dal mapu. S normální mapou naší republiky, kde vzdušná čára Bratislava – Brno – Praha byla vyznačena obyčejnou inkoustovou tužkou, která se musela naslinit, aby byl graf vidět, jsem se stala navigátorem. Ale stejně jsem z té výšky nemohla nic poznat, tak jakýpak navigátor.

V Praze jsem vylezla z letadla zelená, žlutá a bílá, a rovnou do středu filmového štábu, který už na „hvězdu” čekal. Členové toho štábu byli vlastně jen dva (z toho jeden šofér), a ti mne dovezli rovnou na plac, tedy do Pivovarské zahrady. Bohužel nikoliv na pivo, nýbrž do filmových ateliérů AB. A tam jsem se konečně osobně seznámila se všemi Třemi strážníky – V + W + J. Nejvíc se mi věnoval Ježek. Náš rozhovor probíhal asi takto:

Ježek: Co nám chcete na zkoušku zazpívat, slečno Hermanová?

Já: To je jedno. Co chcete.

Ježek: Znáte něco z našeho repertoáru?

Já: Všechno. Vždyť já jsem jako sextánka chodila do Osvobozeného na každý kus né jednou, ale tolikrát, kolikrát byly penízky na lístky! To by bylo, abych něco neuměla!

Ježek: Tak co takhle Kleopatru?

Já: Samozřejmě.

A tak jsem zpívala Kleopatru a zkoušku jsem udělala a tu roli dostala. Také jsem dostala od Ježka písničku Život je jen náhoda s věnováním – a zpívám ji dodnes, protože je moudrá a krásná a za těch šedesát let vůbec nezestárla.

V angažmá v Osvobozeném divadle jsem sice byla jen jednu sezónu, ale ta stála za to. Hrála jsem v Katu a bláznu a v revui Vždy s úsměvem! – v Katu a bláznu jsem hrála Juanillu a dokonce jsem si s Voskovcem a Werichem zazpívala. A musím se pochlubit i jedním primátem, byla jsem jediná herečka, která s V + W účinkovala na předscéně, čili forbíně. Zpívali jsme spolu písničku Šaty dělaj člověka, což je písnička, která mi moc seděla, jsemť náramná parádnice.

Atmosféra při zkouškách (ostatně stejně jako při představeních) v Osvobozeném byla neopakovatelná – jedinečná. Obrovské štěstí pro mladou herečku mít možnost hrát vedle takových herců, jako byli Záhorský, Nedbal, Plachta, Šmeral, Vnouček, Trégl, Filipovský a mnoho dalších. Z té doby si také vzpomínám na jednu příhodu. Takhle po zkoušce zůstal Ježek v orchestřišti sám a pobrukoval si nějakou písničku, kterou její textaři V + W nazvali Láska zhrzená. Po chvíli přestal a procedil mezi zuby – tedy s jistou dávkou uznání na straně jedné, ale s ironií na straně druhé: „To je ale odrhovačka!" A měl tak trochu pravdu, ona se z té písničky nakonec opravdu odrhovačka stala. Po letech ji začal zpívat jako kuplet také Fanda Mrázek.

V té době, kdy jsem v Osvobozeném hrála, jsem se jako mladá holka líbila Werichovi. Mně se ovšem víc líbil Voskovec, ale Werich mi přitom velice imponoval. Mým prvním přítelem byl ale ředitel Háša, pak tam byl ještě syn režiséra – zkrátka lásek jako máku. Ale všecko bylo takový cudný, sem tam padla nějaká ta pusa a dál nic. Voskovec byl jaksi romantičtější než Werich, i když napohled vypadal jako drsňák, ale já o tom tenkrát moc nepřemejšlela. Randila jsem s oběma – a oni si to potom večer v šatně vždycky řekli a bavili se tím, takže kdo to vyžral, to jsem byla já.

Kamarádila jsem s oběma jejich manželkami. No, Zdenička bývala také veselá, když jsme byli v nějaké společnosti, ráda se bavila s mužskýma, takže jsem nemusela mít výčitky svědomí.

Jednou jsem randila s Voskovcem ve Valdštejnské vinárně, bylo to dopoledne, zašli jsme tam na skleničku vína. V + W tenkrát dostali zrovna nějaké nové fotografie, tak jsem si od každého jednu vzala a řekla Voskovcovi, aby mi napsal nějaké věnování.

Napsal: „Kolíne, Kolíne,
stojíš v pěkný rovině,
vím, že už mě nemine
psáti rýmy. Asi ne.
Valdštýne, Valdštýne!
Voskovec Jiří,
vylézají štíři."

Pak jsem večer požádala Wericha. Jenomže oni se zatím museli domluvit, protože mi napsal jenom: „Slečně Ljubě Hermanové srdečně Jan Werich." Já mu říkám, že když mi Voskovec napsal takovou básničku, že by mi taky mohl napsat něco srdečnějšího. Tak on připsal napříč přes své čelo: „Věnování dole jest zcela oficiální, leč myšlenky mé slovy vyjádřiti nelze. Oči slzy roní."

Vzpomínám-li na tyto chvíle, musím zde přiznat i existenci klubu „MÁSLO NA HLAVĚ". Ten klub existoval několik let a vyvíjel bohatou činnost. Byl to klub ctitelský a také přísně tajný, protože někteří jeho členové byli ženatí (proto také ten název: Máslo na hlavě). Byla jsem mezi samými mužskými jediná představitelka něžného pohlaví a byla jsem představitelka náramně důležitá, jelikož kvůli mně právě ten klub vznikl. Byl to totiž klub mých ctitelů a patřili do něj V + W + J + administrativní ředitel + tajemník divadla. Nemyslete si však, že to byl klub příliš frivolní! Oni se také členové klubu vzájemně hlídali, aby náhodou někdo nezískal nějakou výhodu. Takže odsaď-pocaď! Klub „MÁSLO NA HLAVĚ" rozvíjel svoji činnost dál, i když jsem pak po roce působení v Osvobozeném přešla do angažmá v Karlínské operetě. To víte, byla jsem rozmazlená hlavními rolemi a těch u Voskovce a Wericha pro ženy moc nebylo. Po pravdě ale musím říci, že jsem odešla také trochu proto, aby ta láska nebeská v našem klubu zůstala jen platonická.

Při mé první premiéře v Karlíně se stala mimořádná událost. Při děkovačce, kdy jsme dostávali spoustu květin, se náhle v uličce hlediště

objevil obrovský květinový koš se stuhami s nápisy a s velkým vavřínovým věncem (dodnes zbytky bobkového listu dávám do omáček!) a pomalu se blížil k jevišti. Sám! Opravdu to tak z jeviště vypadalo. Byl však za ním a pod ním tajemník Osvobozeného divadla Jan Mikota a protože to byl rytíř malé postavy, nebyl za tím košem vůbec vidět. Když se koš dosunul k jevišti, vykoukl za ním Mikota a zvolal mocným hlasem: „To je, Ljubo, kolektivní dar od klubu MÁSLO NA HLAVĚ!”

Ach jo, kdeže loňské sněhy jsou! Ten věnec, to však ještě nebyl definitivní konec historie klubu! Ještě po dlouhá léta mi totiž Jan Werich při různých příležitostech posílal psaní, ve kterých místo kytičky v záhlaví býval nalepen staniol – od másla.

DIVADLO V KARLÍNĚ

Kolik oficiálních názvů dostalo po válce karlínské divadlo (kterému stejně po celou tu dobu dodnes nikdo neřekne jinak než karlínské divadlo)! Psalo se o Estrádním divadle v Karlíně, bylo to však Divadlo Umění lidu v Karlíně, ale také Divadlo hlavního města Prahy v Karlíně, rovněž Státní divadlo v Karlíně, též Divadlo Čs. státního filmu v Karlíně, dnes je to Hudební divadlo v Karlíně. A to jsem určitě ještě na nějaký název zapomněla! Inu – nějak páni úředníci museli vykazovat činnost, že? O tom jsem se však rozepisovat nechtěla. Důležité – alespoň pro mne – je, že jsem se po válce, ale hlavně po únoru 48, ocitla v tomto divadle, a to ve chvíli, kdy v jeho čele stáli dva ze „tří králů" ve funkcích uměleckých šéfů – Jan Werich a Oldřich Nový. Ten třetí, který přišel posílit herecký soubor až v roce 1950 (po své smutně proslulé ponižující sebekritice, jíž si u tehdejších mocných vyprosil vlastně jen právo na práci), to byl Vlasta Burian. Od konce čtyřicátých do poloviny padesátých let jsem se všemi měla v Karlíně možnost stát na jevišti. S Werichem v Divotvorném hrnci, s Novým v hudebních komediích Plukovník chce spát, Moje žena Penelopa, Mam'zelle Nitouche a pak také v operetách – v Nedbalově Polské krvi, v Offenbachově Orfeovi v podsvětí. S Vlastou Burianem jsem hrála v další řadě her – Paní Marjánka, matka pluku, Nebe na zemi (pro Karlín upravili Werich s Rachlíkem), Lumpacivaga-bundus, Tři mušketýři… Pak jsem ovšem také hrála v některých hudebních komediích lehko zapomenutelných (a také dnes už zapomenutých), jako byly například Akulina, Marné chytračení, Keto a Kote (no, představte si, že třeba v téhle komedii jsem hrála postavu se jménem Deradžan Bambachanadze!). Naštěstí jsem však i v těchto hrách měla kolem sebe kolegy, se kterými být na jevišti byla radost. Mám na mysli herce z někdejšího Osvobozeného divadla, Václava Trégla, Frantu Černého, pak také svého zájezdového partnera Rudolfa Cortése a mnoho dalších. A pak ještě jedno štěstí – ve všech těch kusech hrál milý Karel Vlach se svým orchestrem!

Co všechno jsem v tom Karlíně zažila?

Vidíte, málem bych se zapomněla zmínit o tom, že jsem se do karlínského divadla vracela v životě celkem šestkrát! Poprvé jsem se tu byla podívat ještě jako dítě, když se divadlo jmenovalo Varieté. Pak z toho byla Moderní opereta a já tu hrála v Zemi úsměvů… – ale ne, do téhle minulosti se už vracet nebudu. Zažila jsem toho prostě v Karlíně moc. A jak jsem tu byla nedisciplinovaná! Bože můj! Kolikrát jsem se tu při závěrečné

děkovačce nechala vytáhnout i s oponou a taktak, že jsem stačila vždycky skočit z těch dvou metrů dolů, na jeviště. Nic mi nebylo svaté! Byla jsem prostě tak přirozená, protože jsem nepoznala nad sebou žádnou knutu, nic jsem se neučila, žádného učitele jsem neměla, akorát ten Oldřich Nový se mě snažil odnaučovat některým zlozvykům. Proto si dnes myslím, že je velice správné, když se ti mladí na DAMU tak důkladně připravují na hereckou dráhu. Já si na všechno přicházela sama, přečetla jsem hodně knížek a další vzdělání jsem získávala v životě jaksi za pochodu.

Když už jsem se opět zmínila o Novém, povím vám historku, která se mi přihodila v dobách karlínské Mam'zelle Nitouche. To už jsem nehrála Denisu, nýbrž Corinu, což je taková operetní hvězda, která je jen ve II. jednání, kdy se jí dvoří jistý pan major, a ta role je slavná tím, že Corina má být tak svižná, aby tomu majorovi při battementu dokázala skopnout svou nožkou vojenskou čepici z hlavy. Mně se to dařilo, jelikož jsem měla schopnost vyhodit nohu do takové výše a tak dobře jako baletky. Takže jsem majorovi čepici pokaždé skopla (dokázala jsem špičkou cvrnknout do kšiltu), což byl vždycky aplaus, po kterém Corina odchází, aby se na scéně objevila až při závěrečné děkovačce. Do konce představení se totiž o Corině už jen mluví, takže od tohoto místa jsem měla až do děkovačky minimálně půldruhé hodiny času. I stalo se jednou, že za mnou přišel jeden známý nabízeč zájezdů, pan Černý z Hradce Králové, a nabídl mi „účinek" (jak by řekl Eduard Kohout). V Hradci zahajovalo letní kino a při té příležitosti se měl konat velký estrádní program, do kterého mě právě pan Černý chtěl získat. Podívala jsem se do diáře a povídám: „Ajta! Nejde to. V ten den mám dvě představení Nitušky." On mě ovšem začal přemlouvat, až se mu nakonec podařilo nasadit mi brouka do hlavy. Prý: „My bychom pro tebe poslali aerotaxi. A k tomu – honorář tisíc korun." No, řekněte, co by člověk s normální gáží neudělal pro to, přivydělat si za odpoledne tisícovku? A já byla tenkrát opravdu odkázaná jen na tu gáži a na to, co jsem si přivydělala na estrádách. Měla jsem pro tyto účely připravené dvacetiminutové estrádní číslo. A tak jsem tedy začala počítat, minutu po minutě, a nakonec jsem vypočítala, že při Mam'zelle Nitouche mohu vyšetřit dokonce skoro dvě hodiny volného času. Když mě manžel Mirek hodí autem na letiště, kde už bude připravené aerotaxi, pak let do Hradce trvá dvacet minut, dvacet minut je moje vystoupení a dvacet minut zpáteční cesta, z letiště pak opět vozem… – zkrátka, vykoumala jsem to tak, že se mi do těch dvou hodin nakonec skutečně všecko vešlo. A tak jsem přikývla a vystoupení v Hradci

Králové vzala. V den D jsem v divadle nikomu nic neřekla, manžel s autem už stál u zadního vchodu, já vyběhla v kostýmu, jen kabát jsem přes něj měla přehozený, usedla jsem do auta a cestou na letiště se převlékla do toho, v čem jsem normálně vystupovala. Sundala jsem si ještě lokny, které nosila Corina a na letišti jsem vyběhla z vozu. Přichystané aerotaxi mě skutečně do dvaceti minut dopravilo do Hradce, kde už čekal přistavený taxík. Jenomže už v tom taxíku mi taxíkář oznámil, že nejedeme do letního kina, protože prý byla strašná průtrž mračen a celá estráda se proto přestěhovala do sálu na Střelnici. Pravda, bylo to sice blíž než letní kino, jenomže obecenstvo teprve z kina na Střelnici přecházelo, takže když jsme dorazili na místo, program nevrcholil, nýbrž naopak – ještě vůbec nezačal. A já měla jako zlatý hřeb programu vystoupit těsně před jeho koncem! Počasí prostě udělalo čáru přes rozpočet. A tak se čekalo, já nervózní a pochopitelně, že jsem trvala na tom, že musím vystoupit ihned, jak jen to bude možné. Jak víte, v Praze jsem neřekla nikomu ani ň, ani inspicientovi, ba ani vrátnému, takže bylo jasné, že kdybych do divadla na svůj výstup nedorazila, zaplatila bych celé představení. Při nejmenším! Nakonec tedy pořadatelé souhlasili, a tak jsem šla na pódium jako první, lidi se ještě courali, všude hluk, úspěch malý, ale co se dalo dělat… Po vystoupení sednu do taxíku, a ženeme si to zpátky na letiště. Jedeme, jedeme, jedeme okolo Grandu, když tu před Grandem – hrc! – zhasnul motor. A taxíkář ho ne a ne nastartovat. Byla jsem z toho úplně šílená. Vlétla jsem do Grandu volat na letiště, aby mi aerotaxi neuletělo, jenomže jsem se nedovolala – prý jsou asi zpřetrhané dráty! Tak jsem začala na ulici zastavovat auta; jestli by mě někdo nevzal, že musím na letiště. Nikdo nemohl. Celá nešťastná jsem pak seděla v tom taxíku a nakonec jsem se rozhodla, že půjdu zavolat do Prahy a přiznám se, co se mi stalo. V tu chvíli ovšem motor jako zázrakem chytil! A tak mě taxík dovezl na letiště, tam už byly světlice, dávali znamení, že aerotaxi musí odstartovat (ono totiž to bylo ještě ke všemu letiště vojenské), já do něj na poslední chvíli nastoupila, pak dvacet minut let do Prahy, v Praze jsem v autě na sebe rychle naházela divadelní kostým, lokny jsem si přidělala dvěma vlásenkami – a už jsme byli před divadlem. Vyletím z auta, vtrhnu do divadla – no, já měla ještě času! Takže jsem se mohla uklidnit, vydýchat, doupravit a jít konečně na scénu, aniž by kdo tušil, jaké hrozné drámo mne v uplynulých dvou hodinách potkalo.

Protože jsem taková hubulka, která v tajnosti dlouho nic neudrží, samozřejmě, že jsem hned po představení šla za Oldřichem Novým a

povídám mu: „Kde myslíte, že jsem dneska v té své pauze byla?” On na to: „Jak vás znám, tak jste určitě byla na plovárně v Podolí!” – „Omyl!” já na to. „V Hradci Králové!” A on omdlel. Ještě jsem měla tolik drzosti, že jsem mu to takhle vyklopila.

Jenomže – pointa je docela jiná a pro mne nebyla moc veselá.

Po nějakém čase – poněvadž na estrády se tenkrát jezdilo pořád – opět volal Hradec a Mirek Černý, když se mnou domluvil další, tentokrát „nerizikové” vystupování na Hradecku, tak nakonec povídá: „Teď se ale zasměješ! Furt tě vidím, jakej jsi tu prožívala nervák, ale dnes už ti to můžu říct: ono to s tím šoférem taxíku bylo všecko domluvený!”

V tu chvíli jsem myslela, že ho zabiju! Tak „ono to bylo všecko domluvený” a mě to málem stálo život! Opravdu nevím, jestli mne od té doby něco tak rozrušilo, jako tenhle „vtip”. Pravda je, že jsem se do telefonu nejenže nezasmála, nýbrž oznámila jsem, že už nikdy nepřijedu. A taky jsem to dodržela. On už mi ostatně ani raději víckrát nezavolal.

Jak je z mých vzpomínek na Oldřicha Nového patrné, moc legrace jsem s ním – a zvláště pak na jevišti – neužila. Jeho pravý opak byl – Vlasta Burian. A to i navzdory tomu, co ho v letech poválečných potkalo, i vzdor jeho zhoršujícímu se zdraví. Burian byl strašné zlobítko. Však se to o něm mezi herci dodnes všeobecně ví. Na scéně schválně kolegy rozesmával a měl velikánskou radost, když se mu to dařilo. Mně osobně dal nejvíc zabrat v Paní Marjánce, matce pluku!

Byla tam taková scéna, kdy se Marjánka – tu jsem hrála já – nečekaně setkává se svým starým otcem, o němž měla za to, že už nežije. Léta svého tatínka oplakávala a najednou se s ním setkává tváří v tvář. Byla to velice cituplná scéna, kdy stařičký otec sedí na takové lavici, já u něho klečím a zpívám při tom velice dojímavou písničku. Slyším, jak obecenstvo v hledišti posmrkává dojetím, mně ostatně také nějaká ta slzička ukápla, jenomže poblíž té lavice stál také Vlasta Burian coby šikovatel Sekáček a ten – slzičky-neslzičky – na mě na půl pusy šeptem dorážel: „Co brečíš, prosím tě?! Dyť to není tvůj fotr! To je zdejší herec, copak ho neznáš? Já ti ho potom vzádu představím…” No, mluvil takhle nakřivo, trochu otočený k publiku zády, takže diváci nic nepoznali, ale co já? Chudák! Naštěstí se slzy smíchu od slz smutku nerozeznají, navíc ramena se při pláči otřásají stejně, jako když se smějete, a tak – alespoň doufám! – nikomu nic nápadného nebylo. Ovšem dalo mi to pěknou fušku, aby diváci věřili, že doopravdy pláču…

Ve vzpomínkách na karlínské divadlo se mi vybavuje jméno ještě jedné významné divadelní osobnosti a spolu s jejím jménem také představení, které mělo pozoruhodnou úroveň. Jak jinak, když byl pod ním podepsán jako režisér – Alfréd Radok! V Karlíně inscenoval Šamberkovo Jedenácté přikázání a využil v tomto představení (možná že teprve zkoušel) některé prvky své budoucí, legendární Laterny magiky, s níž slavil takové úspěchy na EXPO ’58 v Bruselu. Já v tom Šamberkovi hrála Eližbětu Vaňousovou, což byla postava, která měla celkem tři výstupy. Nejdůležitější byl ten třetí, velké finále se sborem, kdy jsem přicházela na zpěv á la malá opera: „Ach, už jde, už se vrací, už vchází Eližběta Vaňousová!” Operně udělaná pasáž na mé entrée.

I přišlo jednoho dne představení, kdy mě pronásledovala smůla na smůlu. Zmeškala jsem I. obraz. Průšvih, ale budiž. To důležitější mělo teprve přijít. Druhý obraz jsem stihla. Ovšem, protože se dopoledne dlouho zkoušelo a protože kouřím a ten den jsem navíc popíjela i nějaké to vínko, šla jsem se před tím svým třetím, nejdůležitějším výstupem raději rozezpívat. Naproti vrátnici byla naše zkušebna, kde bylo piano, takže tam jsem zapadla a rozcvičovala si trochu hlas, když tu najednou někdo vrazí do dveří a vyhekne: „Ježíš, vždyť už máš bejt na scéně!” Vyrazila jsem ze zkušebny jako splašená a slyším už v zákulisí hlasy: „Kde je Ljuba? Kde je Hermanka?” A ze scény se zatím ozýval podivný zpěv: „Už se blíží, Eližběta Vaňousová? Už jde? Ne, já ji nevidím! Kdepak asi zůstala?” Takhle mi sbor pomáhal, než jsem s jazykem na vestě dorazila na místo a vběhla na scénu zároveň se svým zpívaným textem: „Já jsem Eližběta Vaňousová! Vždyť já žádné dítě se Střelou neměla!” Rozklepaná jsem to „vybalila” a v duchu prožívala strašná muka – ruku do ohně bych dala za to, že mě po tomto výstupu čeká něco strašného, přinejmenším že z toho bude pokuta jako hrom…

Nebyla. Představte si to štěstí, že dramaturg František Rachlík, který měl ten večer v divadle službu, zrovna těsně před tímto finále odešel pryč. A nebyl při tom dokonce ani pomocný režisér. A tak se nikdo nic nedozvěděl, a dokonce nedošlo ani na tu pokutu. A přitom to byl malér, po kterém bych za jiné konstelace hvězd klidně mohla dostat i vyhazov!

Takovou mám tedy vzpomínku na Alfréda Radoka, který nejenže v ní přímo nefiguruje, ale při mém štěstí se o ní ani nikdy nedozvěděl.

Karlín… Co ještě říct o této mé životní etapě? Přece jen mně to nedá a musím se zmínit o tom, proč jsem nakonec z tohoto významného, vlastně

největšího českého operetního divadla, odešla. Takových let jsem dělala operetu, slavila v ní úspěchy… Nebyly to snad hezké role? Třeba taková Pepina nebo Ples v hotelu Savoy, Hraběnka Marica, Veselá vdova, Rose Mary, Mam'zelle Nitouche? To se ví, že to byly role krásné. Tak krásné, že bych si je hned chtěla zopakovat, ale… Tady je to ale.

Ono nelze hrát mladé komické, tedy subrety ve chvíli, kdy už na to nemáme mladí. Mrckovatět, hrát si na mladou, to bych nepřipustila – byla jsem vždycky přísně kritická, hlavně k sobě. A když už se pomalu hlásila padesátka, že jo, tak už tu nebyl onen velký hlas, který musí subreta mít. A co naděláš po dvou operacích hlasivek? Co tedy zbývá? Což takhle staré komické? V každé operetě je třetí pár, takzvaný komický starý. Jó, jenže to se vám Hermanová nechce, co?

To se ví, že nechce!

A tak jsem foukla. První nabídka mi byla záminkou k tomu, divadlo opustit. A byl to Rudolf Cortés, který mi nabídl, abych s ním jezdila po vlastech českých s písničkovým pořadem. Oba jsme dali v Karlíně výpověď – i když mně nebylo moc dobře u osrdí, přece jen to bylo let, co jsem tam sloužila. Ale už jsem pryč. Vale, kamenné divadlo! To jsem celá já, matinko, jak by slušně zarecitovala Nituška. Zkusit zase něco nového! Zkusila jsem to s Cortésem a písničkami, práce to byla strašná; tedy ne představení, to snad šlo, ale ta námaha! Cestování a vandrování doslova od Šumavy k Tatrám. Tisíce kilometrů, prach silnic, harcování…

REDUTA

Byla jsem s Cortésem vlastně na volné noze. Jednou jsme však měli výjimečně volno a já zašla do Reduty. Tenkrát už šla Prahou pověst, že se tam děje cosi zajímavého a že je tam sranda – a u toho jsem samozřejmě nechtěla chybět! Zpívala tam prima písničky Vlasta Sodomová s manželem a také ještě neznámý Jirka Suchý, který ovšem ještě hrál taky na basu, na kytaru (ale už i banjo) se tam vodvazoval Walda Matuška, opodál seděl s plachým úsměvem Jirka Šlitr (vypadal, jako by neuměl do pěti počítat – ale jen do chvíle, než zasedl k pianu). A k pianu sedal i Jarda Jakoubek, a pak tam byli pánové, kteří četli své povídky – Ivan Vyskočil i Miroslav Horníček – no, bylo to nádherný, byla to paráda! A když mě pak Jirka Suchý požádal, abych si s nimi zazpívala, tak halt jó, proč ne. A příště jsem přišla zas, protože se mi mezi nimi moc líbilo. A právě v té Redutě to vlastně tenkrát všechno začalo, celý ten kvas divadelního zázraku let šedesátých – Zábradlí, Semaforu, Paravanu. Měla jsem kliku! Byla jsem při tom! A dokonce platným členem!

DIVADLO NA ZÁBRADLÍ

V roce 1958 se schylovalo ke vzniku Divadla Na zábradlí. A v Divadle Na zábradlí začala druhá půlka mého života – do slova a do písmene. Slavila jsem v tomto divadle dle názorů jiných, ale i renomovaných kritiků, nové úspěchy a pak také své metuzalemštiny, což zní líp než slovo padesátka, uznejte. Teď to vidím tak, že jsem tam vlastně oslavovala bujaré mládí! Co je to – pouhých padesát let! Jé, to kdyby bylo!

Na zábradlí to začínalo všechno velice romanticky. Peníze na gáži nebyly – až co se vybere – chceš-li mít čisté divadlo, chop se utěrky a koštěte a dělej, máš-li pěkné šaty, bude ti to na jevišti slušet. Nic se kupovat nemůže, není z čeho. Jak říkám, idyla! Něco, co jsem zažívala vlastně prvně v životě. Ovšem hlavně tam byla jedinečná atmosféra příznivá Múzám. Dělalo se tam zase trošku jiné divadlo, než jsem znala, a to mě zase příšerně lákalo. Byli tam sami krásní mladí lidé, nadšenci a kumštýři až za hrob. V tomhle maličkém divadle jsem najednou poznala opravdový kontakt s hledištěm, s publikem, ale i s autory. Poprvé mi tu někdo ušil písničku rovnou na tělo a na duši. Konečně mi lidé věřili – a bylo jich víc. Získala jsem pár nových přátel a kamarádů, poznala jsem nový způsob divadelní práce, herecké tvorby i režie.

Zábradlí zahajovalo představením Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila, Kdyby 1000 klarinetů. Mého partnera – Muže s trubkou – hrál mladý adept herectví Jiří Sehnal (který v roce 1961, kdy už byl členem divadla Semafor, emigroval, aby se po listopadové revoluci vrátil z působení v USA a Německu s novým jménem – Jethro Spencer McIntosh). Zpěvákem byl Jiří Suchý, generála hrál Ivan Vyskočil. V Klarinetech ještě hráli dva klavíristé – Jaromír Vomáčka a Zdeněk M. Procházka, mim Ladislav Fialka a střídavě dvě tanečnice, Ludmila Kovářová a Zdena Kratochvílová. Moje postava měla jméno Zuzana. Zuzanu jsem hrála také v Divotvorném hrnci a tak mě dnes, po těch letech napadá, jestlipak on mi tu Zuzanu Jiří Suchý nepřipsal právě proto, že sám tak miloval Wericha a Divotvorný hrnec? Vidíte, na to jsem se ho ještě nezeptala… A zbývá se ještě zmínit o písničkách, které v divadelních Klarinetech zazněly (byly jiné, než ty v Klarinetech filmových). Skladateli byli Vladimír Vodička, Jaroslav Jakoubek a – Jiří Šlitr (napsali mi se Suchým nádherný šanson Láska, to jsou jen písmena), texty byly dílem Jiřího Suchého, až na jeden – Písničku z pouti – ten napsal Pavel Kopta. Dalším představením byla hra opět Suchého a Vyskočila – Faust, Markétka, služka a já – jenže v té už Suchý nehrál.

Na zábradlí vznikl můj první divadelní recitál, na který jsem převelice pyšná, protože ho pro mne s Milošem Macourkem napsal – Václav Havel, hoch, na kterého bych v tuto chvíli mohla začít pět podobné ódy, jenže raději nebudu, abych nebudila podezření, že se chci našemu panu prezidentovi vlichotit. Však on to dodnes dobře ví, co k němu cítím. Ten recitál měl název Nejlepší rocky paní Hermanové. A pak tu byla také pantomima Ladislava Fialky – Devět klobouků na Prahu. S tímhle představením jsem cestovala i za hranice, hráli jsme v Maďarsku a v Německu, zpívala jsem i maďarsky, i německy. Do Ruska a na Kubu mě ovšem Fialka nevzal. Dnes už to mohu po těch letech říct, důvod byl velmi prostý. Mívala jsem totiž na konci představení, při děkovačce, větší úspěch a na to byl Fialka poněkud alergický. On se bránil jakékoliv konkurenci – (i když – jaká já byla pro něj konkurence!). Prostě ty moje písničky začaly mít přinejmenším stejný úspěch jako Fialkový etudy a scénky a to nebylo dobré. Pro mne. Mimochodem – uznávám, že Fialka byl nesmírně inteligentní, rozuměl pantomimě a jako pedagog byl asi skvělý, protože měl skvělou techniku, ale - srdce v tom nebylo. On mě nedojal. On mě nerozveselil. Ty holky v jeho souboru jsem litovala, jak on je proháněl. Nicméně -byla to tenkrát jediná pantomima u nás, Fialka s ní začal a tak s

ní měl úspěch. Jak má vypadat lidskej mim, to jsem si uvědomila, když jsem uviděla ve vinohradském divadle Marcela Marceaua, nebo když jsem viděla pantomimu Leonida Jengibarova...

VEČERNÍ BRNO

Opustila jsem Divadlo Na zábradlí, přiznávám, trošku uražená. Pantomima si razila svou vlastní cestu a na to, že jsem jí v plenkách pomáhala i vlastní popularitou prorazit cestičky k divákům, se nějak pozapomnělo. Dnes už se na to dívám samozřejmě smířlivě, ale hořkost ve mně tenkrát byla. A tak jsem se po sedmi letech strávených Na zábradlí ocitla skoro na dvě sezóny v divadle Večerní Brno, kde byla stejně mladá parta, stejně nadšení, výborní mladí herci, nadaní režiséři a hlavně – fůra dobrých nápadů. Do Brna mě angažoval režisér Sokolovský poté, co jsem se sešla při hostování Večerního Brna v Praze s kolegy Ladislavem Suchánkem, Lubomírem Černíkem, Karlem Augustou, Májou Beránkovou a dalšími členy tohoto divadla a s dr. Ladislavem Štanclem, ředitelem a muzikantem, a viděla jsem představení Drak je drak, Hamlet IV. a další. Divadlo to bylo opravdu se vším všudy, výtečné, nové, odvážné, chytré – prostě líbilo se mi. Líbilo se mi tak, že jsem se málem do Brna přestěhovala. A navždycky, jak jsem si myslela. Ale kolo mého života bylo roztočeno zase jiným směrem. Co se přihodilo? V Brně se objevila moje životní láska. Byl to herec (střední, řekla bych, nikdy nevynikl, hrál většinou jen malé role – v mém recitálu Mít zelené tělo zaskakoval například za Ladislava Freje), nádherný mužský, bohužel – *čtvrtletní pijan.* Ten alkohol nakonec způsobil i smutný konec našeho vztahu. Zažila jsem strašnou tragédii. Když jsem byla na zájezdu, na který on nejel, otrávil se v mém bytě. Pustil si plyn.

Vrátila jsem se okamžitě do Prahy a jeho nástupcem se stal můj budoucí čtvrtý manžel Karel…

Vrátila jsem se do Prahy, ovšem hrát a zpívat jsem začala také v zahraničí. Dostala jsem angažmá ve Stuttgartu, v Reunitz Theateru, kde jsem hrála ještě s jednou Mexičankou, jednou Francouzkou a jednou Němkou v prvním ženském kabaretu! Byla jsem tam ale půl roku a už jsem spěchala domů. Dokonce – pádila! Samozřejmě, že bylo dobré poznat i tohle všechno, styl jiného divadla a moderního kabaretu. Bylo to všechno fajn a bylo toho taky dost. Když já nevěděla, kde ve Stuttgartu rostou hříbky a jestli jsou tam také tak krásné lesy nebo třeba jen hodní lidé jako u nás u Karlštejna, kam jsem tenkrát jezdila, nebo u Křivoklátu, kam jezdím dodnes… To všechno jsem nevěděla a protože to vždycky potřebuju vědět přesně, spěchala jsem tam, kde jsou mi tyhle pojmy naprosto jasné – domů.

SEMAFOR

Semafor a já… Ano, patřím i Semaforu, přestože jsem v Semaforu jako takovém nikdy nehrála. Ale přece! Tedy v tom divadélku ve Stýblově pasáži. Jmenovalo se Nové divadlo a já tu poprvé vystoupila 23. ledna roku 1935! Hrála jsem tam v operetce Paula Abrahama Pohádka v Grandhotelu a na plakátě jsem se o sobě dočetla, že jsem „oblíbená subreta”. Bratr Jan, když mě chtěl pozlobit, tak mi od té doby říkal: „Ty subreto!” a znělo to spíš jako nadávka, na mou duši. Mým partnerem v té operetce byl tenorista Václav Norman – tehdejší idol dívek a žen – už postarší pán, který mne při tanečku po jedné písničce měl chytit do náruče a odnést z jeviště, leč velkých sil nemaje, upustil mne na tvrdá prkna, která znamenají svět, a já dostala aplaus a malý otřes mozku. Ale představení jsem dohrála! To je tedy moje první vzpomínka na pozdější divadlo Semafor. O rok později mne tohle divadélko spatřilo vedle partnera Oldřicha Nového a to střídavě po několik let, až do začátku světové války, té druhé, to dá rozum. Po pětileté nucené pauze jsem se opět ocitla v Novém divadle na celou jednu poválečnou sezónu, než jsem „přestoupila” k Werichovi, s pocitem, že se do toho divadélka ještě někdy určitě vrátím. Byl to jen pocit, bohužel. Ačkoliv – vracela jsem se – leč jako divák. Ale moc nescházelo a byla jsem v Semaforu! Nechybělo moc, jen moje „ano”. Život je změna – Jiří Suchý odešel z Divadla Na zábradlí a založil Semafor. Ptal se mne, chci-li jít s ním. Neřekla jsem ano, zůstala jsem Na zábradlí se svými „nejlepšími rocky”. A ze Zábradlí zas do Večerního Brna, chá chá – jak už se lidi někdy správně či nesprávně rozhodnou. Dnes už můžu říct: Hermanová, byla to chyba! Snad. Ale k tomu Semaforu přesto patřím! Patřím k Jiřímu Suchému a k Semaforu celým srdcem. Nakonec jsem se přece jen na prknech Semaforu ocitla, a nejednou, díky listopadu 1989. Občanské Semaforům se jmenovaly ty večery, kdy se diskutovalo s diváky i hosty a kde jsem najednou stála u mikrofonu a zpívala těm, kteří tenkrát měli k hercům blíž než kdy jindy.

Patřím tedy do Semaforu. Je to báječné divadlo, protože Jiří Suchý je báječný a Jiří Šlitr byl báječný a dodnes zpívám ráda a s úspěchem jejich písničky. A vím, že bych přišla o moc, kdybych nějaké jejich nové představení neviděla. Vážím si Jiřího Suchého, jsem jeho možná nejstarší fanda, tedy fanynka. Mám ráda jeho texty, nápady, hudbu, hry, způsob jeho zpívání, líbí se mi timbre jeho hlasu, přirozenost jeho hraní. Je básník, je

režisér, je malíř, je spisovatel a je skromnej! Jsem velice pyšná na to, že si s ním tykám.

Kdybych byla aspoň o třicet let mladší, asi bych mu dovolila, aby si dal střevíce pod mou postel (abych parafrázovala Hugo Haase z jeho jednoho dopisu) …

NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE

Čím jsem starší, tím častěji mívám pocit, že jsem toho měla (a mohla) v životě udělat mnohem víc, že se někde stala chyba. Jaká? Vím o sobě, že nejsem ctižádostivá. Všecko mi přišlo samo z nebe, žádnou velkou píli jsem nemusela vynakládat. Na druhé straně jsem měla smůlu, že se nenašel nikdo, kdo by se mnou měl tu trpělivost vést mě, usměrňovat. V roce 1935 se stala mojí velkou ctitelkou legendární Andula Sedláčková. Chodila se na mě dívat do Karlína, na velké operety, po představení jsem od ní dostávala lístečky, podepsané: „Líbá Vás Vaše Andula”, nechávala si dokonce podle mne šít u firmy, kterou vedl bývalý tanečník pan Skuhrovec. A ona to také byla, kdo mě seznámil s režisérem K. H. Hilarem, který mi posléze nabídl angažmá v Národním divadle, hned co se vrátím z Ruska. Tehdy jsem totiž měla jet na půl roku do Moskvy, zpívat tam v hotelu, který se myslím jmenoval Metropol, a kde předtím vystupovala půl roku Kamila Strnadová, kolegyně z divadla Oldřicha Nového. Stala se však smutná událost. Dva dny před odjezdem mi zemřela maminka na zápal slepého střeva. Měla do toho Ruska jet se mnou, jako garde, já už měla sbalený lodní kufr, táta nám tu cestu dovolil…

Přestal mě bavit svět.

V tu chvíli mě nezajímal ani Hilar, ani moje „fanouška” Sedláčková. Otřesena maminčinou smrtí jsem nakonec odjela se svým přítelem do Karlových Varů a odtamtud jsem napsala Andule Sedláčkové osudový dopis: že jsem si to rozmyslela, ať se na mne nezlobí, ale že se nedomnívám, že Národní divadlo je pro mne to pravé a že chci raději zpívat a tančit, což je ostatně moje doména, atd. Ona mi odepsala, na druhé straně své fotografie: „Jak si kdo ustele, tak si lehne. Andula Sedláčková.” Hm… A měla recht! A už nebyla moje fanda.

A já zase – do světa, do Vídně, všechno jsem hodila za hlavu. Opravdu, lehkomyslně jsem zacházela s tím svým talentem. Nu – jak to mělo být, tak to asi je. Prožila jsem život bohatý, rozmanitý, úspěšný – neúspěšný, s bolestmi – nebolestmi, hlavně ale, že jsem ho prožila ve zdraví, což mně přece jen dneska připadá jakonejdůležitější.

Vidíte – a nakonec jsem se přece jen i na ta prkna Národního divadla dostala! I když o hodně let později a jen jako host, ve Štechově Třetím zvonění. Mám na kontě celkem pětadvacet představení v Tylově divadle! Tančila jsem tam kankán a čardáš v půlhodinovém výstupu, kdy se na konci představení objeví Maďarka jménem Eržika a ovládne celé jeviště.

Ljuba prošla ještě dalšími divadly, ale buď šlo jen o krátké „zastávky” anebo o nich bude ještě řeč na jiných místech této knížky.

Ljuba a Adina, námět na román

Politické klima bylo v šedesátých letech příznivé nejen pro českou kulturu všeobecně, ale bylo příznivé i k obnově přerušených vztahů mezi blízkými přáteli, žijícími v rozděleném světě – na Západě a na Východě. Ljuba si pojednou mohla dopisovat s Jiřím Voskovcem, s Hugo Haasem a nikdo jí nebránil obnovit alespoň na dálku životní přátelství s herečkou Adinou Mandlovou. I když za protektorátu utržilo jejich kamarádství malé šrámy, novým režimem po válce vynucená mnohaletá pauza ránu zahojila, a tak se ty dvě – Adina a Ljuba – opět našly. Stejně jako kdysi, kdy obě stály na startu umělecké kariéry.

Lituji, že už jsem v letech sedmdesátých, kdy pozvolna vznikala první knížka Ljuby, neměl na vzpomínající zpěvačku a herečku patřičný vliv, aby všechnu významnou korespondenci (rovněž s Voskovcem a Haasem) ukládala na jedno jediné místo. Jak na jedné straně byla Ljuba až úzkostlivě pořádná při úklidu bytu (mimochodem – zařízeného s vytříbeným vkusem), tak povznesená byla nad neuspořádanost svého archivu. Novinové výstřižky, plakáty, programy – vše pečlivě datované – zachycovaly uměleckou kariéru Ljuby Hermanové pouze po dobu, kdy žila její maminka, láskyplný archivář své dcery. Pak už na shromažďování nějakého archivu nebyl čas a korespondence slavných přátel sice putovala do nadepsaných velkých obálek, ale těch obálek byl bezpočet. A k tomu ještě na různých místech – něco na chalupě, něco v pražském bytě. Dnes už asi těžko zjistíme, kolik dopisů a v jakém časovém rozpětí dostala Ljuba od své kamarádky Adiny Mandlové doopravdy.

V osmdesátých letech mi jich věnovala celkem jedenáct – první byl napsán 23. dubna 1963, poslední 23. února 1984. Slíbila mi další, ale nemohla je najít. (Podobné to bylo i s dopisy od Jiřího Voskovce nebo Jana Wericha. Pár jich mám, ale je to opět jen torzo. Držel jsem kdysi několik nádherných Voskovcových dopisů; dva z nich jsem si tehdy nechal se svolením Ljuby oxeroxovat – a udělal jsem dobře. Na jednom zájezdu – bylo to v Brně – odcizil kdosi Ljubě ze zaparkovaného auta obálku plnou vzácných fotografií z Osvobozeného divadla, not věnovaných Jaroslavem Ježkem a také dopisů od Voskovce. Tato příhoda nejspíš tehdy rozhodla, že část toho nejcennějšího, co zbylo, putovalo z archivu Ljuby ke mně.)

Ljuba měla snahu najít zbývající dopisy od své kamarádky, které – jako bych ji slyšel – „musej bejt někde na tý chalupě, asi na půdě, že jo…” Bohužel – nenašla je. A tak dnes můžeme listovat jen v tom, co se dochovalo…

23. dubna 1963 (Londýn)

Milá Ljubo,

tak se nezlob, že jsem Ti tak dlouho nepsala, ale měla jsem hrozně moc práce a taky jsem čekala, až se všecko se mnou rozhodne. Prodali jsme dům, protože to bylo moc velké a moc daleko, 6. května se stěhuju do menšího bytu, 2 pokoje a velká kuchyň-jídelna a je to ve městě. Ben si najal malý byt v Huddersfieldu, kde má business, protože bydlet tam v hotelu je strašně drahé, a když přijede na těch pár dní do Londýna jako obyčejně, stačí nám ten malý byt úplně. Seděla jsem tady v té ratejně stejně většinou sama a stálo to jednak moc peněz a hlavně moc práce, tak jsme se po Vánocích rozhodli prodat a teď jsme to konečně podepsali, to víš, bylo s tím hodně starostí, ale prodali jsme dobře, tak teď si mohu oddychnout. Chtěla jsem Ti už dávno napsat, ale to víš, jsem pověrčivá a nerada o něčem mluvím, dokud to není podepsané.

Moc a moc Ti děkuju za ten pás. Šli jsme s Alexem si to přehrát do jednoho studia, protože to je nahrané na rychlost, kterou nikdo z mých přátel nemá a nechám si poslat tape recorder z Německa, kde jsou všecky 4 rychlosti. No, holka, to jsi se vytáhla, je to báječné a těším se, že až budu mít ten nový aparát, že si to budu moci často hrát. By-li jsme nadšení, je to ohromně vtipné a ta muzika a Tvůj přednes, no úplně jsme slintali, holky už se nemůžou dočkat, až jim to přehraju. Děkuju Ti taky za fotografie a výstřižky; a ten film, co jsem natočila v Praze s Tebou a Evelynou, je moc dobrý, a když ho ukazuju známým, každý říká, jak báječně vypadáš. Byl tu Willy Söhnel nedávno, moc Tě pozdravuje, vede se mu ohromně, prodává a kupuje filmy pro televisi a taky dělá něco s Hugo Haasem, který teď žije ve Vídni. Chystám se, že se tam za ním podívám, ale teď s tím novým bytem a stěhováním to musí počkat, taky mám slíbenou nějakou tu roli, ale o tom zatím musím pomlčet, zase ta pověra, zatím mi drž palec. Do Prahy se na jaře podívat nemohu, musím to nechat na později, ale to víš, že na Tebe moc vzpomínám a moje pozvání stále platí, kdybys přijela sem, můžeš u mě stejně bydlet, budu mít dvoupostelovou ložnici, no snad bys si na moje chrápání zvykla…

Moc Tě líbám, manžela pěkně pozdravuji
Tvoje Titina

22. února 1967 (Balzan, Malta)

Milá Ljubo,

ačkoliv jsem se rozhodla, že jsem definitivně skoncovala se vším a s každým v Československu, nemohu Tě nechat bez zprávy, protože Ty za nic nemůžeš. Když jsem odjížděla z Prahy, Žáček mě ujistil, že všechno prosadí, jak tvrdil celý čas, ale neměl ani trochu slušnosti mi sdělit, že jeho žádost o moje pracovní povolení byla zamítnuta. Celou dobu mě ujišťoval, že všechno je v pořádku, jinak bych nebyla přijela zkoušet a mezi námi jsme byli dohodnuti jak o honoráři, tak o ostatních podmínkách. Nikdo mi oficielně nesdělil, že jsem pracovní povolení nedostala, dozvěděla jsem se to oklikou od lidí, kteří mi psali, když byli v zahraničí. Dovedeš si představit, jak mi bylo. Nezáleží skutečně na tom, že jsem „Dolly"[1] nehrála, byla jsem stejně sama na pochybách, jestli to budu dělat nebo ne, ale jedná se o formu, a když už člověk žije tak dlouho na západě jako já, tak je zvyklý na určitý gentleman-like způsob zacházení, které se zřejmě u nás dosud nenaučili. Bylo mi řečeno v dopisech, že si Gaierová stěžovala, že by měla být mojí understudy a že herečky z Národního divadla podaly protest proti mému vystupování. Nemám jim to nikterak za zlé, protože konec konců proč bych měla já mít všechny výhody, které jim jsou odepřeny, ale mám rozhodně za zlé vedoucím divadla, že neměli odvahu mi to napsat, ani polib mi prdel jsem od nich nedostala. Jsou to nezodpovědní syčáci a byla jsem blázen, že jsem se vůbec nějakým způsobem angažovala.

Ale teď k veselejším stránkám života. Žiju tady už od konce října a moc se mi tady líbí. Dům je překrásný a počasí velmi vlídné a nikdy jsem se zdravotně tak dobře necítila. Ben tu byl na Vánoce a přijede zase o Velikonocích a pak pojedu do Anglie na měsíc a zase se sem vrátím na léto. Je to stará farma, kterou jsme zmodernizovali a dá to hodně práce než to bude hotové a taky hodně peněz, ale bude to nádhera. To víš, že Tě s Karlíkem tady moc ráda uvítám, ale zatím všecky peníze jdou na zařízení, ale určitě se toho dočkáš. Jsem ráda, že máš úspěchy, moc Ti srdečně gratuluju k Tvému jmenování, zasloužíš si to určitě mnohem víc než mnoho jiných, co to měly před Tebou. Ben si nechal Tvoji fotografii a dal si ji do toho rámečku, co jsi mu darovala, má pro Tebe moc teplé místečko v srdci. On je zlatej člověk a byl skutečně velmi raněn, že mi to s Prahou nevyšlo,

ale na druhé straně byl rád, že nemusím být tak dlouho pryč, 200 představení, co Žáček chtěl, by mi bylo vzalo přes rok. Jestli někdo myslí, že jsem si něco diktovala, tak se mýlejí, protože všecko, co jsem měla dostat, bylo mi navrženo, nic jsem sama nediktovala, to je pro Tvoji informaci.

Tak se ozvi, moje milá, to víš, že Tě mám ráda.

Tvoje Adina

7. listopad 1977 (Balzan, Malta)

Moje milá Ljubo,

dneska jsem dostala Tvoji desku a měla jsem ohromnou radost. Jednak proto, že jsem zase po dlouhé době slyšela Tvůj hlas a pak jsem moc ráda, že jsi na mě nezapomněla a že ty drby byly prolhané. Totiž někdo mi řekl, že prý jsi se mě zřekla jako přítelkyně, když jsi si přečetla moji knihu. Myslela jsem si, že to byl drb, ale stejně se mě to ve skutečnosti dotklo. Tak jsem ráda, že to byl jenom drb a že jseš moje stará Ljuba.

Nevím, jakou smutnou zprávu o Benovi jsi slyšela, ale on je zdravej a živej a chutná mu jíst a hlavně pít furt. Sice se někdy nudí, protože má dlouhou chvíli, co je v pensi, ale myslím si, že si to ve skutečnosti moc užívá, hlavně, že nemá žádné starosti. Tak to byl zase jiný drb, moc by mě zajímalo, kdes o tom četla.

Slyšela jsem už dávno, že jste se s Karlíkem vzali a moc Vám oběma blahopřejeme, i když se zpožděním. Máš hodného manžela a jsem si jista, že jste spolu moc šťastní a že Vám to vydrží až do smrti. Na fotografii vypadáš senzačně, jak to děláš, to je s podivením. Já už jsem pomalu jako stará penzistka, ale moc mi to nevadí, žijeme tady jako na venkově a není tady nikdo, koho bych chtěla oslnit a tak už ani nedržím moc dietu a kapánek jsem ztloustla. Když mě sice vidí někdo, kdo mě neviděl třeba dvacet let, tak se ještě pořád zmůžou na lichotivou poznámku, jak dobře vypadám, aniž by se začervenali nad tou lží. Dostávám spoustu dopisů od různých známých i neznámých ze všech konců světa, a dokonce se sem tam někdo přijede na mě podívat.

Moc ráda bych Ti poslala mou novou knihu s věnováním, ale netroufám si, abys neměla nepříjemnosti. To bylo taky proto, proč jsem se na čas odmlčela a přestala psát do Prahy, už jenom z důvodu, abych nikomu neuškodila. Ale jestli si myslíš, že bych Ti ji měla poslat, nech mně vědět.

Vyšlo teď právě druhé vydání, první je úplně rozebrané, ale zbohatnout z toho nemůžu. Ale snad to ani nepotřebuju, žijeme velice skromně a to co nám investované peníze vynáší, nám úplně stačí. Kdybyste sem někdy s Karlíkem chtěli přijet, jste srdečně vítaní.

Abych se ještě vrátila k Tvé desce. Má to velkou úroveň a Ty jsi se ve svém výkonu velice prohloubila, zejména v té písni o poslední lásce. Jinak se mi ovšem nejvíc líbil ten cirkusový šlágr „Račte vstoupit" a pak ten poslední o hercích jako profesionálních kašpárkách. Tak to je všecko, ve skutečnosti si nevzpomínám, kdy jsem Ti psala naposled, myslím, že jsem Ti tenkrát poslala naší fotografii se psem, ale možná, že se pletu.

Nech mi o sobě vědět!

Moc Vás oba srdečně zdravíme, Tebe líbám

Tvoje Adina

Teď jsem si to přečetla a shledala jsem, že jsem Ti za tu desku vůbec nepoděkovala, tak to činím dodatečně.

30. ledna 1978 (Balzan, Malta)

Moje drahá Ljubo,

Potěšila jsi mě svým upřímným dopisem a na druhé straně jsi mě velmi zarmoutila. Je mi tolik smutno, že Tvůj pejsek je tak nemocný a že musí umřít. Dovedu si představit Tvoji bolest, protože mám taky psa a kdyby se jí něco stalo, tak bych se hrozně trápila. My jsme halt takový psí mámy. Naše čubička byla sice moc nemocná, ale vylízala se z toho, dokud byla mladá, teď jenom čekáme s napětím, že snad bude mít štěňata, ale nevíme to jistě, ani veterinář to neví, jenom má příznaky, ale on říká, že si to čubky někdy jenom namlouvají, že skutečné těhotenství u ní nenašel, jenom hrozně žere a pije a břicho jí roste jako v devátém měsíci, ale to prej může být jenom tak zvaná „imaginary pregnancy". Tak ji jenom moc krmíme, aby to přežila. Myslím, že by bylo pro Tvého pejska nejlepší, kdybys ho nechala uspat, ale dovedu si představit to rozhodnutí.

Moje drahá, ani nevíš, jak s Tebou prožívám všecko, o čem jsi mi napsala. Máš tvrdý život, i když jsi úspěšná. Ale i to Tě jistě udržuje mladou, jak vidím z Tvých fotografií. Vypadáš tak senzačně, ačkoliv vím Tvoje stáří, přece se někdy divím, jak je to možné, že jsi tak Zachovalá. Já jsem v poslední době trošku zestárla, ne že bych se nechala jít, občas držím dietu, ale nemohu se stáří ubránit, někdy je mně tak blbě, že se cítím jako sto let. Ale někdy se zase vzchopím a vypadám dobře. V sobotu mi bylo 68

let, Ben mě vyved do nejlepší restaurace, tak jsem si oblíkla černé dlouhé večerní šaty a dala si záležet s ksiftem a vypadala jsem nejmíň o dvacet let mladší, on byl na mě moc pyšný, protože se lidi za námi ohlíželi, dokonce nám lichotili, že jsme moc dobře vypadající párek. No to víš, že to beru jako lichotku.

Žijeme velmi pomalu, jako dva starousedlíci, moc už na ty párty nedáme, ale pořád nám chutná pití i cigarety a mně hlavně jídlo. Víš, po čem se mi nejvíc stejská? Po chlebu s husím sádlem, to mi nebudeš věřit. Občas si uvařím nějaké to české jídlo, jako na příklad bramborové knedlíky s uzeným a se zelím, ale celkem držím anglickou dietu jako Ben. On pořád vypadá moc dobře, je velmi štíhlý a tak se musím držet zpátky s mým apetitem, abych se mu vyrovnala. Ale sem tam mě trápí nějaká ta nemoc, teď například mám velké bolesti v šíji, to je patrně moje stará nemoc, kterou jsem trpěla za války, zánět nervu.

Ale co si mám stěžovat. Dosud se mi žádná opravdová nemoc znovu neozvala, ačkoliv jsem byla celkem se zdravím na huntě za svých prostředních let. Jsem celkem smířena s tím, že všecko má svůj konec a že jednou nevyhnutelně zavřu deštník, jenom bych nechtěla umřít dřív než Ben, on by byl beze mě úplně bezmocný, což on sám celou dobu tvrdí. Radši bych mu dosloužila a vytrpěla si ten smutek žít bez něho, než ho nechat tady opuštěnýho.

Ani si nedovedeš představit, jak bychom Tě tady rádi uvítali, není to žádná nádhera, ale udělali bychom všecko v naší možnosti, abys se tady cítila jako doma a užila si hezké prázdniny. Kdybys si mohla dovolit zaplatit cestu do Říma, my bychom Ti hradili cestu z Říma sem a zpátky a tady by Tě to nic nestálo. /…/

Včera jsem uklízela ve skříních a našla jsem některé součástky své garderoby, zejména tak zvané glamour, kterou už nenosím. Jsou tu jedny opravdu krásné večerní šaty, které jsem měla jenom jednou na sobě a které by se Ti mohly hodit pro Tvůj kabaret[2] a i jinak několik věcí, ne obnošených, velmi dobré materiály. Co myslíš, měla bych Ti je poslat, nemusela bys z toho platit clo? Nesmíš se urazit, jsou to opravdu pěkné věci, ale hodí se spíše na jeviště než na normální život, který tady vedem, a možná, že by Ti přišly vhod.

Fotky Ti zatím žádné nemohu poslat, všecky jsem rozdala různým ctitelům, co mě sem jezdí navštěvovat, ale budu se snažit Ti nějaké poslat, jen co si je nechám udělat. Teď je tady zatím zima, je tu v lednu opravdu

mizerné počasí, pořád prší, ale jaro je za dveřmi a těšíme se na sluníčko, které co nejdřív vyleze. Ovšem nejkrásnější doba je tu na jaře a na podzim, v létě je tu příšerné vedro, jen se z nás leje, ani spát se pořádně nedá.

Kromě domácnosti, která mi zabere polovinu času, snažím se napsat nový román, který ze mě leze pomalu jako z chlupatý deky, ale mám to už domyšlené, jenom to dostat na papír. Samozřejmě, že je to všecko fantasie, vůbec to nemá se mnou nic společného, ale to je to nejhorší, když jsem psala o sobě, bylo to snadné, tohle je skutečný hlavolam. Ale snažím se a doufám, že se mi to podaří. O vydání nemám starosti, vydavatel mě uhání, protože moje kniha, už v druhém vydání, byla velmi populární, je jenom škoda, že to nemohlo vyjít u nás, to bych si byla opravdu něco vydělala. Ale peníze nejsou všecko, hlavní věc v životě je, se vším se vyrovnat a mít klidnou mysl. Čímž končím a přeju Ti další úspěchy a hodně zdraví a škoda, že tam nemohu být, abych Ti připila na zdraví 23tího dubna. /…/

Tvoje stará Adina

/…/ Honza Kubíček mi píše sem tam, tak jsem mu taky nedávno napsala, zdá se, že je v Praze znovu doma a že se mu tam líbí. Kdyby, jenom kdyby… snad bych se tam taky byla jednou vrátila, jednomu to nikdo nemůže vytrhnout nebo vymazat z palice, kde se cítil doma a po čem se mu bude do smrti stejskat. Ale to už je v hajzlu, s tím se už nedá nic dělat, jenom vzpomínky, i když někdy hořké, ale přece vzpomínky. A tak si toho važ, že jseš doma, žít v cizině není zrovna med a pamatuješ se na to přísloví: Lepší doma krajíc chleba než v cizině kráva celá? /…/

7. března 1978 (Balzan, Malta)

Moje milá Ljubo,

tak jsem to konečně vyexpedovala. Měli jsme zdržení s těmi bílými večerními šaty, protože jsem je musela dát vyčistit. Když jsem je vyndala ze skříně, byly plné skvrn od vlhkosti a v čistírně pochybovali, že to mohou dostat neposkvrněné, jako početí, ale dopadlo to dobře, ovšem vršek s korálkami museli odpárat, protože se báli, že by se to v čištění zničilo, a pak ho zase přišít, ale mám ten dojem, že při světle se to ztratí, snad bys mohla zkusit to vyčistit mezi korálkami ručně, ale dej pozor, mně se to zdá přijatelné. Koupili jsme tři yardy mušelínu na sedlo až ke krku a široké rukávy. Posílám Ti zároveň modrý trousersuit, kalhoty si musíš dát zabrat v pase, ale jacket Ti určitě bude sedět. Dále tři páry večerních punčoch, bílou sukni a zlatý top, červené coctailové šaty s krajkovým cápem a africké

roucho, které mi přivezla jedna přítelkyně z Johannesburgu, ale vypadala jsem v tom jako koňský řezník a uzenář, tak to budeš asi nosit na zahradě, až budeš mít garden party. Doufám, že to všecko v pořádku obdržíš, cenu jsem na to dala malou, abys nemusela platit velké clo, tak to ve zdraví užij a pošli mi fotku, až budeš mít ty večerní šaty přešité.

Ben Tě moc pozdravuje a jediné, co by od Tebe chtěl, je krabička čokoládových bonbónů, jestli je tam dostaneš. My totiž tady žádnou pořádnou čokoládu nemůžeme dostat, tady ji dělají Číňani a ani náš pes to nechce.

Tak končím, abys to hned dostala, a moc Tě líbám Tvoje

Adina

18. července 1978 (Balzan, Malta)

Moje milá Ljubo,

především mi odpusť, že jsem se tak dlouho neozvala. Měla jsem hrozně moc práce s reorganizováním domácnosti po návratu z dovolené a zrovna tehdy nastaly takový horka, že jsem se málem rozstonala a musela jsem často odpočívat, protože jsem se z prázdnin vrátila úplně vyčerpaná. Doufám, že jsi dostala moje lístky z Německa a ze Švýcar, moc lidí se na Tebe ptalo, co děláš a jestli dosud účinkuješ, tak jsem jim to všecko vypravovala, jak jseš hezká a Zachovalá, že pořád zpíváš a tancuješ a vypadáš jako holčička. Myslím, že měli všichni velkou radost, protože mě prosili, abych Tě moc pozdravovala, ale to víš, jména si nepamatuju, bylo jich moc. Měla jsem velmi úspěšné tourné s povídáním, podepsala jsem spoustu knih druhého vydání, takže i kšeftovně to bylo moc dobré, ale ta únava, už na to nejsem zvyklá a každý večer se něco oslavovalo a horko bylo všude k omdlení a hned zase velké bouřky a deště, takže se ani nemohly otvírat okna v sálech, kde bylo nabito, tak jsem se vypotila jako v turecký lázni a pak hned zase do nočního chladu. Ve většině měst se nedá parkovat ani jezdit vozem ve středu, jsou tam zakázané zóny pro řidiče, tak se chodí většinou pěšky a to víš, po tom pocení jít někam půl hodiny do jiného podniku se najíst a napít, mi zrovna na zdraví nepřidalo a tak jsem se hrozně nastydla a musela jsem k panu doktorovi a do postele. Tak to je všecko.

Mockrát Ti děkuju za ty tři desky, Hilda se mohla radostí zbláznit. Ben taky moc děkuje za tu čokoládu, musel ji jíst tajně, aby ho čuba neviděla, jinak by mu to všecko byla sežrala. Já jsem jenom malinko ochutnala, to

víš, že se pořád snažím neztloustnout, ačkoliv na té dovolené jsem si dávala do rypáku, hlavně buřty, párky a pražskou šunku a spoustu dobrého chleba s máslem, šlehačku a dorty, tedy všecko, co se tady nedostane, buďto to neumějí dělat a nebo jim krávy dojí jenom modrý mlíko, protože s vodou to míchat nemůžou, jelikož voda je tu moc drahá a je jí málo. To je divný, co, je to obklopené vodou a je jí tu nedostatek.

Nedávno vyšla kniha, kterou prý napsal Jára Kohout, vlastně on mu to napsal ten vydavatel. Lidi mě na to upozornili, tak jsem si to přečetla a dala jsem to Willymu Söhnelovi, aby ho za mě žaloval. Píše tam totiž mimo jiné, že byl na chatě u Nových, která byla vedle chaty Nataši, kde se v zahradě Ljuba Hermanová, Nataša Gollová a Adina Mandlová miliskovaly s německými vojáky a že prej to Líza Nová měla vyfotografované. Já osobně jsem byla na té chatě jenom jednou a při té příležitosti tam byla paní Hodáčová, Nataša, Ivan, Ty a Tvůj přítel (zapomněla jsem jméno, napiš mi ho prosím Tě) a Sváťa Beneš s jeho Bibinkou a o nějakým německým vojákovi ani slechu ani vidu. Kurva mizerná si to všecko vycucal z prstu, aby se udělal zajímavým, tak doufám, že se to dá žalovat a proženu mu kalhoty. Měla bys se zeptat Oldřicha Novýho, co o tom ví a jaké fotografie že jeho nebožka na té chatě udělala, protože, jak se asi pamatuješ, koupaly jsme se vlastně na půl do naha vysvlečený a možná, že měla tu dálekou lensu, svině jedna. Ovšem byli tam sami Češi a bylo to v privátě, takže jsme nemohli ani veřejnost pobouřit, ne-li nějakýho toho zapadlýho vlastence. On si tam vůbec pouští tu ošklivou hubu na špacír, o mně se tam zmiňuje často a ne právě pochvalně /…/a pak má na mě vztek, že jsem se já o něm ve své knize nezmínila. Jako bych se měla zmínit o každém pitomém tajtrdlíkovi, který hrál v mých filmech, to by ta kniha musela mít 2000 stránek a nikdo by si to nemoh dovolit koupit.

A teď to nejdůležitější: přijedeš, máš už povolení a kdy to bude a nebo jseš dosud v temnotách a nevíš sama nic? Doufám, že se Ti to povede a že tady budeš moci zůstat, jak dlouho Ti to vyjde s Tvým pracovním programem, protože vím, že se sotva budeš moci na začátku sezóny na dlouho utrhnout. Taky musím vědět napřed přesnou dobu Tvého příletu do Říma, protože jak jsem slíbila, Ti pošlu letenku z Říma na Maltu a zpět, protože jsem slyšela, že se tam u Vás tahle distanc nemůže koupit za české peníze. Taky se musím zmínit o tom, že jsem volná celý srpen a celé září, ale hned po prvním říjnu sem přijedou ti dva herci, u kterých jsem trávila většinu času ve Švýcarech, takže náš hotel bude plně obsazen. Stejně v říjnu

se už nedá moc koupat, takže Ti radím, abys přijela před tím. Ale musíš mi to brzo napsat, abych mohla uspořádat veškeré mejdany, Willy chce taky přijet na podzim, ale ten by bydlel v hotelu a taky ještě dva jiní staří přátelé z Mnichova, takže bychom měly dobrou společnost. V tom případě by asi Ben vypadl k známým do Anglie, protože by nechtěl naši zábavu rušit, totiž mluvit kvůli němu anglicky, což ostatně nikdo dobře neovládá a je to hrozná námaha mu všecko překládat a on by se stejně nudil. Ale možná že nikdo jiný nepřijede a v tom případě Ben zůstane doma. Tak si to všecko zjisti a napiš mi to brzy.

Prosím Tě, je to pravda, že umřela Hanka Vítová[3]? Divila bych se, že by mi to Fricek nenapsal, ale lidi všude mi to tvrdili, jenomže nevěděli na co, přece tak stará nebyla a nemocná taky ne.

Děkuju Ti rovněž za všecky fotografie a výstřižky z té oslavy, budu si muset pořídit extra album, už jich mám tolik; svoje fotky z dovolené Ti ukážu, až přijedeš. A nezapomeň, že se tady nikdo moc neparádí, chodíme většinou v kalhotech a nějaké té košili, já většinou nosím staré po Benovi.

Moc a moc Tě zdravím a líbám, Ben taky a těším se na brzké zprávy.

Tvoje Adina

13. srpna 1978 (Balzan, Malta)

Moje milá Ljubo,

děkuji Ti za dopis. Je mi hrozně líto, že nepřijedeš, ale chápu plně Tvoje důvody, povinnosti jsou důležitější než zábava. Přesto jsem velmi smutná, že Tě tady neuvidím, protože jsem si to všecko už předem malovala, jak si to užijeme a jak Ti všecko ukážu, o tom, jak si ta všecka léta, co jsme se neviděly, proberem, zkrátka, jsem velmi zklamaná. Doufám jenom, že to nebudeš dlouho odkládat a že Tě uvidím, dokud jsem poměrně zdravá, abys mě nemusela strkat v kolečkovým vozejčku. V každém případě jsem moc ráda, že tolik pracuješ a že jsi stále na roztrhání, i když říkáš, že bys radši šla do dobře placené penze, nevěřím tomu, Ty jsi přece rozenej trouper a ta horečná činnost by Ti moc chyběla. Já to teď už nepostrádám, jsem na to moc stará a líná a vyšla jsem z rutiny, ale jeden čas mi to moc chybělo; zaplať Bůh za to, že jsem se s tím vyrovnala a že jsem si zvykla i na nudu, které mám hojnost, víc než všeho jinýho.

Adresa toho pacholka je; J. Kohout, 25-40 87th Street, Jackson Heights, New Yorku, N.Y. 11369, U.S.A. Napiš mu sprostý dopis a pohroz mu, že ho budeš žalovat, jestli to neodvolá, ať se zesere strachy. Já ho zatím nežaluju,

jenom na něm chceme odvolání do všech českých novin po celém světě, ale až to udělá, tak si to s Willym ještě rozmyslíme; stálo by ho to venku majland, asi by ho to finančně zničilo a i toho dr. Strnada, který to nejen vydal v Zürichu, ale prý to taky sám napsal za toho vola, který to teď vydává za svou „literární” tvorbu. Já se vždycky divím, jak je to možný, že se najednou proti jednomu obrátěji lidi, se kterýma člověk nikdy neměl co dělat a zřejmě jim nikdy ani z dálky neublížil; on prý prohlásil o mně soukromně, že je velmi dotčený, protože jsem se o něm v mé knize nezmínila./…/

Willymu se daří báječně, má advokátní kancelář, ale pracuje jenom, když se mu chce; prodává a kupuje filmy pro televizi, prý taky zastupuje československý film, nedávno mi poslal čumkartu z filmového festivalu z Karlových Var, kam ho zvou oficielně. Žije v Mnichově, a když jsem tam byla, tak mě hostil a představil mi svoji krásnou dceru; asi sem teď někdy spolu přijedou. /…/ O mojí návštěvě Prahy nemůže být ani řeč, jednak netoužím po nikom, po tom, jak se ke mně zachovali, hlavně slečny herečky, a pak si myslím, že bych asi sotva dostala visum a nač se rozčilovat, to je už minulost a je lepší, když je zahrabaná, tak proč se snažit ji znovu vykopávat?

Posílám Ti tři fotky, abys věděla, o co jsi přišla a jak jsme zestárli. Nejsou moc jasné, ale lidem se třesou ruce, to se nedá nic dělat, halt nikdo nemládne. Ben Tě moc pozdravuje a líbá a je mu moc líto, že nepřijedeš, těšil se na Tebe a doufá, že přijedeš příští rok, ale to si musíš brzo zadat, lidi to dělají na půl roku napřed.

Tak, moje drahá, nech mi zase jednou o sobě vědět a doufám, že se nám to jednou vyplní a budeme si moci taky popovídat, nejenom psát. /…/

Moc Tě líbám

Tvoje Adina

7. ledna 1982 (Toronto)

Moje milá Ljubo,

to to utíká, zase rok pryč a dohromady se nic nestalo, jenom jsme se opět přestěhovali, Bůh jenom ví, kde skončíme, nemáme Sitzfleisch. Tady je teď hrozná zima, ale není to nepříjemné, až na ten posranej vítr, ale jinak je tu zdravo, ale pořád si ještě nejsme jisti, jestli tady zůstaneme až na věky, tak zatím nic nepodnikáme, bydlíme v zařízeném bytě uprostřed města a zatím nám to vyhovuje. Toronto je velmi čisté a spořádané město, ale chybí tomu

duše a rytmus a hlavně sofistikace. Ale za to se tady míň vraždí a přepadá a taky se tu mluví hodně česky. Děkuji Ti za dopis a výstřižky, ty halt nepřestaneš dokud nepadneš a musím Ti říct, že Ti někdy závidím. Já si žiju jak to prase v žitě, ale furt mi to nedá, chtěla bych něco dělat. Loni jsem byla na cestě po Americe a Kanadě, pořádala jsem besedy všude, kde je hodně usídlených Čechů a měla jsem velký úspěch, všude mě chtějí znovu, tak teď hledám vhodnou divadelní hru, s kterou bych mohla jezdit a taky vydělat sem tam nějakej ten dolar. Já bych to snad ani nepodnikala, ale Ben je ctižádostivej za mě, myslel si, že si vzal Vivien Leigh a zatím jsem tak brzo přestala pracovat a bejt důležitá. Posílám Ti tři fotografie, abys viděla, jak nás ten zub času užírá, mezitím jsem si obarvila vlasy a vypadám vzhledem k tomu trošku mladší, ale fotky zatím nemám. Ben se pořád drží, ačkoliv je už 75, ale to nesmím nikomu prozradit, on na to ani nevypadá, ani se tak nechová, furt má roupy a občas mu musím připomenout, že už mu není jednadvacet a trošku ho sprdnout. Máme tady hodně přátel a o společnost není postaráno, co tu chybí, je ten pravej českej humor a sranda, ale tu jsem už nezažila po léta, tak už si pomalu zvykám. Každej se jenom pachtí za prachama a téměř zapomínají žít a radovat se od podlahy.

Ptáš se mě, co dělá moje druhá kniha – zatím jsem od toho upustila, protože mi vyschla inspirace s tím věčným stěhováním a neklidem, sem tam do toho taky nějaká nemoc a tak nebyla nálada a teď vidím, že svět o nic nepřišel, když jsem to nedopsala, knih je spousta a moc dobrých a napsat něco prostředního a nebo dokonce špatného by mi na reputaci nepřidalo a tak zatím mlčím a čekám, snad až budu opět o něco starší, budu mít víc zkušeností a rozhledu, teď v tom mým útlým věku ještě váhám a pochybuju a moc věcí mi dosud není jasných. Škoda, že jsme od sebe tak daleko a že jsme si už tak dlouho nemohly sednout a všecko to probrat, je moc věcí, o kterých se ani jednomu nechce psát a tak vznikají ty dlouhé pauzy i v psaní dopisů. Ovšem, vzpomínám na Tebe hrozně často a taky moc často o Tobě mluvím, lidi jsou na Tebe zvědaví a já si nejsem štont vzpomenout na nic, abych Tě mohla zdrbnout, tak Tě jenom chválím a někdy se lidi moc divěj, jak je to možný, že dvě herečky můžou o sobě tak hezky mluvit. Jinak náš život je bez výkyvů, až na to stěhování, přes to, že se oba zdráháme zestárnout, já už bych si na to téměř zvykla, ale kvůli Benovi se musím pořád držet a snažit se dobře vypadat. /…/ Zdejší ochotníci tady chtějí dělat Erbenovu „Kytici"[4] a mě, abych jim to konferovala, slyšela jsem, že to měli upravené ve Viole pro menší scénu, jestli je to možné, mohla bys mi to

poslat, já bych se Ti nějak revanšovala, až tam někdo pojede. Ale jenom jestli Ti to nedělá obtíže a najdeš na to čas. /…/

Přejeme hodně zdraví a pohody a radost z práce a sem tam trošku toho rodinného blaha a hezkýho pejska na jaře. My už pejska asi mít nebudeme, když bydlíme ve městě, on by tady zmrznul, a když padá sníh, tak to sypou solí a to by se mu zadřelo za nehtíčky.

Tvoje Adina

2. srpna 1983 (Toronto)

Milá Ljubo,

tak jsem se konečně zmohla na novou mašinu, tak Ti hned píšu. /…/ Měla jsem velkou radost z výstřižků, byly to velké oslavy a Ty si to zasloužíš. Těším se na desku, ale casetu mi neposílej, neměla bych ji na čem hrát. Tu naši jsme prodali s domem na Maltě a teď mám nové stereo.

Pořád máme cukání si něco koupit, buďto malej domek a nebo byt a všecko, co by se nám líbilo, je strašně drahé. Ale na druhé straně, platíme tady strašně velký nájem a kdybychom si něco koupili i kdybychom to museli částečně splácet, platili bychom to do vlastní kapsy. Chtěli jsme se původně vrátit do Anglie, protože Canada je a vůbec celá severní America, k posrání, hlavně lidi, to jsou zvířata, ale Anglie je zase tak dvakrát dražší a tak to tady asi budeme muset dorazit. Už se dohromady s nikým nestýkáme, na prstech bychom to mohli spočítat, i tu Lady jsem nakopla do prdele, ona se věčně chlubila a mně to šlo na nervy. Teď se nemá komu chlubit, asi jí budu scházet, krávě pitomý.

Zdravotně jsme na tom oba zatím dobře, já jsem si patrně už všecky nemoce odbyla a teď už mě čeká jenom to ohavné stáří, který je halt neodvratné, ačkoliv nevypadám na svoje léta, cejtím se už na 100. Ben je, musím to zaklepat, pořád moc hodný, dělá za mě všecky domácí práce, pere, žehlí, nakupuje, i na podlahu zaklekne, vyluxuje, jenom vařit nechce, což je snad dobře, kdo by ty anglický blivaniny jed. A drží se ohromně, chodí jako mladík, já se za ním táhnu jak šnek. Ty fotky jsou ohromné, vypadáš na milion dolarů, jen se šetři a trošku musíš ztloustnout, ne že by Ti to neslušelo, ale hodně pracuješ, tak se pořádně nadlábni. /…/

My žijeme pořád stejně, tak jak se sluší na dva penzisty, čumíme na televizi, je to někdy k posrání, hodně čteme a hlavně si dáváme do nosu, abychom si ty poslední roky zkrášlili. Chtěla bych taky mít pejska, ale to si asi budu muset odpustit, Ben má s domácností práce, že už by na pejska

neměl čas a já toho moc nenachodím, jsem čím dál tím víc pohodlnější a nejradši spím. Tak už jsem Ti všechno vylíčila, nemysli si, že se mi nestejská po Praze a hlavně po Tobě, ale to už se nedá změnit až snad v tom příštím životě.

Líbám Tě upřímně, moje drahá přítelkyně, a Ben Tě srdečně zdraví.

Tvoje Adina

5. září 1983 (Toronto)

Moje milá Ljubo,

v pátek mi přišla Tvoje deska, za kterou Ti mockrát děkuju. Hned jsem si ji zahrála několikrát a moc se mi líbila. Je to jako bys byla napsala svoje paměti ve zkrácené formě, škoda je jenom, že jsi v ní víc nezpívala. *Ty* dvě druhé malé desky jsem darovala jedné přítelkyni, která je Tvoje velká ctitelka, já si je hrát nemůžu, protože nemám ty střední vnitřky a na moje stereo to nejde. Ale až k ní půjdu, ona mi je zahraje. Vyřiď Bohouškovi[5], že se mi to moc líbilo, že to mělo velkou úroveň a že často na něj vzpomínám, jak byl na mě hodný, když jsem s ním zkoušela v Karlíně a dodnes si vzpomínám na to vepřo-knedlo-zelo, které mi jeho maminka jednu neděli uvařila. /…/

To víš, že bych Tě moc ráda viděla, ale pochybuju, že se to uskuteční tady v Kanadě. Chceme odtud, hrozně se nám tu nelíbí, a když si pomyslíme, že se sem ani jeden nehodíme, proč tu žít? Nikdy jsem si nemyslela, že se budu někdy chtít vrátit do Anglie, hlavně ne na sever do Yorkshire, ale teď to tak vypadá. Nemáme tolik peněz, abychom mohli koupit bydlení někde na jihu a i činže jsou všude dvakrát tak velké než na severu. Tak musím spolknout pýchu a vrátit se do Yorkshire, kde je laciněji a kde alespoň jeden z nás bude doma. Vždycky jsem tvrdila o Anglii, že to je místo, kde se nedá žít, snad na umření je to ideální. A tak co nejdříve pomašírujeme, tentokrát doufám, že naposled. Hned Ti nechám vědět, kam a kde se octneme, bude to někdy v listopadu, kdy můžeme odtud vypadnout, Ben snad dříve a já za ním, zatím zůstanu bydlet u mé přítelkyně (to je ta jediná, která mi zůstala po všech zklamáních).

Ale napiš mi sem, zařídíme potřebné, aby nás dopisy stihly, kde budeme.

Líbám Tě upřímně

Tvoje Adina

23. února 1984 (Toronto)

Moje milá Ljubo,

ten čas letí jako zlý sen a nic se neděje, o čem by stálo za to psát, proto tak dlouho trvá než se odhodlám napsat dopis. Odpusť mi to, myslím na Tebe denně, ale nějak se nemohu dostat k tomu, abych Ti to napsala. Ne, že bych měla tolik co dělat, nudím se, právě že nic nedělám, ale to Ty nemůžeš pochopit, protože jsi v jednom kole a nevíš co dřív. Když jsem byla činná, tak jsem měla čas na všecko, ale teď, co jsem na penzi, můj aktivní život se zpomalil do té míry, že nemám čas na nic, jsem většinu času hrozně unavená a kromě procházky na půl hodiny denně se na nic nezmůžu. Halt stará bába, nikdy jsem nevěřila, že by mě to tak zkosilo. Ale dost toho naříkání.

Do Anglie jsme se nevrátili z velmi jednoduchého důvodu – nemůžeme si to dovolit, činže tam jsou nemožně vysoké i na vesnici a znovu zařizovat byt a nebo dům by bylo úplné bláznovství. Když si pomyslím, co jsme všecko měli a jak jsme se toho zbavili za peníze, které dnes nemají žádnou cenu, tak bych si nejraději nafackovala. Tak už to asi dosmrdíme tady, ledaže bychom něco vyhráli v loterii, o čemž moc pochybuju, my jsme oba hrozně nešťastní v tom směru a v životě nám nic nebylo dáno, jenom blbost a nerozvážnost. /…/

Co se týče večerních šatů, nemůžu Ti bohužel pomoci, nemám ani sama co obléknout, ale u mě to nevadí, nikam stejně nechodíme, jsme skoro denně sami doma, ale dáváme přednost naší vlastní společnosti před společností zdejších emigrantů, to je lůza a dohromady se s nikým nestýkáme. Vždycky jsem si myslela, že lidi závidí peníze, mládí, úspěch, ale teď vidím, že se dá závidět i starým a nemocným lidem, kteří už to nikdy nikam nedotáhnou. Emigranti dokážou i to. Až se dovím, že někdo pojede do Prahy, pošlu Ti tu knihu o Lídě[6], ona ji sama nenapsala, ale dovíš se tam věci, o kterých ani ona nesnila. Ten spisovatel[7], co to za ní sepsal, je necitelný vůl, kterej nemá ponětí, co je to ženská duše a ve své arogantnosti si myslí, že sežral všecku moudrost světa a že má právo o tom psát. Chudák Lída je velmi nešťastná, umřel jí její druh, který se o ni staral s velkou láskou, je mi jí moc líto. /…/

Ben je pořád moc hodný a hodně mi pomáhá, vlastně dělá za mě veškerou domácí práci, já jenom vařím. Chudinka si před 4 nedělemi zvrtnul sval na noze, úpad na ledě na ulici a dosud ho to bolí, takže se belhá jako dědeček, doufám, že se mu to časem spraví, on je pořád ješitný a byl moc hrdej na to, že v jeho letech chodil jako mladík. To je vlastně moje

jediná útěcha, že ho mám, nedovedu si představit, co by bylo bez něj. Radši na to nemyslet.

Líbáme Tě oba. /…/ Jinak už nic nevím, ani jak Tě potěšit.

Tvoje Adina

Dočetli jste úryvky z dopisů, které psala své kamarádce Ljubě Adina Mandlová. Poslední dopis má datum 23. února 1984. Toho roku na podzim dostala Ljuba pozvání od svého letitého kamaráda, loutkoherce Miloslava Lowyho, a vydala se k němu na návštěvu do Paříže, kde žil od roku 1948. Jaké překvapení tam na ni čekalo a co vzešlo z jednoho absurdního omylu, o tom podala svědectví v roce 1993…

ADINA MANDLOVÁ OČIMA LJUBY V ROCE 1993

S Adinou Mandlovou jsme byly kamarádky už od dob, kdy jsme obě začínaly. Byly jsme mladé a to člověk pochopitelně dělá často věci, o nichž později ví, že to byly úlety, neníliž pravda? Když jsem po letech poprvé četla knížku Dneska už se tomu směju, kterou Adina vydala u Josefa Škvoreckého v roce 1976, musím se přiznat, že se mi v ní nelíbilo, jakým způsobem psala o různých intimnostech. Myslím si, že i velká upřímnost by neměla ztrácet noblesní formu a že diskrétními záležitostmi by se nemělo jen tak hýřit. Porovnávám-li knížku Adiny s knížkou Lídy Baarové, vydanou rovněž u Škvoreckých (Útěky, 1983), musím popravdě říci, že se mi nelíbila ani ta, ani ta. Adinina ovšem byla pikantnější a pro lidi tudíž asi i zajímavější. Lidé venku žijící přece jen prahli po senzacích a hlavně po jménech, jménech a zas jménech. U nás jsme si v minulosti odvykli veřejně vyklopit o komkoliv cokoliv. A snad to ani nebyl pouze projev cenzury minulého režimu. Adina v té knížce pomluvila kdekoho a ještě jmenovala plnými jmény. Tehdy obzvlášť to nebylo rozumné. A já, když jsem si tu knížku přečetla, tak jsem navíc dostala zlost, protože jsem se najednou dověděla, jak se ona vlastně na to naše téměř celoživotní přátelství dívala. Já byla u toho, když se jí zasebevraždil její muž, malíř Zdeněk Tůma, byla jsem u toho, když se to stalo, a ona tenkrát neměla jediného přítele, jen mě! A nakonec mě pomluvila a udělala ze mě holku pro všecko, což jsem konečně také byla, protože – co jsem měla dělat? Za války jsem nesměla hrát, ani veřejně vystupovat.

Abych o Adině a jejím tehdejším vztahu ke mně uvedla nějaký konkrétní příklad: Šla jsem jednou na rande s panem Hartmanem, což byl – jak jsem se dozvěděla později – milionář a tuším, že ředitel Živnobanky, který se do mě nejspíš zamiloval. Já jdu na to rande a na Václaváku potkám Adinu. Prý: „Kam jdeš?” – ‚Ale, mám rande s Hartmanem!” (To jsem ovšem ještě netušila jak moc bohatý je to pán, věděla jsem jen, že je to fešák.) A Adina na to: „Nechoď tam, člověče, vždyť to vůbec není mužskej pro tebe…” Nějak takhle, jako dnes to slyším. I povídám: ‚A víš, že máš asi pravdu, je to blbost, vždyť on je to ženatej člověk…” A ona, vědoma si toho, že jí všecko zbaštím, rychle pokračovala: „Abys totiž věděla, já jsem s ním taky domluvená…” – no, prostě mě vysloveně odradila, odpalírovala. A co myslíte? Šla na to rande sama. A začal její život v bohatství.

Přesto jsme se ale přátelily dál, i když už byla v Anglii, pak na Maltě a končila svou pouť v Kanadě. Psaly jsme si a všechno bylo zase fajn. Pak ale

vyšla knížka vzpomínek Járy Kohouta (Hop sem, hop tam, Zürich 1977), ve které o nás Kohout tvrdil, že jsme se my – Adina, já a Nataša Gollová – u Nataši na chatě ve Voznici miliskovaly s německými oficíry! To ovšem byla lež jako věž! Jednou, jedinkrát jsem během války byla ve Voznici a přijela jsem tam se svým českým přítelem – na kolech! A taky jsme spolu na těch kolech odjeli. Nikde jsem při tom žádného německého důstojníka ani nezahlédla! Ovšem Adina na mě začala tlačit, abych za to Járu Kohouta, žijícího v New Yorku, z Prahy žalovala, že ona to udělá taky. No, to přece bylo absurdní, abych něco takového v té době udělala (nemluvě o tom, že jsem nad tou pomluvou – jako už kolikrát v životě – mávla časem rukou). Leč život tropí hlouposti, jak se říká, a tak se stalo nakonec něco, co náš vztah s Adinou definitivně ukončilo.

V roce 1984 se na mě usmálo štěstí a já mohla jet do Paříže. Na pozvání letitého kamaráda-loutkáře. Když jsem k němu tehdy dorazila, zjistila jsem, že je u něj na návštěvě také – Jára Kohout, který tehdy při příležitosti svých osmdesátin přijel z Ameriky podniknout cestu mezi krajany v Evropě. To víte, že jsem mu za to, co o nás ve své knížce napsal, pěkně vynadala! Za rámeček by si to nedal! Nu, ale oba jsme byli na návštěvě u společného přítele, tak jsme se o tom dál už víc nebavili. Tehdy jsem nakoupila hromadu „pařížových" pohlednic pro své přátele, a když jsem všechny ty pozdravy vypsala, přichystala jsem si je, že je hodím druhý den do schránky. A Kohout ty pohlednice podepsal. Nic proti tomu, vím, že někomu u nás udělal jeho podpis k mému pozdravu radost, jenomže – on se podepsal i na pohlednici, která nesměřovala do Československa, nýbrž – do Kanady. Na mou duši, že jsem o tom nevěděla! Něco takového bych přece nikdy nedovolila! Stalo se – stalo. A od té doby mi Adina už ani jednou nenapsala, protože – jak jsem se později dozvěděla – měla za to, že jsem jí to udělala schválně. Nu což… Mně to bylo nakonec jedno, protože pro mě toho, zvláště za války, zase tolik neudělala. Jak už jsem tu naznačila – v rolích našeho kamarádství byla ona spíš za hvězdu a já v jejím stínu.

Adina mě nevyhledala ani v roce 1991 po svém návratu do Československa. Teprve když jsem pochopila, že je u konce sil a že sem vlastně přijela umřít, domů, do své vlasti, začalo mě trápit svědomí. Měla jsem být přece jen víc tolerantnější, měla jsem zapomenout na to, co se všechno přihodilo. Měla jsem se s ní setkat, měla jsem ji navštívit v nemocnici… Vždyť, když se na to dívám s odstupem času, byla to nakonec přece jen malichernost…

Tolik Ljuba, která si skutečnost, že se za Adinou Mandlovou v posledních dnech jejího života přece jen do nemocnice nevypravila, nepřestala už do své vlastní smrti vyčítat.

Zalistoval jsem v knížce Dneska už se tomu směju, abych si v ní připomněl aspoň některá místa, kde se Adina rozepisuje o své kamarádce. Tady je pro zajímavost pár citací:

„…akceptovali mě jako novou Haasovu Titinku. To bylo totiž jméno, které dědily všecky slečny, co chodily s Haasem, tedy něco jako putovní pohár. Jedna Titinka přede mnou byla Ljuba Hermanová, druhá po mně Haasova žena Bibina…"

„…Jednou, když jsme byly samy mezi námi děvčaty, někdo přinesl balíček s kokainem a všecky jsme to vyzkoušely. Věděla jsem, že Lída i Ljuba si to zprubly už předtím a že to na ně mělo správný účinek…"

„…Po návratu z nemocnice domů jsem začala užívat života. /…/ Ljuba u mě většinou spala a pořádaly jsme večírky, střídaly milence jednoho za druhým, pily a flámovaly…"

„…Když jsem se o tom večírku zmínila na příští schůzce Sládkovi, poradil mi, abych na staré kámoše zapomněla, ti prý jsou dneska už pasé, ovšem Ljuba, to je něco jiného, s ní ať prý se přátelím. Zřejmě to tehdy měla u komunistů velmi dobré…"

Po pravdě řečeno – nevím, proč si Adina Mandlová přála, aby její milovaná kamarádka Ljuba tuhle knížku četla…

ÚLET MILÉHO JÁRY KOHOUTA

Že byl Jára Kohout dobrák od kosti, to věděl hned každý, kdo se s ním blíže poznal. Měl jsem ho moc rád a i můj bratr Jiří na něj dodnes vzpomíná s láskou. Začátkem devadesátých let o něm napsal: „Je to člověk bezelstný a prostý a hlavně dobrý. Seděl jsem s ním jednou v kruhu intelektuálů českých, mezi nimiž se Jára Kohout vyjímal jako vrabec mezi papoušky. A já si uvědomoval tu zvláštní poetiku jeho jednoduchého plácání, jeho prosté, ale spontánní osobnosti a choval jsem k němu nemenší úctu než k přítomným moudrým. A pak jsem o tom všem přemejšlel a dospěl jsem k tomu, že ta intelektualita není všechno a že humor, byť sebelidovější, který vyvěrá z dobrého srdce, zaslouží si sympatie.”

V souvislosti s knížkou Hop sem, hop tam, kterou Jára skutečně napsal sám a ne, že by ji napsal někdo za něj, jak tvrdila v jednom ze svých dopisů Adina Mandlová (Jára byl také autorem spousty textů, povídek, skečů a her) mně s odstupem let připadá docela vtipná věta z blahopřání, které mu k jeho sedmdesátinám napsal režisér Miloš Forman: „Chci Vás ujistit, že Vám přeju jen to nejlepší a že se Vám moc obdivuju, protože když už na tom světě není pravda, tak ať je aspoň sranda.”

Abyste znali příčinu vzniku onoho nešťastného nedorozumění, které změnilo jedno přátelství dvou kamarádek v hluboké nepřátelství, zde máte inkriminovaný úryvek z Kohoutových pamětí, v němž vystupuje též Oldřich Nový a jeho žena Alice (které se říkalo Líza):

„Líza Nová to neměla s árijstvím docela v pořádku a to Oldovi dělalo po celou válku těžkou hlavu. Navštěvovali jsme se navzájem a kdykoliv jsme přijeli do jejich letního sídla ve Voznici, museli jsme číst ve třech knihách norimberských zákonů. Jeho úzkost o ženu polevila, teprve když jsme se všichni shodli, že se na jeho ženu ustanovení Třetí říše nevztahují. Celou válku vlastně zachraňoval svou ženu. Já jsem kvůli těmto jeho árijským nesnázím zašel jednou za přítelem dr. Joe Hartmannem, aby se přimluvil za paní Novou u Adiny Mandlové, s níž právě chodil a o které se říkalo, že se stýká s vlivnými Němci. (*Není to onen pan Hartmann, kterého Adina Ljubě přebrala? Samozřejmě, že je. Pozn.* O. S.) Zdali Adina intervenovala, nevím, buď jak buď, Líza do koncentráku nešla, za ni si odseděl několik měsíců na Pankráci Olda, byl to vskutku vzácný charakter. Abych neviděl, jak se ve vedlejší vilce Nataši Gollové miliskují naše přední herečky (Gollová, Mandlová, Herrmannová) s německými vojáky, nechtěl mi ukázat ani svou parcelu. Já jsem je však přece zahlédl a nepěkné podezření

potvrdily i jednoznačné fotografie, které tajně pořídila Líza Nová a které naši tehdejší ženskou filmovou elitu ukazovaly v neelitních situacích…”

NÁVRAT ADINY DO ČESKOSLOVENSKA

Když se Adina Mandlová nečekaně vrátila v lednu 1991 do Československa byla téměř rok vdovou a samotné jí zbývalo už jen pět měsíců života. V týdeníku Květy (20/1991) s ní tehdy vyšel velký rozhovor, který napsala Jana Bednářová. Několik otázek a odpovědí, včetně vlastních postřehů autorky článku, stojí také za to zde ocitovat. Jana Bednářová popsala své první dojmy ze setkání s někdejší filmovou hvězdou takto: *Byla štíhlá, pečlivě nalíčená, v elegantním šedém kostýmu a s dobrým pocitem ženy, která se vrátila od kadeřníka s čerstvým účesem. Souhlasila s fotografováním. Povídání odložila. „Exkluzivitu" získal kolega ze Svobodného slova, který byl u toho, když přiletěla do Prahy. „Musím dodržet slib,* " *řekla na vysvětlenou. Snažila jsem se objasnit, že výrobní lhůta týdeníku nemůže deníku konkurovat, ale stála na svém. Při fotografování nezapřela největší hvězdu české předválečné a válečné kinematografie a jenom prohodila – ty fotografie chci vidět. Otázky napsané na papíru odmítla mávnutím ruky – ptejte se, na co chcete.*

Na otázku novinářky, proč přijela do Prahy tak nečekaně, Adina odpověděla:

„V únoru mi zemřel manžel a zůstala jsem úplně sama. Nemohla jsem v Kanadě sehnat nikoho, kdo by se mnou alespoň částečně žil, nějakou ženskou jako společnici a hospodyni. Nebyla jsem schopná to zvládnout ani se na nic soustředit. Tady mám aspoň jednu příbuznou a snad ještě pár přátel. /…/ Nemám kde bydlet. V Dobříši jsem do konce května, hezky se tu o mě starají, hlavně ty dvě paní z recepce, ale mají dost své práce. Snad přijedou přátelé z Austrálie, třeba odjedu s nimi, nevím. Cítím se sama, a ta samota je zlá. Chvíli čtu, něco píšu, občas se koukám na televizi."

Dále vybírám otázky i odpovědi útržkovitě, jen co nějak souvisí se vším, o čem jste se v téhle kapitole dočetli…

Jaké byly vaše informace o tom, co se u nás děje?

„Z novin, samozřejmě, a mám tady ještě pár přátel. Bohužel hodně mých vrstevníků už nežije."

Váš muž byl homosexuál, ale naznačujete mnohokrát, jak silný a citově bohatý byl váš vztah. Žili jste spolu bezmála čtyřicet let.

„Nebyli jsme žádný zamilovaný párek, který se vdává a žení z rychlého rozhodnutí, vášně. My jsme pak vlastně zůstali jako bratr a sestra a tahle láska bývá velice pevná. Ve všem jsme si rozuměli: v módě, což byla Benova profese, v umění, měli jsme stejný odhad na lidi. Obdivovali a

kritizovali jsme společně všechno – a někdy to přeháněli, až s námi pak sousedé nemluvili. Mně můj muž strašně chybí. Zemřel náhle, selhalo mu srdce, těšil se na jaro, jako v Kanadě každý. Jako každý člověk.”

Řekněte mi něco o svých kolegyních, třeba – která vám připadala nejkrásnější? Nebo jste to byla vy?

„Nevím nic o své kráse. Byla jsem atraktivní, elegantní a snad i fotogenická, ale za krásnou jsem se nikdy nepovažovala. Krásná se mi zdála třeba Hanka Vítová, já jsem byla prostě přijatelnej zjev. Spíš jsem byla pyšná na to, že o mně říkají, že jsem vtipná, inteligentní a v Kinorevui tiskli kromě fotografií taky moje různé bonmoty. Některé si ovšem kvůli reklamě vymýšlel pan šéfredaktor Rádl sám, vždycky jsem se proto zlobila. A herečky? Ohromná byla Andula Sedláčková, graciézní, suverénní, půvabná, zosobňovala ženskost. Taky jsem znala Olgu Scheinpflugovou, hrávaly na Vinohradech spolu…”

V závěru rozhovoru padlo ještě jedno ženské jméno, Ljubě Hermanové však nepatřilo. Adina se rozpovídala o Jaroslavě Adamové:

„Adamová je herečka mého gusta. Asi nejlepší divadelní, jakou máte. Mám její gramofonovou desku Lidský hlas; když jsem si ji poslechla, pomyslela jsem si, škoda, že Oscary nedávají za mluvené slovo.”

Proč jste se rozhodla napsat paměti?

„Já se nerozhodla. Ozval se Josef Škvorecký a nabídl mi vydání. Že by mohlo být zajímavé napsat vzpomínky. Nechtěla jsem o tom ani slyšet. Přesvědčil mě, přijel na Maltu a mně se ta práce najednou začala líbit. Kniha vyšla v Torontu v roce 1976 a mezi českou emigrací měla velký úspěch. Uspořádala jsem potom besedy v Německu, Rakousku, Anglii, velké turné po Americe a Kanadě. Ta knížka má pro mě ještě jeden význam; nebyla jen nějaké hrabání v minulosti, ale vyrovnání. Křivdy přebolely, měla jsem už potřebný časový odstup, zase jsem našla ve svém minulém životě světlé okamžiky.”

/…/ „Život mě naučil větší pokornosti, tím nemyslím ‚prdelolezectví‘, jak říká Miloš Forman. Ale až pozdě. Pokora nebyla z mých předních vlastností. Chtěla jsem všecko moc rychle, podle maminčiných slov jsem nemyslela na zadní kolečka. Naházeli na mě špínu za desítky jiných… a jak dlouho trvalo, než jsem mohla napsat pravdu.

Maminka Anna

Tatínek Jan Hugo Herrmann

Bratr Honza

Ljuba s maminkou. „To mi bylo asi šest let. Nutili mě učit se hrát na housle, zatímco já měla talent na docela jiné věci; utíkala jsem z domova a hlavu měla plnou rošťáren."

První divadelní krůčky na prknech nuselského Tyláčku,
v pohádce hrané ochotníky na přelomu let 1924-25. Ljuba hrála vílu
(na obrázku ta čtvrtá zleva)

Sourozenci Hermanovi

Krásná holka Luběnka

S Jarmilou Kšírovou z dob působení Ljuby v Bratislavě

Fotografie, která byla vystavena ve výloze, coby reklama
na hru Jak se dělá milión.
K premiéře na scéně vypůjčeného Osvobozeného divadla
nakonec ovšem nedošlo

Partnerem Ljuby v bratislavském Národním divadle (ale i v Praze) byl Ludvík Letenský. „Spolu jsme se panečku na jevišti něco nařádili!"

Za sklem akvária ve filmu Peníze nebo život zpívaly
s Hanou Vítovou píseň Život je jen náhoda

„Randili se mnou oba (každý zvlášť, samozřejmě!), ale večer si to
ti rošťáci vždycky všechno řekli. Na téhle fotografii je zhrzený
Jiří Voskovec (přes své jméno učinil škrt a zdůraznil ho ještě
korektorským znaménkem označujícím, že přeškrtnuté musí jít pryč),
zatímco momentálním ‚vítězem' se stal Jan Werich (svůj podpis doplnil
citoslovcem ‚ách!'). Jinak je to snímek, který vznikl po natočení
posledního záběru filmu Peníze nebo život."

Tři vzácné snímky z dob působení v Osvobozeném divadle:
Ljuba Hermanová dvakrát s Jaroslavem Ježkem a na třetím snímku
pak se zvědavým Jiřím Voskovcem a opodál stojícím režisérem
Jinřichem Honzlem

Ještě jeden snímek z natáčení filmu Pudr a benzin: Takhle Ljubu Hermanovou uháněl Jan Werich!

Zatímco s Janem Werichem měla Ljuba možnost vídat se i v letech příštích, s Jiřím Voskovcem už si mohli pouze psát

Březen 1947. Jiří Voskovec a Jan Werich už jsou zase z Ameriky zpátky: V Divadle V+W se hraje komedie Přišel na večeři a v ní - alespoň na tomto obrázku - Jan Werich (Sheridan Whiteside), Jiří Voskovec (Banjo) a Ljuba Hermanová (Lorraine Sheldonová). Poslední její setkání s V + W na jevišti

Ve filmu Jsem děvče s čertem v těle (1933) byli Ljubě partnery členové Národního divadla František Smolík a Ludvík Veverka

---

A tady je „dramatická“ situace s Lídou Baarovou z téhož filmu

V roli Mariny, dcery starosty Ondruše, ukazuje Ljuba dveře hudebnímu skladateli Jaroslavu Urbanovi (Jára Pospíšil), malíři Jiřímu Vobornému (Jiří Dohnal) a Joséfkoví (Václav Trégl). Odehrálo se ve filmu U svatého Antoníčka (1933). „Byla jsem zdravé venkovské děvče, měla jsem krásný lidový kroj - akorát ty lodičky na vysokých kramflecích a rudě nalakované nehty na rukou se k tomu jaksi moc nehodily."

Pán na roztrhání (1934), s Václavem Tréglem

Bezdětná (1935), s Otomarem Korbelářem

Cácorka (1935), s Věrou Ferbasovou

Ljuba Hermanová na obrázku od významného českého grafika a malíře Viktora Strettiho. Viktor Stretti patřil k prvním členům Sdružení českých umělců grafiků Hollar (od 1917), proslavil se především grafickou prací a byl průkopníkem krajinářských leptů

V roce 1938 hrála Ljuba v Novém divadle Oldřicha Nového celkem ve třech hudebních komediích - tato se jmenovala Moje sestra a já...

S Oldřichem Novým a Trudou Grosslichtovou ve slavné Mam'zelle Nitouche

Ljuba nad touto fotografií vzpomínala: „V Novém divadle jsme se s Oldřichem Novým sešli ještě začátkem 70. let. Nevadilo nám ani to, že se už jmenuje Semafor, ani to, že nejsme na jevišti, ale v hledišti. Pozval nás tam Jiří Suchý, abychom si trochu zavzpomínali v televizním pořadu Grandsupertingltangl."

...a s Oldřichem Novým v komedii Zaplaťte, slečno

S kamarádkou Adinou Mandlovou na chatě u Nataši Gollové
(z knížky Dneska už se tomu směju)

Adina v době, kdy s Ljubou žily společensky naplno

Adina Mandlová v roce 1964

Dvakrát se svým celoživotním kamarádem - Eduardem Kohoutem...

...na horním snímku stojí v pozadí R. Cortés s Y. Simonovou

Pohlednice z Paříže, na niž připojil svůj podpis Jára Kohout - jedna z mnohých, které Ljuba rozeslala svým přátelům. Bohužel, jedna z nich putovala také za Adinou Mandlovou do Kanady...

Ljuba v dobách, kdy nemohla hrát ani na divadle, ani ve filmu, za protektorátu

---

Komik Ruda Princ požádal Ljubu, aby se stala kmotrou jeho dcery Zuzanky. I stalo se. Když Zuzana Princová vyrostla, stala se v šedesátých letech zpěvačkou divadla Paravan

Poválečný film Křižovatky, kde měla Ljuba možnost hrát po boku Zdeňka Štěpánka, režisér František Čáp bohužel nedokončil

Návrh kostýmu pro Ljubu Hermanovou do Krškova filmu
Až se vrátíš (1948) a výsledek na fotografii (nahoře). Škoda,
že na ní nejsou Ljubě vidět nohy. Po válce byla totiž nouze
o dámské punčochy, tím spíš o takové, které by měly nějaký
ozdobný vzor (viz kresba), a tak ornamenty uvedené
v kostýmním návrhu filmaři Ljubě na nohy jednoduše nakreslili

S Rudolfem Hrušínským a Františkem Filipovským v Dobrém vojáku Švejkovi (1957) režiséra Karla Steklého

---

Waldemar Matuška jako Alois a Ljuba jako Majolenka v hudebním filmu režiséra Zdeňka Podskalského, Ta naše písnička česká (1967)

Zatímco s Janem Werichem jsem se na scéně karlínského divadla sešla jen jednou, v muzikálu Divotvorný hrnec, s Oldřichem Novým jsem zde hrála mnohokrát. Tahle komedie se jmenovala Plukovník chce spát (1948)

Zase s Oldřichem Novým - Karlín - Moje žena Penelopa - rok 1949.
Hudební komedie polských autorů. Hermanová byla Hera, Nový Odysseus

S Vlastou Burianem a Jaroslavou Adamovou v Karlíně,
ve hře Lumpacivagabundus

Ještě jednou divadlo v Karlíně. Tentokrát Mylady a d'Artagnan -
s Vladimírem Rážem v Nezvalově adaptaci Dumasových Třech mušketýrů

Scéna ve hře Paní Marjánka, matka pluku, kdy se nečekaně
setkávám se svým dávno oplakaným otcem (Vítězslav Božek)
a kdy mne v této vypjaté, dramatické scéně pravidelně Vlasta Burian
v roli šikovatele Sekáčka rozesmával. Šeptával mi za zády,
aby to nikdo jiný než já neslyšel: „Co blbneš, to není tvůj fotr!
To je herec, já ti ho o přestávce představím! Neřvi!"

S Františkem Černým v nově uvedené hře Voskovce a Wericha,
Nebe na zemi (1950-51)

„Jááá jsem Eližběta Vaňousovááá!" zazpívala Ljuba udýchaná, když zachraňovala prošvihnuté finále v Šamberkově Jedenáctém přikázání. „Toho večera jsem zmeškala dva ze třech svých výstupů!! Ještě štěstí, že na představení nebyl přítomen pan režisér Radok!"

Opět Mam'zelle Nitouche (1953), tentokrát však už role Coriny, zatímco Oldřich Nový nadále zůstával „pro divadlo pan Floridor, pro dívčí ústav Celestén“

Oskar Nedbal: Polská krev (z roku 1955). Na scéně Wanda (Ljuba) a Popiel (František Filipovský)

„Moji milí manželé!" povzdychla si Ljuba, když si prohlížela následující fotografie. Prvním byl boxer, šampion welterové váhy, Edy Hrabák. (Na svatebních fotografiích se mezi ním a nevěstou objevila tvář jakéhosi neznámého muže. Až po mnoha letech se „tajemný neznámý" Ljubě náhodou přihlásil: Byl to úředník z radnice.)

S Edy Hrabákem se setkala v Londýně v roce 1988

Podruhé se Ljuba vdávala za Miroslava Lorence. Za svědky jim nebyli Klement Gottwald s J. V. Stalinem, nýbrž ti méně nápadní muži v pozadí - Eduard Kohout a Vlasta Burian

Ano, teď, teď právě přijde to ANO! Svědci v pozadí se zájmem sledují obřad

---

Svatba s Jiřím Dvořáčkem, v pořadí třetí. Za námi se usmívá jeden ze svědků. Neříká nic, neboť je to mím Ladislav Fialka

---

„Ještě přičísnout fousy, ták - a teď teprve můžeme jít před poslance!" Čtvrtým ženichem byl Karel Šmídek. Nevěsta nebyla rozechvělá, spíše mateřsky starostlivá

Když byla Ljuba zrovna na koni...

A jezdilo se na estrády. Velmi často s Rudolfem Cortésem...

Léta padesátá a dva snímky pro vaše pobavení. Dalo by se pod ně napsat: „I ve dnech míru, kdy odboráři volili manifestačně kandidáty Národní fronty, zpívala Ljuba Hermanová lidu!" (Rozuměj: svému milovanému publiku.)

Ve společnosti milého kamaráda, komika a konferenciéra Jiřího Štuchala

Osudová návštěva pražské Reduty: „Tam jsem se seznámila s mladým Ivanem Vyskočilem a s mladým Jiřím Suchým a najednou jsem se ocitla mezi nimi na malém pódiu, kde u klavíru sedával Jiří Šlitr, Jaromír Vomáčka nebo Jaroslav Jakoubek, u basy stál Jiří Suchý a mezi klarinetistou Šidlou a kytaristou Tomkem, jak si račte povšimnouti, mne doprovázel na svůj nástroj (tehdy ještě ne na banjo) Waldemar Matuška v brejličkách!"

Konec roku 1958, Divadlo Na zábradlí zahajuje svoji činnost.
Ljuba v roli Zuzany s Jiřím Sehnalem, Mužem s trubkou,
v první uváděné hře Kdyby 1000 klarinetů

Ještě jednou Kdyby 1000 klarinetů. Písničku z pouti končila
Ljuba obyčejně hvězdou

S Jaromírem Vomáčkou (který o deset let později složil populární hit
Běž domů, Ivane!) při zkoušce další hry Divadla Na zábradlí,
Faust, Markétka, služka a já

Dvakrát z pantomimy Ladislava Fialky, Devět klobouků na Prahu

---

A takhle si jednou při divadelní schůzi Ladislav Fialka Ljubu Hermanovou nakreslil

A konečně první samostatný recitál Ljuby Hermanové v Divadle Na zábradlí, který pro ni napsali pánové Miloš Macourek a Václav Havel. Recitál měl název Nejlepší rocky paní Hermanové a ten pán v pyžamu, který hrál pana Hermana, to je Oldřich Velen

„Poněkud poetická polomontage s mnoha písněmi paní Hermanové", tak zněl podtitul dalšího recitálu Ljuby Hermanové, Mít zelené tělo, který v satirickém divadle Večerní Brno připravili Ludvík Kundera a režisér Evžen Sokolovský

Ve Večerním Brně byla v sezoně 1967-68 uvedena „umělecká besídka s písněmi paní Hermanové", jejíž název byl svojí délkou dosud jistě nepřekonán. Kus se totiž jmenoval: Zkáza rodiny, soukromého vlastnictví a státu a jejich záchrana skrze Stranu mírného pokroku v mezích zákona. Na snímku Ljuba zrovna zpívá písničku Cvočkář Danda

Jako Lisaura ve Zpívajících Benátkách, které režíroval v Ostravě Jan Kačer

S Jiřinou Bohdalovou...

...s Josefem Bekem

...s Karlem Gottem a růžemi

...s Jaroslavem Jakoubkem a jeho paní

…s Nelly Gaierovou

…s Miroslavem Horníčkem

...a – se Spejblem a Hurvínkem

ONDŘEJ SUCHÝ: MÉ OBRÁZKOVÉ VZPOMÍNKY NA LJUBU

V soukromí bývalo veselo...

S Ljubou jsem si v televizi dokonce i zazpíval. V písničce Nebe na zemi nás v Ostravě doprovázel dixieland z Přerova

Ve společnosti Rudolfa Pellara a láhve piva

V roce 1983 slavila Ljuba sedmdesátiny a v Památníku národního písemnictví byl při té příležitosti pořádán slavnostní večer, kam přišla spousta vzácných gratulantů. Jedním z nich – kterého jsem měl tu čest také uvést - byl prof. dr. Václav Holzknecht, přítel Jaroslava Ježka a velký znalec Osvobozeného divadla

Ljuba poprvé v Šemánovicích u Kokořína, v roce 1992. V hostinci U Montiho jsme seděli na stole a já ji zpovídal před místním publikem

---

Po každé návštěvě Šemánovic si domů odvážela „dary vesnice", které jí přinášeli její vděční posluchači

Dcera Oldřicha Nového Jana (vlevo) slavila kulatiny. A my jsme byli s Ljubou gratulanty

Setkání s báječným komikem Jardou Šterclem

A tohle už je poslední snímek, zkouška před natáčením
televizní Kavárničky dříve narozených
v šemánovickém společenském minicentru Nostalgická myš,
v roce 1995. Ljubu tehdy před kamerou zpovídal Ladislav Gerendáš.
Bohužel, bylo to její poslední vystoupení v televizi…

A vidíte, dnes už mi ani tohle nepřipadá tak podstatné. Nejdůležitější je, aby člověk sám před sebou, někde na vlastní duši, neměl černý stín.”

Krátce před smrtí, která ji zastihla na dobříšském zámku, navštívil Adinu Mandlovou také publicista a básník Petr Kovařík. Pracoval tehdy na mapování života a díla zapomenutého básníka, spisovatele a podivína v jedné osobě, T. R. Fielda. Adina totiž ve své knize „Dneska už se tomu směju” citovala v záhlaví jedné kapitoly kus Fieldova textu a Kovaříka zajímalo, jak k němu přišla a zda Fielda dokonce snad neznala osobně. Ukázalo se, že větu: *„Pustorálek je osamělé bílé stavení na konci vesnice, kde když sekera vzduchem zasviští, nízkého stropu mozek docákne”* si herečka pamatovala pouze z doslechu buď od dr. Jaroslava Procházky, vůdčí osobnosti někdejších Kocourkovských učitelů, anebo ještě spíš – dle úvahy Petra Kovaříka – od herce a malíře Mirko Eliáše, s nímž hrála ve filmech Mravnost nade vše a Svět patří nám. Petr Kovařík mi o blížícím se konci někdejší filmové hvězdy řekl: „Adina Mandlová se tehdy zdála být na konci sil, v těch dnech už málokdy vstávala z postele, nicméně o původ věty, kterou citovala v knize a kvůli níž jsem za ní přišel, jevila zájem. Ale stále se v řeči vracela k tomu, co po válce změnilo její život. Stále opakovala, že jediné, co by se ještě chtěla dovědět, je to, kdo ji tenkrát udal. Řekla mi, že podle ní to byla jedna známá herečka, kterou jmenovala, ale že pro to nemá důkaz. A protože pro to skutečně důkaz neexistuje, nemá smysl toto jméno opakovat. Adina Mandlová byla zklamána přijetím v tehdejším Československu i tím, jak o ni bylo postaráno. Na Dobříši o ni pečoval Český literární fond, byla však zatrpklá a měla pocit, že není vítaný host. Ale říkala: Vydělala jsem téhle zemi spoustu peněz a na moje filmy se lidi pořád dívají, takže se na mně pořád ještě vydělává. Tak proč by se tenhle stát o mě nemohl postarat aspoň než umřu?”

Adina Mandlová /1910/ zemřela 16. června 1991 Ljuba Hermanová /1913/ zemřela 21. května 1996 Jára Kohout /1904/ zemřel 23. října 1994 A loutkář Miloslav Lowy /1913/ zemřel v Paříži 8. srpna 1989 – v náruči Ljuby Hermanové…

Ljuba a herci

LJUBA VZPOMÍNÁ NA JANA WERICHA

Jméno, ke kterému se budu vždycky vracet.

Když vzpomínám na Wericha, vybavuje se mi často také jako rybář. Já nevím, proč se rybářům říká tiší blázni, mně každý z nich spíš vždycky připomíná mudrce, jak tam sedí nad tou vodou, nepohnutě, velebně, řekla bych přímo fyzické ztělesnění hloubání. Táta jako rybář mě naučil na vodu koukat, Werich jako rybář zas kolem vody chodit. Werich byl snad jediný tichý blázen, který mi myslitele u vody nepřipomínal. Pořád chodil. Třpytkoval. Chytal pstruhy a já směla nést krabici s náhradníma třpytkama, poskakovat v uctivé vzdálenosti od potoka, aby můj stín nezavadil ani o jedinou vlnku a Mistr občas ke mně pronesl „milostivě" nějakou tu větu, jako například: „Heleď, dej mi tu a tu třpytku. Do prdele, ňák je dneska nemůžu na nic nalákat!"

Znala jsem Jana Wericha od roku 1932. Hrála jsem s ním v Osvobozeném Kata a blázna snad dvěstěkrát, po válce Divotvorný hrnec snad čtyřistakrát, pak třistakrát Přišel na večeři, Pěst na oko, ale trému, tu jsem před ním nikdy nepřestala mít. A když byl v hledišti Divadla Na zábradlí na Klarinetech, přišel s Horníčkem (vidíte, to je další z mnoha, před kterými se mi chvějou útroby!), tak mi tak vyschlo v krku, že jsem ani zpívat nemohla.

Před chvílí jsem si znovu (pokolikáté už?) pustila magnetofonový pásek, na kterém o mně mluví. Ten pásek se objevil čirou náhodou, když moji kolegové šansoniéři Rudolf Pellar, Alena Havlíčková a Milan Jíra hledali kdysi nějaké Werichovy nahrávky pro pořad tehdejšího Divadla hudby. Byla jsem dojatá a jsem dojatá i dnes, když slyším, co o mně Werich říkal. Nikdy jsem vlastně ani moc dobře nevěděla, co si o mně doopravdy myslí. Znali jsme se, měli se rádi, ale i jsme se hádali a dokonce jeden čas mě Werich v lásce moc neměl. Však jsem na to tenkrát také doplatila. Oč šlo?

Jezdívala jsem do Velhartic v době, kdy zrovna Jan psal s Jiřím Brdečkou scénář na film Císařův pekař a Pekařův císař. „Budeš mít v tom filmu takovou senzační roli, jakou jsi ještě nikdy nehrála!" řekl mi tam významně. Nu a podle čeho lze poznat, že hraběnka Stradová nebyla původně role pro Marii Vášovou? Copak by pro Vášovou, dramatickou herečku, napsal Werich, že hraběnka Stradová jde, uklouzne, plácne sebou na zem, anebo že ji ožralou ukládají na nebesa nad postelí? Stradová byla psána pro mě, byla

jsem u toho, jenomže – prsk! I Werich byl jenom člověk a měl sem tam nějakou favoritku. A právě v té době mu Zdenička na něco přišla a on si to dal do souvislosti se mnou (hráli jsme zrovna spolu v Divotvorném hrnci) a byl z toho malér jak hrom. Řekl mi, že jsem to musela být já, kdo Zdeničce něco prozradil, a tu hotovou roli mi vzal. Samozřejmě, že jsem u ničeho nebyla, nic jsem neviděla a tudíž nic nikomu nepovídala. Nicméně hraběnku Stradovou jsem v Císařově pekaři nehrála…

To však je všechno zapomenuto, čas to nedorozumění smazal, a tak dnes sedím u té magnetofonové nahrávky a chechtám se i brečím zároveň nad tím, jaký pomníček mi Werich postavil.

Děkuji Ti, kamaráde!

LJUBA VZPOMÍNÁ NA VLASTU BURIANA

S Vlastou Burianem, s tím jsem se seznámila poněkud romanticky. Jak jsem se již přiznala, jako studentka jsem chodívala ráda do divadel a to do první řady – jak v Osvobozeném tak i v Divadle Vlasty Buriana. Do té první řady jsem chodívala proto, že jsem jednak měla divadlo ráda a chtěla jsem tak být co nejblíž dění na jevišti, a jednak proto, že jsem si myslela, že si mě herci spíše všimnou. Vidíte, a u Buriana mi to vyšlo! O přestávce si za mnou do první řady poslal svého inspicienta, pana Baudise, prý abych ho jako navštívila v šatně, že by mě Mistr rád poznal osobně. No a pak na mě několikrát čekal se svým buickem před Minervou a odvezl mě do Nuslí, až před barák. Jen si to představte, prosím vás! Mě, studentku, on, král komiků! Maminka už mě viděla někde v angažmá… No, sešlo ze všeho, i z té známosti, lehce na mě zapomněl, a jednou takhle – přesně už si to nepamatuju – před Minervu prostě nepřijel… Sešli jsme se až po letech, při filmování komedie Nezlobte dědečka, a pak po válce v karlínském divadle, jak už také víte.

V civilu byl Burian podle mého soudu partner velmi fádní, až bych řekla nezajímavý. Byl spíše mlčenlivý a vtip utrousil jen sem tam. Vlastně jen jednou jedinkrát jsem ho zastihla zářícího a v ráži i v civilu, ale to nám všem vlastně tak trochu hrál. Bylo to na mé druhé svatbě, na které mi byl za svědka, ale to vyprávění si nechám do kapitolky, věnované mým pánům manželům. Vlasta Burian byl prostě král, velikán, mistr smíchu. Podle mne však vůbec nejlepší byl na jevišti. A já měla kliku. Tam jsem byla jeden čas u toho, heč!

LJUBA VZPOMÍNÁ NA FERENCE FUTURISTU

Moje vzpomínka na Ference Futuristu začíná v Osvobozeném divadle, ve hře Ostrov Dynamit. To jsem tehdy chodila do kvinty nebo sexty a bylo mi tedy nějakých šestnáct sedmnáct let. Jemu asi kolem čtyřicítky. Ale jeho výstup trestance před popravou, s větou: „Už se pálilo?", vidím, jako by to bylo vloni. Salvy smíchu obecenstva slyším dodnes.

A neuplynul ani rok a já najednou s Ferencem a Járou Kohoutem hrála na jevišti Švandova divadla ve francouzské veselohře s líbezným názvem Slepičárna. O čem ta hra byla, to už nevím, ale pánové uhodnou jistě snadno, asi o ženských, že ano? Dejme tomu! Od té doby jsme se občas setkávali s Ferencem Futuristou tu ve filmu, jindy v kavárně i s jeho milou ženou Aničkou. Pak přešla válka, ta druhá světová, a setkáváme se opět,

tentokrát na různých estrádách. Já ho vidím v mnoha českých filmech a pořád ho mám ráda a vážím si jeho hereckého umění. Kdo takhle uměl rozdávat smích, nebude nikdy zapomenut!

Vzpomínám a vidím to docela přesně: bylo to v sále, kde je dnes kino Kotva. Eman Fiala usedá ke klavíru a vchází Ferenc Futurista. Má na sobě dlouhou, bílou řízu, přepásanou stříbrnou šňůrou, na hlavě zlatoblond paruku až na ramena, kolem čela uvázanou stříbrnou čelenku a uprostřed velkou stříbrnou hvězdu, asi jako bývá na vánočním stromku. Představíte si snadno jeho veselá vočíčka a zoubky, přečnívající přes rty á la veverka! Jen se objevil, lidi řvali smíchy! Ovšem jeho báseň nebyla pouhopouhá sranda, chvilkami naopak burcovala láskou k člověku, láskou ke své vlasti. Byl to dlouhý, skvělý monolog… A teď přeskočím pár let, Ferenc Futurista už nežije a já jezdím s jeho bratrem Emanem Fialou, s jeho ženou Aničkou, s R. A. Dvorským a Hanou Vítovou po vlastech českých. A kromě zpívání jsem toto osazenstvo vozila ve svém tehdejším voze Simca-Ellyseé, který jsem sama řídila. Přiznám se, že jsem se musela velice soustředit na šoférování, abychom na místo určení ve zdraví dojeli. A na jevišti pak paráda a úspěch a po představení často posezení při večeři a pivu v místní hospůdce. A povídalo se a vzpomínalo a vzpomínalo a povídalo. A hlavně – chechtalo! Eman Fiala byl skvělý vypravěč a srandista a pamětník a o Ferencovi – a nejen o něm – znal spoustu historek! Škoda, že nestačil všechny ty své vzpomínky sepsat a že po něm nezůstala žádná knížka. Alespoň jedna! Vždyť smíchu je tak málo a přitom je ho tak moc zapotřebí… Vždycky, viďte?

Nerada přebírám historky od kolegů (a že už jsem jich něco slyšela), ale tuhle vám musím převyprávět. Týká se právě Ference a Emana a toho jejich společného melodramatu Anděl míru. Znám totiž prostředí, kde se to odehrálo – je to sál v hotelu Tichý na Žižkově. Dodnes se tam účinkuje – říkáme tomu sálu Ticháč – a poslední dobou se sem stále častěji pořádají svozy, krásný to výraz pro návštěvu mimopražského publika, které chce vidět své miláčky. Zkrátka, taková malá Lucerna. Jenomže tenkrát to býval malý sálek, ve kterém hrála harmonička a čepovalo se hlavně pivo. Sál býval nabitý zejména Žižkováky a návštěvníky z blízkého okolí. Na malém pódiu stálo pianino a stoly končily až úplně u toho malého jevišťátka, takže kdo seděl u stolu prvního, mohl si půllitr postavit přímo na jeviště jako na stůl. Tam tedy přišli Ferenc s Emanem onoho nedělního odpoledne vystupovat. Sál nabitý k prasknutí, pro kouř z cigaret a doutníků nebylo

vidět souseda, pro hluk nebylo slyšet vlastního slova. Ferenc pochopitelně odmítl vystoupit, ale pořadatel ho uklidnil, že osobně sám obecenstvo utiší, jen ať se klidně jde převléknout do svého andělského kostýmu. A tak Eman s Ferencem po chvíli přece jen vstoupili na prkna, která znamenají svět, s melodramem Anděl míru. Obecenstvo se jakžtakž utišilo a Ferenc začal recitovat. Pojednou zpozoroval přímo u pódia pěknou blondýnku v bílé blůzičce. Jedním loktem byla opřena o jeviště, v druhé ruce držela půllitr a velkýma rozzářenýma očima na Ferencovi přímo visela. A Ferenc Futurista, šťasten, že našel spřízněnou duši, hrál jen pro ni! Pro ni s velkým Ň! Když pak skončil, tak ta dobrá duše u pódia pojednou vstala a držíc stále v ruce svůj půllitr s pivem pronesla velmi nahlas:

„Tak takovýhle andělé se kopaj do prdele!"

A následoval aplaus a řev a Emanův a Ferencův rychlý útěk pryč. Pryč z tohoto Stánku umění – umění s malým „u"!

LJUBA VZPOMÍNÁ NA OLDŘICHA NOVÉHO

Oldřich Nový byl pro mou divadelní dráhu osobou dost důležitou. V Novém divadle Oldřicha Nového jsem se ocitla necelý rok po té, co toto divadlo zahájilo ve Stýblově pasáži na Václavském náměstí svoji činnost. Ta hudební komedie se jmenovala Další, prosím (autory byli O. Nový a R. Kvasnica, premiéra v listopadu 1936) a pro mne to byl kus památečný, protože jsem v něm zpívala svůj první šanson v životě! Oldřich Nový dělal ty své komorní hudební komedie skutečně výborně. Perfektně dovedl spojovat verbální složku divadla se zpěvem, jedno plynulo zcela samozřejmě a lehce z druhého, a všechno to mělo logiku, spád a vtip.

Nový byl také velice přísný a důsledný šéf. Když jsem k němu nastoupila, učil mě disciplíně a nedovolil mi nic z toho, co mi dovolovali jiní režiséři. Novému musím být – a také že jsem – vděčná. Za ledacos. I když – za ledacos také ne. Nejprve ale o tom dobrém:

Ze všeho nejvíc mu vděčím za to, že mě naučil *rozumět* šansonu. Že mi jako první ukázal cestu, co bych měla dělat a jak bych to měla dělat. Že mě prostě „kopnul” směrem k šansonu. On ze mě udělal šansoniérku.

A jinak?

Prohlížím si fotografie, na které mi připisoval věnování a vzkazy. Ta první je z doby, kdy mi bylo rovných dvacet: „Ljubě, holčičce s budoucností – Oldřich Nový, 1933.” O čtyři roky později, kdy už jsem byla členkou jeho divadla, napsal mi na snímek nás dvou: „Je dosti důležito, milá paní Ljubo, když už Vás Pánbůh nechal tak vyrůst, abyste se přizpůsobila partnerovi a nepřerůstala mu přes hlavu! A proto: Nízké účesy, ano? Nový.” Na další fotografii z Nového divadla, na níž jsem sama, stojí pak psáno: „Tento účes je žádoucí – hle, jak Vám sluší! Nový.” Pikantní na těch dvou fotografiích je, že na nich mám pořád jeden a ten samý účes.

Vždycky jsem na veřejnosti vzpomínala na spolupráci s Oldřichem Novým s úctou a vděčností. Jenomže čas plyne a ve mně, marná sláva, stále přetrvává i trocha trpkosti z něčeho, co jsem za Nového života nahlas nemohla ani nechtěla povědět. Řeknu to až dnes.

Za války jsem nikde nehrála. Ani ve filmu, ani v divadle. Po tatínkovi, jak víte, jsem míšenka a navíc, když přišli 15. března Němci, což se mi nelíbilo a dala jsem to v Novém divadle najevo, byl to okamžitě můj konec. Měli jsme přitom před premiérou, jenomže já přestala zkoušet, protože mě Oldřich Nový okamžitě sám od sebe sesadil. Přitom jeho žena Alice byla

Židovka. (Nikdy ovšem, co já vím, na veřejnosti nenosila hvězdu a Nový byl v posledních měsících války dokonce kvůli ní internován.)

Také si musím povzdychnout, že ačkoli jsem s Novým hrála v jeho divadle, v tolika komediích, nikdy si mě (a to ani před válkou) nevzal do filmu za partnerku. Ani s nízkým účesem. A že hvězda, jakou on byl, měla možnost do obsazení „svého" filmu mluvit! Také se nikdy během války nezajímal o to, co dělám, když už mně ze svého divadla dal výpověď. Přesto, když bylo po válce, jsem k němu znovu nastoupila. Čo bolo, to bolo… Hrála jsem s ním jak v jeho divadle, tak také ještě v Karlíně a vlastně jsme spolu až do jeho odchodu z tohoto světa vycházeli dobře.

Abych ale nekončila zase nějak zahořkle – na jedno jsem si u Nového dala v těch poválečných letech pozor! Když jeho Nové divadlo uvedlo v lednu 1938 Hervého Mam'zelle Nitouche, Oldřich hrál Celestina a já Denisu. O sedm let později jsme se pak sešli v Nitušce na scéně karlínského hudebního divadla – Oldřich hrál Celestina a já už Corinu, protože na Denisu jsem byla údajně moc stará. Nu a pak už jsem se raději Novému vypařila z dohledu, protože představa, že bych jednou dělala tu huhňavou klíčnici, zatímco Oldřich by byl zase Celestin – tak to ne, to bych asi nepřežila!

LJUBA VZPOMÍNÁ NA EDUARDA KOHOUTA

Víte, ono se tak často nestává, aby se někdo – a to prosím někdo s velkým Ň, dokonce idol z mládí – stal blízkým a doživotním přítelem. Mně se to poštěstilo s Edoušem Kohoutem. Naše takříkajíc „známost" začala kokrháním do světlíku jeho bytu, sousedícího s naší pátou a šestou třídou Minervy. Občas se tenkrát v tom světlíku objevil a já myslím, že mu asi dělalo dobře vidět ty rozzářené ksichtíčky šestnáctiletých děvčat, když jim pozdravy opětoval. A to s humorem, tak jak jsem ho po léta pak znala.

Eduarda Kohouta mi představil v Národním klubu v Savarinu jednoho krásného dne Hugo Haas. A ten Eduard se mnou mluvil hned napoprvé jako se svou starou známou – znali jsme se přece ze světlíku! Řekl mi tenkrát: „Moc mne těší, slečno, konečně vás vidím od hlavy po paty." Byl roztomilý a galantní až běda!

Když jsem potom hrála v operetách a ve filmech, potkávali jsme se na různých premiérových oslavách. Eduard měl k operetě velice kladný vztah, sám rád zpíval a tančil a vůbec byl velmi muzikální. Kohout byl můj vzor – a díky za takový vzor! To on mě vemluvil do krás cvičení a gymnastiky. V těch osmnácti jsem byla dost lajdák (přiznejme si ale, kdo z nás nebyl?), ovšem s léty Kohoutův vzor nabýval na intenzitě. Byl to zářný a příkladný vzor. Dokonalý kumštýř, tělem i duší. Stále se učil a věčně na sobě pracoval. Jak on se jen uměl rozdat! A v soukromí? V desítkách rozkošných historek, které uměl vynikajícím způsobem vyprávět! Co on sám všechno v životě zažil! Léta byl u kočovného divadla, u různých divadelních ředitelů, které dovedl senzačně parodovat, u šmíry i u výborných divadelních spolků. Jeho repertoár byl obrovský.

Já Edáčka poslouchala vždycky strašně ráda, a nebyla jsem sama. Já ale byla jeho veliký hecíř, když jsme se někde spolu náhodou sešli. Skoro všechny jeho historky jsem tenkrát znala nazpaměť, nicméně jsem je chtěla slyšet znova a znova. Říkával mi: „Ale Luběnka! Tohle jsem ti přece už vyprávěl mnohokrát!" Do očí jsem mu ovšem tvrdila, že ne a že chci tu kterou historku slyšet. Teď hned. Jemu se čtverácky zablýsklo v očích a dal se do vyprávění. Věděl, že se ráda směju a že ho ráda poslouchám…

Zažili jsme moc pěkné chvíle při společných výletech k příteli Krškovi na Smetiprach u Písku, kam jezdila spousta zajímavých lidí a přátel obou umělců a já byla šťastná, že jsem patřila mezi ně. Vždycky jsem si to uvědomovala a vážila si toho! Jezdili tam Šmeral, Rádl, Šejbalovic – a jak bych to všechno co nejlépe shrnula, co jsme tam dělali – vařili jsme, jedli,

pili, veselí byli. Eda (v dopisech a na fotkách se mi podepisoval E-dur z Kampy!) moc rád chodil v miniplavkách. V létě, samozřejmě. Věděl, že má pěkné, sportovní tělo. Nosil miniplavky a na hlavě maxisombréro. Dodnes vidím v Kinorevui jeho fotku v tomto „kostýmu”, jak stojí skoro jako kulturista, vypnutá hruď, bříško vtažené (třeba jen chtěl nějaký ten faldíček vypnutím zakrýt) a pod ní zlomyslným panem šéfredaktorem Rádlem připsáno: „Mistře, již můžete vydechnout!”

Eduard byl velice pozorný muž. Když přicházel na mé premiéry, nebo když jsem ho pozvala na nějaké dobré jídlo, tak nikdy nezapomněl přijít s pugétem. Říkával úvodem: „Luběnka, zde jest bylina pro tebe! A co jsi mi nakredencovala?”

Pěkné večery bývaly v jeho útulném bytečku na Kampě, kde jsme sedávali na terase nad Vltavou a kde prý – jak říkával – strašilo. „No, bodejť ne,” odpovídala jsem mu, „vždyť jsem tu já!”

Eduard Kohout měl jemný a ušlechtilý smysl pro humor, pro humor laskavý a vlídný, i když uměl odpustit i tvrdší žert. To jsme byli jednou s partou známých na Malé Straně nedaleko Eduardovy Kampy. A když byla selanka rozpuštěna, bylo to někdy kolem půlnoci, tak mírně rozjařeni jsme si řekli, že ještě navštívíme Edáěka. Bylo to k němu, jak říkám, pár kroků a k lumpárně jen krok. Zazvonili jsme na paní Kropáčkovou, domovnici a Eduardovu uklízečku v jedné osobě, na moc hodnou paní, se kterou byla i legrace, jak nám Edáček občas vyprávěl, leč – nikdo se neozýval. Dům ponořen do spánku spravedlivého. Tak jsem dostala nápad: že by se dal Edáček vzbudit přes balkon. Buď vzbudit, anebo usvědčit z toho, že nespí a nechce nás jen pustit dovnitř. I když – to by nebyla jeho forma. I obešli jsme Kampu a od Vltavy jsme se vyšplhali na terasu. Okno bylo otevřené, dveře ne, tak jsme se tím oknem pozvali na návštěvu. Kdyby nás chytili policajti a my museli odpovědět na otázku, co tady děláte?!, tak by naše pravdivá odpověď zněla, prosím, žádné šperky, žádné obrazy, žádné peníze, my tady hledáme jen jídlo a pití. My jsme totiž kamarádi. Ano, hledali jsme jídlo a víno, a když jsme to našli, nebylo toho moc, ale všechno jsme snědli a vypili. A protože jsme byli slušně vychovaní lidé, než jsme zase z návštěvy odešli balkónem ven, nechali jsme na stole lístek s poděkováním, že to bylo dobré a nebylo toho dost! Tak! Hned druhý den dopoledne zvoní telefon. Eduard. „Ale Luběnka,” slyším na druhém konci drátu, „copak nevíš, že víno je na terase v bedýnce pod soškou Apollóna?”

Ano, takový byl Eduard Kohout. Když si představím, že by tohle dneska provedli kamarádi mně, třeba na chalupě, tak bych si o nich určitě řekla, že jsou… no, honem, co je tak publikovatelné?… nevychovanci. A bídáci! To má zvuk! Zkrátka, určitě bych nadšená nebyla. Leč Eduard Kohout? Formát, kavalír a grand.

A srandista k tomu. Obrovský smysl pro humor! Dívala jsem se jednou v šatně, jak se líčí. Zadíval se do zrcátka, zamračil se a povídá: „No, co. Vyšehrad je taky krásnej!”

Mám teď před sebou dvě stará novoroční přání. Jedno je od Jana Wericha, druhé od Eduarda Kohouta. Ti dva neměli nic společného, na první pohled. Na druhý pohled – můj pohled – však přece jen měli. Byli to mí dva drazí kamarádi. Oba bydleli na Kampě. A ta dvě novoroční přání dokazují, že oba měli kdysi stejný nápad (s rozdílem třiceti let: Eduard mi své přání poslal v roce 1946 a Jan v roce 1976). Leží přede mnou dvě pohlednice s milostnými výjevy, do nichž jsou zakomponované veršíky neznámých veršotepců. A ty veršíky jsou tak strašně neumělé a stupidní, že ti dva srandisti nemohli jinak, než mi je poslat s vlastním dovětkem. Werichův novoroční pozdrav zní takto:

„Posílám novej text a PF76, Tvůj věrný Máslo Jan.

SKŘIVÁNEK
Pleje děva konopí
u panského sadu,
ptá se jí skřivánek,
proč je žalostivá?

Jak bych se mohla radovati,
malinký skřivánku?
Odvedli mi milence
v kamenný hrádek.

Kdybych pérko měla,
psala bych lístek,
ty malý skřivánku,
ty bys s ním tam letěl.

Nemám pérka,
nemám blánky,

bych psala lístek:
pozdravuj drahého pěním,
že zde hořem chřadnu.”

A Eduardův novoroční pozdrav z roku 1946 zní takto:
„Drahá Ljubo!
Slavík ve křoví zpíval,
a přec hubičku je slyšeti.
Děvče pravilo: Milý, dobrý muži,
knír Tvůj mne tak očaroval,
že Tě musím líbati.
To Ti přeje Eduard,
básník z Kampy.”

Tolik tedy ještě k tomu humoru, který byl vlastní nejen moudrému klaunovi z Osvobozeného, ale i Mistru Eduardu Kohoutovi z Národního divadla.

Mimochodem – řekněte sami: Dostal snad někdo hovadštější novoroční přání, než jsou tahle dvě?

LJUBA VZPOMÍNÁ NA LÍDU BAAROVOU

Tak jak je mi někdy líto, že jsem se s Adinou na poslední chvíli neudobřila, že jsem se o to alespoň nepokusila (i když nedorozumění mezi námi bylo stejně tak veliké jako nesmyslné), s Lídou Baarovou se nemám proč udobřovat, ani si s ní nemám co říci. Také jsme spolu nikdy neměly takový vztah jako s Adinou.

Povím vám jednu příhodu. Bylo to za války. Bydlela jsem se svým přítelem, který se o mě po celou válku staral a pomáhal mi. A ten přítel – jmenoval se Chochola – měl svou kuchařku a také obchod s psacími stroji, takže se občas stalo, že třeba někdo vyměnil nedělní husu za nějaký ten psací stroj. Díky němu jsem vlastně válku přežila. A jednou jsme zase získali tím „výměnným obchodem" husu a pozvali jsme na ni pár lidí. Byl mezi nimi Eduard Kohout, Lída Baarová a ještě nějakých pár přátel (v knížce Útěky je z toho oběda dokonce fotka). S Lídou jsme se znaly dost dobře, protože jsme spolu hrály ve filmu Jsem děvče s čertem v těle. Tehdy jsem ještě neuměla odhadnout, do jaké míry a jak moc je či není chytrá. Protože byla krásná, tak se jí od začátku kariéry všechno dařilo. Šla z filmu do filmu.

Tenkrát jsme také společně jezdili do Plané nad Lužnicí, kam jsme chodili na fotbal (hrál tam třeba takový Jiří Sobotka) a kde měl vilu režisér Karel Lamač. Tam se také přihodilo následující: v době, kdy se blížil začátek války a kdy už si Lída začínala s Němci, tak začala také – považte – mluvit špatně česky. I seděli jsme tenkrát na nějakém tom fotbale, když tu se najednou Lída afektovaně rozhorlila: „Hergot! Teď mohli dát… wie sagt man das nur tschechisch… jo – gól!" Dovedete si představit, jak jsme se do ní tehdy všichni obuli! Ale mělo nám to už na tom fotbale leccos signalizovat. Třeba už jen to, jak je hloupá. Já si doopravdy nedovedu představit, že by si takhle dokázala zkazit život ženská, která by byla jen trochu chytrá…

Vraťme se však zpět k tomu nedělnímu obědu. Samozřejmě, že když tenkrát Lída také přišla, tak já – cítíc se jako válkou postižená míšenka – jsem to nevydržela a protože zrovna tehdy chodila s Gustavem Frölichem, zeptala jsem se jí rovnou: „To sis proboha nemohla najít nějakýho slušnýho Čecha? Vždyť máme taky fešáky a chytrý mužský!"

A ona mi na to odpověděla: „Když já tady nemůžu najít nikoho, kdo by byl tak krásnej jako Frölich a chytrej jako Goebbels…"

Po tom jsem řekla jen jedno jediné: „A ven!"

Už jsem s ní pak nikdy nemluvila. Sledovala jsem pochopitelně její další životní osudy. Jiný konec než ten, co ji potkal, nemohla čekat. Jak jen mohla život tak prošvihnout! A když už se na ni štěstí přece jen pousmálo, tak ji Pánbůh potrestal a lékař Kurt Lundwall, kterého si v roce 1969 vzala a který byl jistě slušný člověk, jí zemřel.

Když mě kdysi po někom z Německa pozdravovala, řekla jsem: Nezajímá mě. Já vím, že se má umět odpouštět, ale jí jsem nikdy neodpustila. Knížka Útěky vyšla sice zásluhou Josefa Škvoreckého, garanta kvality, ale i tak z ní Lídina hloupost čiší. A ta druhá knížka? Ta mě zase spíš rozveselila, tu přece nepsala ona. Přesto se tváří jako paní spisovatelka; jinak by muselo být alespoň někde vzadu v tiráži uvedeno, kdo jí s tím psaním pomáhal, ne? Abych se vyjádřila konkrétně: knížka Života sladké hořkosti (Ostrava 1991) se jí nepovedla. Nevěřím jí. Lídě Baarové věřím akorát to, že musela být vlastně velice silná, aby to všechno dokázala přetrpět.

A co se jejího herectví týče? Její dramatické role, jak je dnes tak vídám – ať se na mě nezlobí – ty byly furt jedno a totéž. Ano, byla krásná. Ale zase ne tak zajímavá jako Adina. Z Adiny Mandlové čišel intelekt na dálku, byla nesmírně chytrá, inteligentní a mazaná – všechno dohromady! Na rozdíl od Lídy Baarové. Zase ale neměla srdce. A to možná Lída měla, proto prodělala v životě mnohem víc…

Nevím v tuto chvíli, co k tomu všemu ještě dodat. Možná jen omluvu, že jsem o těch dvou – Lídě Baarové a Adině Mandlové – nedokázala říct něco víc a bez větších emocí.

Nešlo to.

LJUBA VZPOMÍNÁ NA VÁCLAVA TRÉGLA

Václav Trégl, člověk skromný, tichý, málo se o něm ví. Přesto, že jsme spolu byli v Osvobozeném divadle v angažmá, přesto, že jsme se mnohokrát sešli ve filmech (ve filmu „Pán na roztrhání" dokonce jako partneři), často i v televizních inscenacích, nikdy toho moc nenamluvil. Tak nazdar – jak se máš – co děláš, atd. Když jsme hráli v karlínském divadle „Divotvorný hrnec", tak jsem se ptala jeho ženy, která je veselá, milá, hovorná – vidíte, jak se protivy přitahují? – kolik toho Vašek doma namluví. Odpověděla: „Jen se podívej na ta jeho veselá, šibalská očka – nejsou výmluvnější než slova?"

LJUBA VZPOMÍNÁ NA RUDOLFA CORTÉSE

Odešla jsem z karlínského divadla – z kamenného divadla – abych jezdila po vlastech českých s Rudolfem Cortésem… Proč jsem odešla, to už jsem často říkala – tak ňák jsem tušila, že bych si asi v operetě, a to v klasické, která se tehdy začala znovu v plné míře v Karlínském divadle uplatňovat, neměla brzy co zahrát. Na první subretu jsem neměla hlas, na druhou zase mládí a „staré komické" se mi ještě hrát nechtělo. Ale chtělo se mi zpívat – to, co se svým hlasovým rozsahem zvládnu, zvlášť když skladatelé písní na tento můj něco přes oktávový rozsah budou brát zřetel. A lákal mne i dobrý orchestr Rudolfa Cortése, který zaručoval úroveň muziky! Vždyť v něm hráli muzikanti velikosti Karla Velebného, Alfy Šmída, Antonína Juliny a dalších. A pásmo bylo dobře napsané, mělo děj a hlavu i patu, a pak sám Cortésův hlas zaručoval úroveň a úspěch. Tak také tomu bylo skoro dva roky, co jsme spolu jezdili. Představení mnoho, úspěchů moc – ale taky moc cestování, což už bylo méně příjemné. Vozila jsem totiž ve svém auťáku hudební nástroje i muzikanty – velmi namáhavé, zejména pro ženu. Například: Vyjeli jsme k ránu z Prahy a večer hráli třeba v Košicích. A můžu vám říct – cesty nebyly ještě zdaleka tak dobré jako dnes! Najezdila jsem tisíce kilometrů a musím se pochválit – dobře a bez nehody! A člověk poznal krásné krajiny i krásné lidi a nádherné zážitky při pečení buřtů v přírodě, ve volných chvilkách, a také – pozor – při chytání pstruhů! Cortés byl totiž další „pstruhový maniak", který se objevil v mém životě. Byl nejen výborným rybářem, ale i Werichovým velkým rybářským konkurentem. Jezdili na pstruhy na stejná místa a měli oba podrobné informace o místech, kde se zdržují obzvláště velké kusy. Nemusím dodávat, že tyto dravce rovněž dokonale znali. Stalo se, že jednou dostal Werich od přátel pozvání

do Vysokého Mýta, aby si přijel vylovit nějakého zvlášť velkého pstruha. A co čert nechtěl, Cortés se tam náhodou objevil taky. Myslím, že ti dva zapomněli na čas, prostor a rodiny. Bojovali o toho pstruha zuřivě, tiše a úporně. Werich potom říkal, že toho pstruha měl ten den několikrát před očima. Ryba velká jak prase, tak to říkal. Ale možná že už z toho mrskání vody, z těch vlnek a zrcadlení měl vidiny. A třeba taky zimnici a halucinace. Takový pohled měl ten nešťastný kapitán v Bílé velrybě. Podrobnosti si už nepamatuju, ale vím, že Werich musel kolem té vody chodit až do noci, aby se druhý den, celý znavený a prostydlý, dověděl, že mu toho pstruha chytil ráno Cortés. To musela být šupa pro lovce! No – teď trochu přeháním. Myslím totiž, že Werich byl příliš velkorysý a přející i v tomhle. Halt se mu Cortés (tomu pstruhovi) asi přece jen líbil víc. A že šlo opravdu o mimořádný úlovek, visela pak vypreparovaná otevřená pstruhova tlama na stěně u Cortésů ve vilce.

Za dob společných zájezdů s Cortésem si vzpomínám také, jak jsme chodili na ryby například na Popplerův mlýn, kde jsme měli od místního rybářského spolku ve Vysokém Mýtě povoleno chytit tři pstruhy, jak jest zvykem. Řekněte ale takovému rybáři, jakým byl Cortés, tři pstruhy, jak je v kraji zvykem, a víc už nic! Doprovázel nás ještě jeden pán z toho místního rybářského spolku a pstruzi zrovna brali jak diví. A nás bylo asi deset, protože s námi šla ještě celá naše kapela. Ne že by snad k tomu chytání potřeboval Rudolf muziku, ale ten večer jsme měli představení právě ve Vysokém Mýtě. S tamějším panem hoteliérem jsme se domluvili, že by nám ty pstruhy připravil jako večeři po představení. No ale řekněte: tři pstruhy pro dvanáct lidí? Já nevím, jestli jsme se tvářili tak hladově, nebo zdrceně, faktem je, že ten hodný pán, co nás doprovázel, občas dělal, jako že nevidí a já ty pstruhy od Cortése brala a strkala – do deštníku! A bylo jich, panečku! Když už jsem to paraple držela jako nateklou dýni, setkala jsem se náhodou s očima toho hodného pána. A byly to oči tak klidné a vyrovnané, že jsem se rychle musela podívat jinam – a to jsem neměla dělat. Podívala jsem se na svůj deštník, ze kterého koukaly dva, tři, čtyři pstruží ocásky. A ten hodný pán, s tím vyrovnaným pohledem, povídá i vyrovnaným hlasem: „Paní Hermanová, vždyť si ten deštník zničíte od krve, nate tašku, večer mi ji dáte, my sejdeme na vás se ženou podívat…”

No tak vidíte, jaký jsou lidi! Ach jo!

Uteklo v Labi hodně vody od doby, kdy z této řeky tahal táta malé běličky.

Uteklo hodně vody, kdy jsem mohla být svědkem třpytkování Jana Wericha.

Uteklo hodně vody od posledního rybaření Rudly Cortése i od marného rybářského snažení Karla Vlacha. Od té doby jsem ochutnala mnohé rybí maso, připravované na mnohý způsob. Ovšem největší dobrota, na kterou nemohu nikdy zapomenout, to byla chuť maminčiných nakládaných rybiček. Rybiček-běliček, které táta lovil v Labi. Běličky nic moc, ale jak je ta moje máma uměla udělat, v životě jsem už nic podobného nejedla…

LJUBA VZPOMÍNÁ NA KARLA VLACHA

Zažila jsem Karla Vlacha jako sportovce, když jsme jeli – on, jeho paní a já – jak se říká „na sníh”. Do Pece. Vlach byl obléknutý perfektně (on se vždycky oblékal perfektně), měl nejzávodnější boty, nejzávodnější větrovku, šponovky, takový mužíček elegantní. My se na něho dívaly s paní Vlachovou z okna, od grogu – jak si to na takové dětské loučce rozdává s dětmi… chvilku jsme jeli, chvilku jsme padali… Vlach měl vůbec vždycky na všechno tu nejlepší výstroj. Jednou ho pozval Werich na pstruhy a on zase všechno nejlepší; nejlepší čepičku, nejlepší prut, nejlepší třpytky… Já nesla tu krabičku se třpytkami Werichovi, musela jsem chodit dál od břehu, abych nevrhala stín, no, ušli jsme já nevím kolik kilometrů, když začalo pršet. Vrátila jsem se, vlezla si s paní Werichovou do vozu a odtud jsme se dívaly, jak ti dva se k nám přibližují. Já koukám – Werich co hod, to pstruh. Vlach se div nepřehodil na druhou stranu řeky, ale nechytil vůbec nic. Celý efekt spočíval v tom, že utrhal všechny ty drahé třpytky. Viděly jsme ho, jak to hází tu na strom, tu za sebe na trávu, a proto jsme si ho cenily, když se vrátil a řekl, že mu to všechno urvaly ryby!

LJUBA VZPOMÍNÁ NA JIŘÍHO ŠLITRA

Poznala jsem Jirku Šlitra v roce 1958, samozřejmě v Redutě, a domluvili jsme se brzy, že pro mne napíše nebo vybere nějaké písničky. Pozval mne do svého malého ateliéru na Vinohradech, kde bydlel, a tam jsem hned při první návštěvě poznala taky básníka Pavla Koptu, který je dodnes, abych tak řekla, mým nejčastějším textařem. Taky nejúspěšnějším, viz – Praha je Praha, Turek v Praze, Proč nejsem dáma a samozřejmě Polír, plus desítka dalších výtečných textů. Ale pardon, to mluvím víc o Koptovi. Tak Jiří Šlitr pro mne tenkrát vybral píseň Černá Jessie, kterou později zpívala s malými změnami výborně Hana Hegerová. Ostatně, ta pak v Semaforu zpívala víc písní, které jsem před tím zpívala já, jako: Potkala jsem ho, pršelo, nebo Láska, to jsou jen písmena, snad taky proto, že hrála ve filmu Kdyby 1000 klarinetů! roli, kterou jsem předtím hrála já v Divadle Na zábradlí. A byla výborná. Hanka i ta role! Ale to zase mluvím o Haně Hegerové, vždyť přeci chci mluvit o Šlitrovi! Ačkoli vlastně, vždyť o něm bylo řečeno i psáno téměř všechno. Můžu vlastně jen říct, že byl velice milý, tichý, skromný a fešák! A vynikající malíř – naštěstí mám od něj krom pěkných písniček i dva obrázky. A pilný byl. To všechno, co o něm říkám, bylo na začátku jeho éry. Stýkali jsme se až do jeho působení v Laterně Magice, kde už se

projevil jako herec, působící svým klidem a suchým humorem zcela zvláštně. Pak mi zmizel s Laternou ve světě a později, když jsme se občas náhodou sešli nebo viděli, vždycky jsem byla hrdá na to, že jsme dobří přátelé, kteří se nemusí třeba vidět dlouhý čas a vědí o sobě, že k sobě tak ňák patří. A moc jsem želela a dodnes želím – to je divný slovo želím, tak raději: Škoda, že umřel tak mlád, přeškoda, co ještě mohlo vzniknout dobrých písniček a obrázků a co jsme se mu a jeho nápaditým písničkám mohli nasmát. Vždyť smích je půl života, zdraví druhá půlka. Nebo naopak?

Když psal pro Ljubu Miroslav Horníček

Jsem rád, že mi tato knížka dává možnost předložit širší veřejnosti dva různé dosud utajené texty, které v dávné minulosti napsal pro Ljubu Miroslav Horníček. Jeden text je písňový, druhý je úryvkem původního slova, psaného v padesátých letech snad pro nějakou estrádu. Začnu tou písničkou, kterou mám před sebou v notách, psanou rukou Jiřího Šlitra. V záhlaví stojí psáno Slova: Horníček, Hudba: Šlitr a o kus dál je pak razítko HSTD /Hlavní správy tiskového dozoru/ které sděluje tuto kuriózní informaci: „HSTD Došlo dne 28.6.-54 v hod. 14.45 – Schváleno dne 28.6.-54 v hod. 15.00 – Značka F 03410 – Podpis”. Píseň je označena jako foxtrot a na titulní straně stojí psáno písmem Ljuby: Když ráda mám… Ljuba Hermanová. Stává se, že máme s mým sourozencem Jiřím čas od času stejné myšlenky, a tak dávno po té, co jsem z Miroslava Horníčka páčil odpověď na otázku, proč se distancuje od svých písňových textů, když jsou tak dobré, jsem se nedávno dočetl, že Jiří rovněž už před léty tvrdil: „Jako znalec přes tyhle věci mohu prohlásit, že Horníčkovy texty k písničkám byly neobyčejně kvalitní a nechápu, proč se nepovažuje za textaře. Nezaznamenal jsem, že by se někdy touto profesí chlubil – upozorňuji tedy na tuto jeho kvalitu sám.”

Špičkové texty Miroslava Horníčka měly např. písně Potkal jsem jelena, Kdo to tu hvízdá (obě zpíval Miloš Kopecký) anebo Píseň vazače knih (zpíval Karel Štědrý). Kdo ví, jakou šanci by měla následující píseň psaná pro Ljubu Hermanovou, kdyby byla kdy nahrána. Každopádně by se za ni Miroslav Horníček nemusel stydět!

KDYŽ RÁDA MÁM

Eduard měl černý kníry,
v černejch očích kalný víry
plný touhy, plný víry,
že snad budu, ty má něho,
pro ty kníry celá jeho.
A já přeci řekla „nechci”,
těžký věci, vy mí svátý,
žití v kleci, třeba zlatý,
nemám ráda netopýry,
místo vočí černej vír,
nemám ráda, nemám ráda,
nemám ráda černej knír.
Ref.: Když ráda mám, chci ráda mít
a mám-li ráda, nevím proč a nač,
mám prostě ráda, chci s ním stále být,
v mém srdci střídají se smích a pláč.
Mám ráda, nevěřili byste, že nepřemýšlím,
jaký by měl být, že jenom jedno jediné je jisté,
že mám ho ráda, že ho ráda mám a věčně,
věčně ráda budu mít.
Břetislav měl peněz stohy,
aniž by měl k zpěvu vlohy,
zpíval pro mě melodie,
jak se žije přeohromně
v jeho vile sněhobílé.
A já přeci řekla „nechci”,
těžký věci, lidi milý,
žití v kleci třeba bílý
nemám ráda ústa tlustá
nemám ráda jejich zpěv,
nemám ráda srdce pustá
nemám ráda rybí krev.
Ref.: Když ráda mám, chci ráda mít…
Bořivoj má čtyry koně,
ve dne v noci jenom o ně
péči jeví předojemnou,
takže neví, kdy je se mnou

a kdy s těmi koňmi svými.
A já přeci řekla „nechci”,
těžký věci, vedle koní
žití v kleci, i když voní,
nemám ráda tlustý tváře,
nemám ráda jejich smích,
nemám ráda kobylkáře,
ani řeči o koních.
Ref.: Když ráda mám, chci ráda mít…
Frýdolín má venku kdesi
zámeček a kolem lesy
kudy chodí, nemá stání,
stále shání majeteček,
shánět bude do skonání.
A já přeci řekla „nechci”,
těžký věci zpít se vínem,
a žít v kleci s Frýdolínem,
nemám ráda lidi líný,
nemám ráda spěch a zlost,
nemám ráda Frýdolíny,
nemám ráda hrabivost.

Když jsme kdysi u Ljuby objevili s Oldřichem Dudkem pár stránek jakéhosi jejího pódiového dialogu s Františkem Filipovským, psaný v padesátých letech, už tehdy jsme opatrně konstatovali, že je za ním „cítit usměrňující ruka tehdejšího partnera Jana Wericha – Miroslava Horníčka”. Ljuba si tenkrát nevzpomněla, Miroslav Horníček si na mé naléhání v roce 1997 vzpomněl, přestože matně. Měl jsem tehdy pocit, jakoby se nejen za písňové texty, ale vůbec za všechna svá literární dílka z padesátých let styděl. Nebylo a není důvodu. Vždy měly úroveň a rozpoznatelný horníčkovský humor. Pamětníci průvodních slov estrád a kabaretů v polovině padesátých let 20. století mi dají jistě za pravdu, že následující pódiová rozmluva Ljuby Hermanové a Františka Filipovského čněla tehdy vysoko nad průměrem!

F: Dovol mi otázku, Ljubo.

L: Prosím, Františku. Jde o to, abys ty mi pak dovolil odpověď.

F: Jde o to, jestli budeš odpověď znát.

L: Zkus to a taž se.

F: Jestlipak víš, co napsal slavný filozof Friedrich Nietzsche?

L: Ten toho napsal moc. A všechno jsem to přečetla. Co chceš vědět?

F: On napsal, že největší rozkoš je co?

L: Pokud jde o rozkoše, tak bys neměl hledat poučení u filozofa.

F: On napsal, že největší rozkoš je pohovořit si se zralou ženou. A proto si přicházím popovídat s tebou.

L: Jestli znáš ten citát správně, tak honem uteč, protože on napsal, že největší rozkoš je popovídat si se starší ženou!

F: Tak jsi to četla ve špatným překladu. Já se na tebe obracím jako na ženu zralou.

L: V tom případě jsi měl ještě takovejch pět let počkat. Ale zkus to.

F: Dobrá. Mám tento dotaz: co je to život?

L: Život je ta doba mezi naším příchodem na tento svět a mezi naším odchodem.

F: Jenom ta doba?

L: Ne. Taky to, co uděláme, co sníme, co prožijeme. Taky naše lásky a taky to, co tu po nás zůstane. Po někom obrazy, po někom děti, po někom dluhy.

F: Já jsem tě jednou viděl na jevišti…

L: Jenom jednou?

F: Počkej… já jsem tě jednou viděl na jevišti…

L: Za celý ty léta? Co já se toho nahrála!

F: To vím. Ale já tě viděl jednou…

L: A víckrát jsi nepřišel, co?

F: Hele, Ljuběnko, kdyby se skákání do řeči zavedlo jako olympijská disciplína, tak nám vyskáčeš další zlatou. Já chci říct, že jsem tě viděl jednou, jak jsi hrála Paní Historii. A tam jsi říkala moudrý věci!

L: A tos viděl jenom jednou?

F: Jo. Proč bych to měl vidět víckrát?

L: Abys ty věci pochopil!

F: Tak tedy další otázku: víš co napsal Jonathan Swift?

L: Samozřejmě. Gulliverovy cesty!

F: Výborně!

L: A to tu nemám Jarouška Štercla, aby mi to napověděl!

F: A víš, co napsal Jonathan Swift o životě?

L: Ano. Jonathan Swift napsal, že život je tragédie pro toho, kdo cítí, a komedie pro toho, kdo myslí.

F: Tak. A teď se ptám, co je život pro tebe? Tragédie nebo komedie?

L: Aha – tak ty chceš dokázat, že já buď nemyslím nebo necítím! Ty chceš dokázat, že jsem buď necita, anebo…

F: Zadrž! Já se tě tady ptám jako zralé ženy a ty mi odpovídáš jako rozhorlená puberťačka!

L: Tak já ti říkám, že Jonathan Swift se tak trochu mejlí. On totiž každý někdy myslí a někdy cítí. A tak pro každého je život někdy tragédie a někdy komedie. A víš, co je nejhorší?

F: Ne.

L: Nejhorší je, když někdo cítí, že myslí a při tom nemyslí. A ještě horší je, když si někdo myslí, že cítí. Nejhorší je, když si lidi pletou myšlenky s citama. A naopak.

F: Jo. Ale pořád mi neříkáš, co je to život! Co je to život pro tebe.

L: To záleží na tom kdy. Když například mluvím s inteligentním člověkem, tak je pro mne život rozkoš.

F: Například teď.

L: Zatímco pro někoho je rozhovor s inteligentním člověkem utrpení.

F: Například?

L: Například teď. Pro tebe.

F: Ty říkáš – teď?

L: Ano. Teď.

F: Co je to teď?

L: Teď je teď. Pamatuješ, kdo říkal – teděk?

F: Samozřejmě! Teděk… to je oblíbené slovo Jiřího Voskovce a Jana Wericha!

L: A nejen slovo, Františku. Teděk je skutečnost. Velice krátká a pomíjivá skutečnost. Teděk je teď.

F: A teď?

L: To už je jiný teděk. A teď zase. Víš, co je to život?

F: To se ptám já tebe!

L: Život jsou teďky. Život je dlouhá řada teďků. A žádný teděk netrvá věčně. Žádný teděk netrvá dýl, než to slovo vyslovíš. Některý teďky bychom chtěli prodloužit.

F: Anebo úplně zastavit. Kdo to řekl?

L: Faust. Johann Wolfgang Goethe. A víš kdy?

F: Nevím. Fausta jsem nehrál. Zatím.

L: Já se ptám, kdy to řekl Goethe!

F: To nevím.

L: Když se zamiloval. Když se v osmdesáti zamiloval do tý osmnáctiletý. Víš, co to je? Víš, co to je, zamilovat se v osmdesáti do osmnáctiletý?

F: Ne. Zatím ještě ne. A ty?

L: Taky ne. Já to ještě dlouho nebudu vědět!

F: Já myslím, že je to krásný, ne?

L: Jo. Každý zamilování je krásný. A víš co by bylo ještě krásnější?

F: Nu?

L: Kdyby to zamilování bylo jaksi oboustranné. Víš, co by to bylo?

F: Jo. To by byl zázrak.

L: A ty nevěříš na zázraky?

F: A ty jo?

L: Jo.

F: Ty tedy věříš, že někdo může – dejme tomu – proměnit vodu ve víno?

L: Někdo? To ne. Leda naopak – víno ve vodu. To se děje dost často. Ale vodu ve víno nemůže proměnit nikdo. Ale vodu ve víno může proměnit *něco.*

F: A co to je?

L: To je láska, Františku.

F: A co je to láska, Ljubo?

L: To se ptáš vážně?

F: Jo. A právě tebe, která vlastně neseš její jméno. Ljuba – to je přece láska nebo ne?

L: Jak pro koho!

F: Tak tedy vážně: co je to láska?

L: To je ta chvíle, kdy zlaté rybky vyletí nad mraky… a kdy voda života se mění ve víno…

F: To řekl Friedrich Nietzsche anebo Jonathan Swift?

L: Ne. To řekli dva moudří chlapi.

Na jiném místě téhle knížky si můžete přečíst vyznání, které Miroslav Horníček Ljubě napsal. Jsem rád, že k jeho slovům chvály mohu přidat i výše uvedené konkrétní tvůrčí činy, určené Ljubě Hermanové, byť v kontextu s celým dílem, které nám tu Horníček po sobě zanechal, jde o dvě opravdu jen drobná zrnka…

O LJUBĚ PODRUHÉ

<u>HERCI A ZPĚVÁCI</u>

JOSEF BEK

Ljuba je pro mne legrace. V poslední době jezdíme s pořadem Navzdory vráskám. Je to potěšení pro diváky i pro mne. Ljuba je 100% profesionálka v tom pravém slova smyslu. Přeju jí, ať to má výdrž!

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JIŘINA BOHDALOVÁ

Tak především, celá léta Ljubu miluju! Dovede svým písničkám vdechnout tu největší porci života. Je neuvěřitelně pracovitá a houževnatá. Je to prostě silná osobnost a jako taková je nezastupitelná! Ljubu je možno jedině obdivovat!

Doufám, že konečně ve své knížce prozradí recept na své věčné mládí!

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

BLANKA BOHDANOVA

Jsou lidé, které důvěrně neznáme a přesto jsou nám blízcí. Takový pocit mám vždycky, když se někde potkám s paní Ljubou.

Ti, kteří šíří kolem sebe pohodu, humor, laskavost, jsou požehnáním pro své bližní. Většinou jsou stateční a překonávají stejné problémy, pod kterými se jiní hroutí. Jsou svědectvím síly ducha nad našimi nedokonalými fyzickými schránkami.

Paní Ljubo, přijměte mou vřelou poklonu.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

VLADIMÍR DVOŘÁK.

Ljuba je fenomén: kumštýřka, jakých bylo a je pramálo, báječná kuchařka, skvělá hostitelka, okouzlující společnice a výborná kamarádka. Nadto je v nejlepším smyslu slova dáma. Vždycky byla, i v dobách, kdy se to téměř trestalo.

Věřím, že mi Ljuba ty poklony vrátí, až se v osmdesáti zeptám: co pro tebe znamená.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

PAVLÍNA FILIPOVSKÁ

Jsem dítko válečné. Jak známo, válka přináší spousty hrůz, neštěstí a všeobecný nedostatek čehokoliv. Taky já jsem zakusila na vlastní kůži leckterý, o kterém se v „Divotvorném hrnci” zpívá: „Nedostatek, to je statek, kterého je vždy dostatek…” Kdykoliv tuhle píseň zaslechnu, vybaví se mi Ljuba Hermanová. Ona to byla, která ji v první poválečné inscenaci výše zmíněné hudební komedie skvěle zpívala – chytře a s šarmem. Prostě v tu chvíli jí bylo na karlínském jevišti víc než dostatek.

Tak to bylo moje první setkání s touto opravdovou hvězdou. Ovšem její jméno jsem znala už dávno předtím. Totiž jestli se dá říci, že za války u nás doma bylo něčeho dostatek, potom to byly vzpomínky na minulá šťastná léta v Osvobozeném divadle. Máma i táta z nich těžili sílu všechna ta příkoří okupace přežít. Mě i bratra Jana svým vyprávěním uvedli do té atmosféry natolik, že často mám pocit, jako kdybych u toho všeho byla fyzicky přítomna. Jako děti jsme si zpívali písničky Jaroslava Ježka, aniž bychom chápali význam moudrých, krásných textů pánů Voskovce a Wericha. Taky celý skvělý ansámbl Osvobozeného jsme jmenovitě znali, a tak jsme maminku ještě šišlajíce prosili, aby nám zazpívala tu písničku paní „Helmanové”. A máma po chvíli spustila: „Život je jen náhoda…”

A právě náhoda – šťastná – mi nakonec přinesla postupně bližší a bližší seznamování a kontakt s idolem mého dětství a mládí – paní Ljubou Hermanovou. Měla jsem tu čest časem se vedle ní vyskytovat na jevišti, ve filmu i v televizi. A jednou se to stalo!

V pražské Lucerně se konal večer věnovaný Jaroslavu Ježkovi a já jsem obdržela roli průvodkyně pořadem (to ještě tehdy nebyli moderátoři). Když jsem na pódiu vítala Ljubu Hermanovou, oslovila jsem ji z láskyplného obdivu Luběnko. Ona se na mě tak nějak zjihle podívala, odpověděla na položenou otázku a začala zpívat. Když se potom vrátila do zákulisí, přišla za mnou a řekla: „Jak ty vlastně víš, že jsem křtěná Luběnka? Nebo tě to jenom tak napadlo?" Přiznala jsem, že to nevím, že jsem ji tak oslovila, protože ji mám moc ráda. Odměna byla sladká, nezapomenutelná a dodnes ji chovám v srdci jako vzácný šperk: Luběnka Hermanová mi nabídla tykání!!!

Už nikdy mi nebude šampaňské chutnat tolik, jako tehdy v Lucerně, když jsme si na to potykání přiťukly.

/2003/

HUGO HAAS

Ljůbezná Ljubo!

Trvalo to sice trochu dlouho, ale co se vleče neuteče. Po tom představení jsem někam letěl a stejně jsem přišel pozdě. Měl jsem být v Národním a utekl jsem k Tobě… Chci Ti jen dodatečně říci, že jseš velkej šlágr, že moc umíš a že dáš všem děvčatům flek. Byl jsem vážně překvapen, jak to prima válíš, jak máš mne i publikum v kapse a jak jseš moderní v projevu. No, zkrátka – můžeš, kdykoliv bys chtěla, si dát své střevíce přes noc pod moji postel. A ten mladej Havel je moc velkej talent. A Tvoji spoluhráči jsou moc fajn kluci.

Když jsem zaslechl, jak Tě obecenstvo po představení chválí, neudržel jsem se a řekl jsem jim, že jsem Tě to všechno naučil.

Tak už prej máš bejvalýho pana manžela v troubě a číháš na příštího. Ty se, holka, nikdy nepolepšíš.

Moc se mi v Praze líbilo, furt se mi o tom zdá – tak se asi budu muset brzy zase vypravit k Vám na kus řeči. Připrav si něco pro zasmání!

/Vídeň, 1963 – Ljuba jako vystřižená, 1986/

MIROSLAV HORNÍČEK

Milá Ljubo,

mám o Tobě něco napsat a shodou okolností a díky mé zapomnětlivosti to píšu později, než jsem měl, možná že dokonce pozdě. A píšu to v den před svou pětašedesátkou, což mi připomíná, že je mezi námi pět let rozdíl. Patříš k té vzácné výjimce mezi ženami, která to klidně přiznává, neb může. Když Ty řekneš svůj věk, šokuješ tím své okolí daleko víc, než když jiná kolegyně si ubere deset let.

Viděl jsem Tě nedávno v televizi, byl to pořad k Tvému jubileu a Tys tam udělala hvězdu. Vzhledem k tomu, že jsem mladší, pokusil jsem se o to taky. Celý pokus je lépe nepopisovat.

Taky vždycky zdůrazňuješ, že to chce pravidelné, každodenní cvičení. Ještě mi poraď, co mám dělat, abych už během prvních tří cviků si nepřipadal jako blbec.

Jako bych Tě slyšel, jak říkáš: „Jaképak jako?”

Těch pět let je klam, mam a šálení. Když mi bylo třináct a opakoval jsem tercii na plzeňské reálce, Tvá hvězda už zářila a začínala jsi vyrůstat v pojem. (To není od Fibicha.) Pak člověk projde pubertou a už je tu stáří. Aspoň u mne to tak je. A teď si říkám, že těch pět let nejen že zmizelo, ale

zvrátilo se v opak. Teď už začínám věřit tomu, co mi vždycky tvrdil můj spolužák Albert, že čas je relativní. Tak jako mne dělilo třináct let od Jana Wericha a na jevišti byl skoro vždycky o dvacet let mladší mne, je to stejné s Tebou.

Je tomu asi patnáct let, cos mi řekla, abych Ti něco napsal do pořadu na rozloučenou s diváky (Cha, cha, cha!). Přijď za patnáct let s podobným nápadem a já Ti stejně odpovím: Cha, cha, cha.

Budu-li vůbec ještě odpovídat.

Drž se! Tvůj Miroslav

/1983 – Ljuba jako vystřižená, 1986/

RUDOLF HRUŠÍNSKÝ

Co pro mě znamená Ljuba Hermanová? Věčné mládí a krásu duševní i tělesnou.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

BORIS HYBNER

Paní Ljuba je mi Dámou v červeném.

V červených šatech totiž zpívala ve Fialkových Devíti kloboucích na Prahu. V jistou chvíli tam tedy před revuálkou zpívala, přitančila k portálu, sáhla mechanicky do šera a tam jí někdo podal růži. Jednoho dne jsem směl tu látkovou rekvizitu podávat já. V představení jsem nehrál, ale chodil jsem do divadla jen pro tuto příležitost k romantické a tak trochu cyranovské pokloně, o které ona ani neměla a nemá tušení.

Paní Ljuba je v mých očích dokonalý entertainer s originální pohybovou grácií a až nadženským smyslem pro bledě modrý inteligentní humor a konečně s darem darů: s přirozenou schopností kontaktu s jakýmkoliv divákem, kohokoliv „vytáhnout nahoru na svůj obláček". Zpíváním umí vyprávět i svěřovat se, očima lechtat i natřásat, svojí přítomností dovede omámit. Je to hvězda s aurou pražské dámy i kamarádka do nepohody. Tím vším je paní Ljuba v mých očích.

V mém srdci však jste, paní Ljubo – teď Vám to tedy po letech vyznávám – mou Dámou v červeném…

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JIŘINA JIRÁSKOVÁ

Ljuba Hermanová?… nejlepší člověk! Za všechny ty dlouhé roky, co se známe, jsem nepotkala člověka, který by o ní řekl něco špatného. To je neuvěřitelné…

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

MILOŠ KOPECKÝ

Co mi říká jméno LJUBA HERMANOVÁ? Řekla mi toho osobně dost, ale nejvíce jako osobnost. Nemusí toho moc povídat, protože hlavně dává živoucí příklad. Takových těch vlastně nejdůležitějších věcí: vztahu k práci, ke své profesi, k lidem. Tahle Hermanová, tahle Ljuba je krásná demonstrace, že je možné se se životem prát, bez únavy, a dokonce s chutí. Je v ní síla lvice a lidská láska k životu. Myslím si, že jedno u ní podmiňuje

druhé a obojí nemůže zapřít, i kdyby chtěla. Lvice a půvabná žena: hrome, není to dost?

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

RADOVAN LUKAVSKÝ

ČTYŘLÍSTEK PRO ŠTĚSTÍ

Ne, nemusel jsem dlouho listovat v herbáři vzpomínek – v něm se totiž vzpomínky nejen ukládají, ale i vynořují většinou samy – stačilo tedy pomyslet na jméno: paní Ljuba Hermanová…

Četl jsem je na plakátech v jednom malém městě a pak jsem ji poprvé na vlastní oči viděl a na vlastní uši slyšel… Zpívala na ozářeném jevišti tamní sokolovny – a sama zářila a okouzlovala… Co dodat? Byl jsem student. Prostě utkvělo mně to…

A opět zpívala… jak jinak?… na jevišti Divadla Na zábradlí… To už jsem byl profesorem na konzervatoři a v tomhle divadle byli mí bývalí žáci. Byl to jeden z nejradostnějších večerů, jaké jsem tu strávil. Zpívala pět svých rozmarně krásných písní – tu o nestárnoucí Praze obecenstvo zvlášť kvitovalo a nemyslelo při tom jen na Prahu… Nikdy nebylo mým zvykem chodit za účinkujícími do zákulisí, ale tentokrát jsem neodolal a zaklepal… Seděla ve své šatně u stolku se zrcadlem a já – ještě skloněn k její ruce, kterou jsem s úctou a vděčností políbil – jsem se nezadržitelně i vyznal: „Za tenhle večer, paní Ljubo, jsem se do Vás pětkrát zamiloval – při každé písničce znovu a znovu!" Paní Ljuba přijala mé vyznání s úsměvem jako dáma, ale od té doby, doufám, si to pamatuje… Já ano. A nebyl jsem už žádný student. Prostě utkvělo mně to…

Z některých – ostatně nečetných a většinou nahodilých či příležitostných setkání mi taky utkvěl třeba jen jeden záběr. Tak v klubu spisovatelů se například v kritických dnech kritického osmašedesátého roku konala protestní sešlost členů různých uměleckých svazů. Při vstupu jsme byli dvojnásob vzrušeni, když nás ve svém křesle vítal sám Jaroslav Seifert. Byl jsem šťasten, že jsem se s ním v takovou chvíli směl osobně pozdravit. Kdosi poznamenal, že je to setkání jak na palubě Titaniku. A když jsem se rozhlédl po přítomných, můj pohled našel mezi jinými i paní Ljubu Hermanovou. Pozdravili jsme se očima. To byl ten záběr, který mi utkvěl. Byl jsem moc rád, že je tu s námi.

Ale do vzpomínkového čtyřlístku se mi hlásí i jiná sešlost – přátelské setkání s Waldemarem Matuškou, když po listopadu přijel navštívit starou vlast. Seděl na jevišti divadla Semafor s Jiřím Suchým a odpovídal na jeho otázky i na dotazy z publika – jaře a vesele – nicméně plynulost hovoru i nálada v hledišti začala v čemsi váznout – když tu spatřil mezi hosty paní Ljubu Hermanovou! Zajásal, pozval ji na jeviště – a vyhrál! Paní Ljuba

svým bezprostředním, osobitým, vždy jemným a nepodbízivým, prostě obdivuhodným smyslem pro humor rázem pozvedla a dá se říct i zachránila atmosféru toho přátelského podvečera. Něco takového jsem s ní ovšem zažil při podobných příležitostech i předtím i potom a tedy nikoli poprvé a rozhodně – jak i dnes doufám – ani naposled.

Tímto vzpomínkovým čtyřlístkem z herbáře paměti jsem se snažil aspoň trochu naznačit odpověď na otázku: Co pro mne znamená Ljuba Hermanová? Ale to podstatné jsem snad přece jen vyjádřil už nadpisem. Radostnější totiž než jen vzpomínat na minulá setkání je: těšit se na další… protože pro mne pokaždé: setkat se s paní Ljubou Hermanovou – je jako najít čtyřlístek pro štěstí!

/… a co jsem ještě neřekla, 1993/

VLADIMÍR MENŠÍK

Mnohokrát jsem si kladl otázku, čím to je, že někteří umělci vstoupí do našeho života jakoby po špičkách, skromně a nenápadně, a my najednou zjistíme, že se stali jeho neodlučitelnou součástí. Čím to je, že ač známe principy tvorby, dovedeme posoudit co čí jest: co básníka či dramatika a co herce, co textaře a hudebního skladatele a co zpěváka, jsou mezi námi takoví, kteří svým talentem, prodchnutým člověčinou, mají dar dát nám spoluprožít a spoluprocítit, co sami prožívají a cítí!?

Čím to je? Nevím!

Jevištní technika, zvukové a světelné efekty, lasery, umělá mlha, zpěváci v brnění, anebo víc než nazí, mě odsuzují anebo odsouvají na místa nezúčastněných a bohužel někdy i lhostejných diváků či posluchačů.

A přijde zpěvák… ale co to mám opisovat!… přijde Ljuba Hermanová, postaví se k nedoladěnému klavíru, a my se smějeme a hned máme zas slzy na krajíčku a hlavně cítíme, co to je mateřština; že je to víc než jenom slova, že jsou to křídla, ale také přitažlivost zemská. A cítíme se být z jednoho těsta, bez ohledu na to, jsme-li na začátku nebo u konce své pouti. To není nedostatek taktu či neomalenost, ty věčné dohady, kolik je Ljubě roků, to je důkaz toho, kolikátá generace si ji už přisvojuje. Nepřeháním, když vám řeknu, že i ženy mající blízko k devadesátce o Ljubě mluví jako o zpěvačce svého mládí a děti našich dětí vědí, kdo je to Ljuba Hermanová a znají její písně. A to se podaří jen málokomu.

Kladl jsem si otázku: Čím to vlastně je? A přiznám se, že šlo zčásti o otázku řečnickou. Je to tím, že Ljuba vždycky ví o *čem, proč a pro koho zpívá.* Je to tím, že Ljuba je herečka, zpěvačka, tanečnice, mim a hlavně OHROMNÉ SRDCE! Štědré a přitom k nerozdání. Bylo jí dáno dozrát k moudrosti a uchovat si nerozvážnost mládí. Dovede dřít jak o život a vzápětí zahodit osobní prospěch za hlavu, když může strávit chvilku mezi kamarády. A mám tu čest vám oznámit, že mezi ně, po mnoho let, patřím i já. A na oplátku Ljubě pošeptat, že i když nevím, čím to je, patří do mého života. Tak jako slunce, vzduch a voda!

/ljuba jako vystřižená, 1986/

P.S. Moje drahá Ljubo! Máš-li pocit, že jsem psal o Tobě příliš nadneseně – věz:

JSEM NEJEN NEPIJÍCÍ ALKOHOLIK
JSEM TAKÉ NEPÍŠÍCÍ BÁSNÍK

A ZA TO ŽES NÁM VŠEHO DALA TOLIK
VZDÁVÁM TI HOLD! Menšík MORAVSKÝ CHASNÍK V.R.
/2.11.1982/

WALDEMAR MATUŠKA

Já potkal paní Hermanovou, když Jára Jakoubek pro ni začal dělat písničky a mně bylo čtyřiadvacet let. Miloval jsem ji ovšem už od roku čtyřicet osm, to když jsem ji poprvé viděl vedle pana Wericha v Divotvorným hrnci, kde zpívala „Když z chudáka náhle se stane boháč”. Tím mírně zachraptělým hlasem a s tou párou, jakou tam zametala se všemi, co byli na jevišti – tam si vedle ní prostě nikdo neškrt. A když jsme se pak sešli v Redutě, tak jsem jí chtěl říct, že ji strašně miluju, jenomže jsem se bál, aby mi neřekla, že jsem pro ni moc starej. No, měl jsem to zkusit, samozřejmě, a tak až po mnoha a mnoha letech jsem jí konečně v písničce Jiříka Suchýho a Jiříka Šlitra zazpíval: „Vy byste pořád seděla a nevydala hlásku…”

/Z osobního rozhovoru, 1997/

EVA PILAROVÁ

Ljubu Hermanovou jsem poznala v roce 1960, přišla se podívat do Semaforu na hru Taková ztráta krve, kde jsem měla roli servírky s troškou zpívání. Po představení jsem ji požádala, aby mi bez obalu řekla, co se jí na mně nelíbí, poprosila ji, aby mi poradila co mám dělat jinak a jestli by mě nemohla eventuelně učit. Paní Ljuba se usmála: „Holka, já tě učit nebudu, nemám na to čas, ale nezoufej, máš hezký nohy a to ostatní se poddá.” Stejně mi ale občas poradila a stala se svým způsobem v mnoha věcech mým vzorem. Jen těch manželů jsem neměla tolik jako ona, ačkoliv není všem dnům konec…

Ljubinka byla také první člověk, který se na mě kriticky zahleděl a poradil, abych si nechala plastickou operací opravit horní vlčka. Na mojí poznámku, že to musí asi dost bolet, reagovala: „Prosím tě, chodit na plastiku je přirozenější, než chodit k zubaři.” Dva roky jsem se k tomu odhodlávala, a když jsem pak už opravená dorazila na jakési společné vystoupení ve Sportovní hale, uznale kývla hlavou, ale taktně to nekomentovala, protože kolem nás bylo větší klubko kolegyň. I v tomto směru jsem tedy šla v jejích šlépějích, i když jsem toho ještě tolik nestihla…

Zatím.

Ljuba mi také poradila, že pokud to jde, mám sedávat zásadně s nohama na stole, nebo aspoň si je mám natáhnout na další židli, aby neotékaly. Fakt je, že tak sedávám a nikdy jsem v tomto směru neměla nejmenší problém.

Ljuba chodila na moje představení, galakoncerty, na křty desek a můžu s hrdostí říct, že mě za můj zpěv chválila, zatímco moje herectví přijímala s pobaveným úsměvem.

Nabídla mi tykání, ale já jsem jí nedokázala tykat ani po desítkách let. Pro mě to zkrátka byla Paní Ljuba Hermanová.

Hodně jsme si na sebe navzájem prozradily ze svého nejtajnějšího soukromí, Ljuba nikdy nic neprozradila dál. Ani já nic neprozradím, i když vím, že by se čtenáři náramně pobavili.

/2003/

ZUZANA PRINCOVÁ-VASA

/Zpěvačka divadla Paravan, dcera herce a komika Rudy Prince, žijící v Dánsku/

Moje milá kmotra Ljuba…

Bude to dost těžké, ale já vím, že táta ji měl moc rád, patrně byla nesmírně fajn společnice, kolegyně a kamarád. Tak ji měl rád, že ještě než se z Ljuby stala nejenom hvězda hvězd a výraz tváře se také trošku změnil, tak ji požádal, aby se stala mou kmotrou.

Jako dítě jsem Ljubu neviděla, ale samozřejmě, že jsem ji znala jako rodinného člena, o kterém se doma mluvilo s pýchou, a pokaždé mi bylo zdůrazňováno, že Ljuba je moje kmotřička. Možné je, že u nás Ljuba za mého dětství občas byla, ale já si to prostě nepamatuju.

Když jsem začala vystupovat v Redutě, tak jsem vlastně poprvé po svých křtinách Ljubu uviděla, jelikož byla oblíbená i v těch nejmladších uměleckých kruzích. A při druhém našem setkání to už bylo jako bych s ní mluvila každý den. Pravý opak ustaraných maminek, prostě člověk, kterému se mohlo říct cokoliv a nikdy z toho nebyl skandál, proboha, teď se budou odříkávat Panenky Marie nejmíň 50krát a navíc na mne budou všichni ukazovat prstem.

Nezapomenu na to první setkání z redutovské doby, kdy jsem byla u Ljuby v bytě, na Národní třídě. Obdivovala jsem ji a ještě dneska, když si dám champagne k snídani, tak na ni myslím. Ljuba pila jenom champange, což já bych sice taky ráda, ale nejde to bohužel přizpůsobit mému životu.

Po odstěhování se do Dánska jsem pak opět jen slýchala, co Ljuba dělá; tentokrát přicházely zprávy od mé maminky, která se s Ljubou scházela dost často a také jezdily spolu na zájezdy. Jejich největší společný zájem byla móda…

/2003/

HELENA RŮŽIČKOVÁ

Ljuba Hermanová je pro mě celoživotní vzor profese a člověka.

Měla jsem to štěstí, že jsem Ljubu mohla sledovat od svého dětství v obdivu jako divačka a časem i jako kolegyně. Vždy jsem se měla čemu přiučit, čas strávený s Ljubou nebyl nikdy zbytečně promarněn. Jsem šťastná, že takový člověk existuje, nese optimismus, chuť do života a přesto umí pochopit bolesti života, přes které všichni musíme jít.

Je to sluníčko všedního dne; jiné přání nemám, než abychom se v tomto „SLUNCI" mohli dlouho hřát!

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JÚLIUS SATINSKÝ

Ljuba Hermanová by mala byť vyobrazená na novej českej päťstokorunáčke. Nie som teoretik a nerád zabredam do oblastí, ktoré možno nazvať len cudzími slovami „fenomén”, „symbol”, připadne „symptom”… Vyjádřím sa radšej ako jednoduchý ctitel Ljuby Hermanovej, člen obrovského spoločenstva ctitelov a obdivovatelův jej nenapodobitelnej osobnosti. Ljuba Hermanová je pre mňa konštanta. Tvrdá valuta. Zlatá minca. A Vec Makropulos. Taký národ, ktorý má Ljubu Hermanovú, přežije všetky protivenstvá a zloby osudu. Viem si představit, akí boli nadšení mladí chlapci Voskovec a Werich, keď ju po prvý raz uviděli…

Pamätám sa, ako sme plakali od nadšenia, keď sme v Lucerne tlieskali Louis Armstrongovi na jeho koncerte. Nie je vylúčené, že my – tvrdí chlapi – budeme mať slzy nadšenia v očiach i na koncerte Ljuby Hermanovej pri jej jubileu. Pani Ljuba je totiž „MRS. UNIVERSUM”. Vie rozosmiať i rozplakat. Vie z člověka vytiahnúť to dobré, čo v ňom je. A my teraz sakramentsky potřebujeme umelcov, ktorí vedia vytiahnúť z člověka to dobré! Lebo Európa se vymkla z klbov a zdá se, že fandí zlým. Ale to je len zdanie. Na čele s takovými fenomenálnymi ženami ako je Ljuba Hermanová zostanú muži dobrotiví a Európa se upokojí. A ja pokorné „smekám” před Jej Majestátom. Dávám ako hovoria Rusi „šljápu vniz”. Po francúzky sa to povie: „Le chapeau bas!” a po slovenský „Klobúk dolu!”

/… a co jsem ještě neřekla, 1993/

IGOR ŠEBO

Ljuba Hermanová je fantastický člověk a paní Zpěvačka. Zpívala a zpívá moderně, bez kudrlinek, přehrávání, má srdce. A krásnou duši.

/1993/

JAROSLAV ŠTERCL

… Dojeli jsme na místo. Program už byl v plném proudu. Uváděl ho Jiří Štuchal. Posílal účinkující na scénu podle toho kolik měl každý z nich času. Do šatny vtrhnul Štuchal a povídá: „Kluci, na jevišti je Ljuba. Kdo jde po Ljubě?” Řekl jsem: Těžko říct… po Ljubě jde každou chvíli někdo jiný…

/ 76 yardů Jardy Štercla, 1997/

OLDŘICH VELEN

Ve vůbec první Havlově hře Nejlepší rocky paní Hermanové v Divadle Na zábradlí, jsem Ljubě hrál partnera, pana Hermana.

Dodnes se skláním před její naprostou profesionalitou, která jí nedovolila snížit se k podbízivým extemporé, naopak, usměrňovala mnohdy uvolněné spoluúčinkující hudebníky a všechny reprízy odvedla v premiérovém provedení na vysoké herecké a pěvecké úrovni.

Její šarm a životospráva, hodná hollywoodské hvězdy, by měla být zářným vzorem všem našim slovansky obtloustlým, pohodlným herečkám.

Ljuba tedy pro mne znamená ukázkovou umělkyni.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JIŘÍ VOSKOVEC

Drahá Ljuběnko,

píše Ti prase. Ale zato k narozeninám. Ovšem pozdě. Co můžeš od prasete žádat! Mimo to je Ti prase dlužno gratulaci k již před pěknou chvílí slavené svatbě, jakož i za fotografii z téže, jakož i díky za dvě (číslem 2) desky, jež's praseti darovala. A přece Ti prase píše, předem se vykoupavše a popivše pomyjí. Klečí prase v hnojůvce a chrochtá o odpuštění.

Tolik o praseti.

To máš těžký. Měl jsem fofr – pak jsem byl línej – pak zase fofr a tak to chodí.

Tak narozeniny čili zatraceniny, jak jim raději říkám, sis odbyla a budiž zdráva, veselá a činná. To je jediná možnost jak s takovejma věcma zacházet. Na stárnutí se má jeden tvářit odmítavě, ignorovat je a vono dostane strach a zastaví se – nebo aspoň se velmi opozdí. Když ho začneš uznávat, a dokonce z něj máš strach – to je to nejhorší, co můžeš udělat. Vono dobytek si pak připadá důležitý a přitlačí. Ale já myslím, že Ty to všecko víš – podle toho jak skvěle vypadáš – a ono na Tebe právě proto nemá chlupy.

Zpíváš náramně a máš zcuknutý zvukaře a doprovodníky, takže vydáváš desky obrovského formátu. A děláš to šikovně a s gustem a se vkusem…

/New York, 1978 –... a co jsem ještě neřekla, 1993/

JAN WERICH

Ljuba Hermanová, jak se tak na ni dívám a ji pozoruju, má takové kvality jako víno; ona je z velice dobré úrody, z velice dobré sklizně. A věkem v té lahvici – která je stále půvabná a která má stále docela pěkný tvar – ono to

víno nabylo na kvalitě. Já mám takový dojem, že Ljuba Hermanová s přibývajícími léty nabyla ke svému talentu i potřebné zkušenosti a že se z ní stalo něco, čemu se říká po celém světě – a znamená to velkou chválu – čemu se říká profík. Profesionál. V Americe tomu říkají „old troupen"; to je takový divadelník, který má všechny zkušenosti a velkou lásku k divadlu a dovede – jak to píše Chaplin ve svém životopise – ten zápal pro divadlo a ten talent, tu emoci, zdvojit rozumem řemesla. A může tak dát dobrý a profesionální výkon. Ovšem to je Ljuba Hermanová jako herečka. Ne tolik lidí zná její kvality co kuchařky.

Ljuba Hermanová výborně vaří. Kdybych měl restauraci (a to bych měl než drahou a dobrou restauraci!), tak Ljuba Hermanová by tam byla vrchní salátka. Protože její saláty, všechny druhy, a její studená kuchyně je prostě „C'est epatant!" jak by řekl Francouz. Nemluvě o tom, že umí i ostatní věci. A je to velice pořádná paní domácnosti, vždycky měla doma jako ze škatulky; je úžasně čistotná. A parádnice, to tedy víme, že ano, to je jedna věc, že ona nesmí přijít na módní přehlídku, protože když může, tak to všechno skoupí. A musí to vonosit. Já myslím, že to všecko, co jsem o ní říkal, to jsou vlastně dobrý vlastnosti. A jsou to vlastně moc dobrý vlastnosti pro herečku. A ona taky je moc dobrá herečka. Kdyby bylo u nás zvykem, jako jinde bývá, psát pro jednotlivce filmová scenária, měl by někdo pro ni napsat ne jeden, ne dva, ale víc filmů, a dělat jeden za druhým, protože já si myslím, že pro Ljubu Hermanovou dobře napsaný script, a dobře režírovaný, by dal publiku i filmu něco moc pěkného!

/70. *léta– Ljuba jako vystřižená, 1986/*

Ljuba o mužích

To téma jsme u Ljuby opatrně oťukávali s Oldřichem Dudkem už koncem sedmdesátých let. Také Ljuba byla tehdy ve svých odpovědích opatrná. Když jsme se například ptali na to, čím si ji muži získávali, odpověděla sice, že „neustálým nadbíháním a přebíháním a zejména používáním mužské finty, když to jinak nejde”, ale když přiznala, že také častými – a často na jejich poměry drahými – dary, rychle to všechno obrátila ve srandu: „Jako jsou například Papinův hrnec nebo remoska, protože věděli, ti chytráci, že láska prochází i žaludkem. Kdo by, prosím vás, odolal!”

„Co na mužích obdivujete?” ptali jsme se dál.

„Jak je každý ten mužský jiný, ale přitom úplně stejný.” „A co na mužích nesnášíte?”

„K zeleným šatům růžovou kravatu!”

Přiznala se i ke svému idolu: „Léta byl mým tajným idolem herec Frederic March, aniž o tom ovšem věděl – až do té doby, kdy jsem ho viděla ve filmu Mr. Jekyll and Mr. Hyde. Lidi, dyť von takovej musel bejt i v civilu! To zvíře!”

A když jsme jí položili otázku, kterého ze slavných mužů by si bez váhání vzala za manžela, odpověděla, že bez váhání nic nepodniká. Ale nakonec přece jen svou představu prozradila: „Po bedlivém uvážení bych brala toho, který by vypadal jako Garry Cooper, zpíval jako Gott, hrál jako Luděk Munzar kombinovaný Edou Cupákem, eventuelně Vladimírem Menšíkem (aby byla taky ňáká sranda) a trošku peněz aby taky měl. V tom případě, jak tak uvažuju, snad by to mohl být – Onassis. Tady vidíte, jaká já jsem náročná ženská…”

Do druhé knížky, kterou jsem s ní připravoval už po listopadu 89, už mi toho o mužích prozradila víc. Především bylo dle mého soudu potřeba udělat už jednou provždy „pořádek” v jejích manželích. Tu kapitolu jsme pak nazvali Moji milí manželé a tady vám ji předkládám. Ljuba prozrazuje:
– Čtyřikrát vdaná – čtyřikrát rozvedená – žádné děti. Každý můj manžel byl jiný – i když úplně stejný. Teď ovšem žertuju! Všichni byli naštěstí slušně vychovaní, i docela vzdělaní, uměli se dobře vyjadřovat i dobře chovat ve společnosti. A to je prima, ne? Anebo jsem snad – po těch letech, co jsem sama – na jejich chyby pozapomněla?

Společného měli všichni jen jedno jediné – byli mladší než já. To ale byla náhoda, nikoliv podmínka! Tak to je! Vdávala jsem se vždycky z lásky; já se totiž dodnes neřídím moc rozumem, ale srdcem. A jsem velice nerozumná a lehkomyslná! Ale vdávat se popáté už nebudu, to vím.

Dostala jsem nedávno otázku, dalo by se říci módní: Jakou prý roli hrál v mém životě sex?

Inu, budiž, i to bych zde měla asi ventilovat.

Jsem normální ženská, takže sex u mne hrál roli stejnou jako u kohokoliv jiného. A možná že i menší, než si lidi o mně mysleli. Půl mého temperamentu mi totiž odčerpalo moje zaměstnání na divadle. Jistěže pro mne muži znamenali v životě hodně! Protože: Proč žena touží po muži? Chce přece mít někoho, koho by zbožňovala a kdo by zbožňoval ji. Chce, aby se na něj mohla spolehnout, protože muž je od nepaměti opora ženy. Každá z nás má, myslím, v tomhle stejný pocit.

Ale teď už konečně k těm mým manželům…

Tím prvním nebyl nikdo jiný, než mistr ČSR v boxu ve váze welterové Edy Hrabák.

S Edou nás vlastně daly dohromady noviny a skutečnost, že jsme byli oba známí a že už před námi byly podobné manželské dvojice, například Anny Ondráková a Max Schmelling nebo Edith Piaf a Marcel Cerdan. Samozřejmě, že když jsme se v roce 1935 vzali, museli jsme (jak jinak!) podniknout i patřičně romantickou svatební cestu. Jeli jsme do Paříže! Avšak – ouha! Tam na mě čekala jedna zrada. Čekáte-li něco pikantního, pak se ovšem mýlíte. V Paříži na mne dolehla poprvé – kuchařská povinnost. Byli jsme tam totiž v době, kdy se ve Francii konaly každou chvíli nějaké stávky. Ubytovaní jsme byli v malém českém hotýlku a peněz, těch jsme zrovna také moc neměli, takže došlo na vaření doma. Aby ale nedošlo k omylu! Naše manželství s Edym se nerozpadlo kvůli nešťastnému vaření! Nikdo ať v tom nic nehledá; bylo to opravdu tak, jak jsem řekla na začátku – trochu lehkomyslně uzavřené manželství.

Mým druhým manželem se stal až po válce (té druhé světové!) Miroslav Lorenc, jediná pevná ruka, kterou jsem nad sebou v životě měla, člověk, kterého jsem si vážila pro jeho vzdělanost a vlídnost. Lorenc byl formát, byl ke mně trpělivý, nerozčiloval se, nehádal. Klidný, tichý člověk.

Takže mě nechal vyběsnit a neřekl mi nikdy nic ošklivého, jak se tak někdy v manželstvích stává. Naučil mě oblékat se podle módy, naučil mě, co je to vkus, byl pro mne opravdu výjimečný.

Za svědky nám byli na svatbě Eduard Kohout a – Vlasta Burian. Pozvala jsem do našeho malého bytu pár svatebních hostů, no, pár – naskládalo se nás tam dobrých dvacet-třicet – a Burian se pojednou rozhodl, že nám předvede scénku Hraběnka a doktor. Prý potřebuje pouze brčko a hrnec s vodou, my máme sedět tam, kde jsme, a on že všechno odehraje ve vedlejším pokoji. Nechal nedovřené dveře a my jsme ho jen poslouchali.

Hraběnka: Ach, mně je dnes nějak špatně, kéž by přišel doktor!

Doktor: Již jsem zde! Kde vás to bolí?

Hraběnka: Tady!

Doktor: Tak nízko?

Hraběnka: Ne, ještě níž!

Doktor: Hergot, to je ale hodně nízko! Tak to musíme udělat malý zákrok. Nebojte se, nebude to bolet…

Co vám mám povídat – doktor nakonec dával hraběnce klystýr. My Buriana neviděli a nebylo to zapotřebí. Byl geniální! Ještě dnes, když si na to vzpomenu, tak se chechtám. A tenkrát jsem se chechtala tak, že jsem měla pusu větší než obličej. Na fotkách, které z té oslavy mám, se Eduard Kohout při Burianově výstupu tváří tak, jako by si říkal: No, je dobrej, ale já taky nejsem nejhorší!

Takovou mám tedy vzpomínku na svou druhou svatbu v životě.

Pak jsem se poznala s Jiřím Dvořáčkem, v pořadí třetím svým manželem. S ním jsem byla tři roky.

Poznali jsme se v Divadle Na zábradlí, kam chodíval se svou sestrou. Oba tehdy studovali architekturu a za rohem nedaleko si budovali spolu půdní výstavbu. Dvořáček byl člověk práce. Člověk velice tvořivý. Přiznám se, že tenkrát jsem dost dobře nechápala, jak je možné, že člověk může přijít z práce a hned začít práci druhou.

Rozchod s ním nebyl z mé strany zrovna fér. On totiž onemocněl a celkem půl roku byl v Motolské nemocnici. A já se tehdy projevila jako ženská velmi nehodná. Živila jsem se ještě také hodně zájezdy, byla jsem pořád někde pryč a jedna taková příležitost – jak už se to holt stává – mě svedla dohromady s někým jiným. Zájezdy ostatně zavinily můj rozchod i s předchozím manželem. Čtrnáct dní, někdy dokonce až měsíc být pryč z bytu (jezdili jsme s Cortésem po vlastech českých), to nebylo nic dobrého pro manželství. I tentokrát byl tedy rozchod nezvratný.

Víte, já ale mám na druhé straně takovou vlastnost, která je docela elegantní, jak by řekl pan Branald. A sice – že neumím milovat dva lidi

najednou. Neuměla jsem a neumím podvádět (přestože jsem to samozřejmě také párkrát v životě zkusila). Došla jsem k poznání, že se musím umět vždycky včas rozhodnout. Jakmile začnu mít někoho ráda – musím s tím předchozím skončit. Neumím dělat „postranní kroky”.

Takže takhle tedy skončilo i moje třetí manželství.

Poslední manžel byl, a vlastně stále je, kamarád, kterého jsem pro změnu zase vychovávala já, protože je o hodně mladší. Jmenuje se Karel Šmídek a vzala jsem si ho z docela jiných důvodů než snad proto, že jsem chtěla být mermomocí počtvrté vdaná! Jelikož už jsem paní v letech, říkala jsem si: Mám byt, mám chaloupku (tu už jsme si kupovali spolu), nebudu na to přece sama. Jenomže – všechno jsem táhla dál, všechno stejně zbylo na mě, stálo na mém rozumu a na mém vkusu, který jsem dostala od svého druhého a nakonec i třetího manžela. Karel, tedy můj čtvrtý manžel, to bylo najednou moje dítě, můj syn. Protože jsem sama děti neměla, tak jsem ho začala vychovávat a trochu snad i vychovala. Nu – a nakonec jsem ho ještě i oženila… Beru tu dnešní skutečnost tak, jako že jsme rodina, a myslím, že jsem docela velkorysá a rozumná.

Kdybych nebyla herečka a kdybych neměla tolik zájmů, jako mám – chodím ráda do divadel, na filmy, občas na nějaký večírek – možná že bych všechno viděla a cítila jinak. Možná.

Nejste mou zpovědí moc zklamaní? Jestli ano, tak přihodím ještě malý přívažek v podobě textu, který jsem dostala vytištěný, očíslovaný, s věnováním a který rozdával autor při autogramiádě své knihy v reprezentační prodejně Mladé fronty o Vánocích 1991. Tím autorem je Vladimír Kalina. Čtěte, je to roztomilé:

– Mám rád odborníky, kteří opravdu umějí: dokáží se dívat na svět a lidi s filozofickým nadhledem.

Právě takového mistra svého oboru jsem poznal zcela náhodně v bistru Sputnik: přisedl jsem ke stolku, u něhož seděl asi padesátiletý muž solidního vzezření, přátelsky pokývl na pozdrav a než jsem si stačil objednat kávu a zapálit cigaretu, začal vyprávět, jako bychom se znali odedávna.

Hned od počátku mne upoutal jeho melodický hlas, a třebaže vůbec nemluvil o sobě, začal se mi z jeho slov skládat obraz zajímavého člověka, který propadl kouzlu své profese: byl to muž z Guinnessovy knihy rekordů, neboť jako oddávající na pražské radnici uzavřel z moci úřední více než 27 tisíc svateb!

Vyprávěl o svatebčanech a svatbách veselých, smutných i tragických s vlídným porozuměním, jako by vyprávěl o své velké rodině – a pak se uprostřed vyprávění bezděčně podíval na hodinky a ani nedopověděl větu: čas jeho siesty v bistru Sputnik se naplnil.

Rychle zaplatil a pak se na mne rozpačitě podíval, jako by si uvědomil, že jeho vyprávění nemá ten správný konec.

Na chvíli se zamyslel a pak se otázal:

„Víte, čím se lišíme od svých kolegů všude ve světě?"

Rozzářily se mu oči, neboť s jistotou věděl, že nedokážu odpovědět.

Slavnostně se napřímil, usmál se a odpověděl sám:

„V Čechách každá generace oddávajících musí aspoň jednou v životě vyvdat Ljubu Hermanovou!"

Ljuba o zvířatech

Tuhle kapitolku jsem za předchozí o mužských zařadil schválně – Ljubě by se to sousedství určitě líbilo, ostatně vyčtete to i z následujících jejích řádků…– Kdo se jednou stane majitelem psa, toho láska ke psům už sotva opustí.

Psi, a to konkrétně jezevčíci, to je moje velká slabost. Psy jsem měla v životě jen tři. Toho jednoho jsem měla velice krátce, a tak začnu jezevčíkem Huckem, kterého jsem měla celých deset let – to už byl rovnocenný člen rodiny. Ke konci svého života byl chudák nemocný a připravil mi spoustu starostí a smutku. Když umřel, dušovala jsem se, že už žádného psa mít nikdy nebudu – a co myslíte? Uplynuly dva roky a už jsem ho měla objednaného! Když se narodil, vlastně narodila, telefonovala jsem chovateli kvůli jménu. Řekla jsem Betty (je to také název jednoho mého šansonu), ale asi mi nerozuměl, protože když jsem si pro ni přijela, měla v papírech jméno Bony. No a to jsem málem omdlela! Představa, že když v Praze na Národní třídě, kde bydlím, vyběhne tenhle „přízemní" pejsek a ztratí se mi mezi botami kolemjdoucích, ta tehdejší představa, že já budu pobíhat po chodníku, rozhlížet se a vyvolávat: Bony! Bony! – to na mě šly mrákoty! Co by si, prosím vás, lidi pomysleli? Na co že se ta Hermanová ještě vrhla?! Dejte pokoj; už takhle jde o mně různých fám a pomluv zlých jazyků dost a dost! Nu a tak mám zrzavou, hladkosrstou Bettynu a s ní opět to, co jsem u Hucka milovala a zatracovala: radost, starost, nervy, ale i legraci! A na tu jsou jezevčíci kadeti!

Já mám moc ráda psy. A koně! Vlastně – když o tom drobet přemejšlím, tak mám ráda všechny zvířata – včetně mužskejch – jak říkávám na estrádách před písničkou o zvířátkách. Já vím, je to lacinej fór, ale lidi se zasmějou a mně to asi dělá dobře, že se smějou… Jo, tak zpátky ke zvířatům. A mužský už do toho nebudu plést, na mou duši.

V Neratovicích jsme měli – tedy táta měl – dobrmana.

Hnědýho. Já byla malá a jako štěně jsem si asi rozuměla se všemi pejsky a kočičkami a králíky, aniž bych o nich nějak uvažovala. Jen si pamatuju, že když jsme se přestěhovali z Neratovic do Prahy, tak v tom domě, kde jsme měli bydlet, nesměli mít nájemníci psy. Rána největší to byla pro tátu. Dnes už to chápu, co to je za bolest ztratit někoho, koho máme rádi. A tak vám, lidi zlatí, jdeme asi po roce, co jsme bydleli v Praze, s tátou na fotbal, na Letnou – a najednou něco velkýho hnědýho skočilo tátovi na prsa, div ho to neporazilo, a on to byl ten náš pes, co ho táta musel dát cizím lidem! A táta brečel. Jaký to mají ti psi čich nebo cit – to mi povězte!

A pak jsem začala mít ráda koně. A mám dodnes. A přiznám to – dodnes se jich bojím. Já jsem v šestnácti začala jezdit na koni. Ve Stromovce. To bylo něco! Ale – parbleu – jak by řekl ředitel Jičínský, bála jsem se jich. Jezdila jsem i později, když jsem se vdala (poprvé); jednou jsem jela za mužem Edy Hrabákem na vojnu, na vojenské cvičení do Berouna a tam že prý mě zvou jeho nadřízení důstojníci, abych si s nima vyjela do přírody. I s mužem, i s koněm. Já vím, že mně to docela slušelo, že mám dlouhý nohy a měla jsem moc dobrý boty jezdecký, jenomže do té doby jsem jezdila vlastně jen po vyšlapaných cestičkách ve Stromovce nebo v jízdárně a teď najednou – do plenéru! Tak jsme vyjeli. Musím vám ale říct, že kůň to vycítí, že se bojíte a já jsem strach měla. Dělala jsem však jakoby nic: nasedla jsem, mlaskla jsem a nikdy se mi to mlasknutí nepovedlo tak nahlas jako tenkrát. Kůň se snad lekl nebo co, postavil se na zadní a začal upalovat a já, halt, musela s ním. No – nějak jsem ho pak zastavila a dělala jsem jako že nic, že je to normálka, ale byla ve mně malá dušička. A vidíte – prošlo mi to! Úspěch byl takový, že nic netušící důstojníci mě pozvali, abych se za týden zúčastnila jejich závodů. To zrovna, máte mě tam vidět! Ale až na svatýho Dyndy!

Začala jsem o psech a o koních, tedy o zvířatech mně nejmilejších, jenomže jak by k tomu přišla zvířata ostatní, že jo? Třeba takový – slon! Teď si třeba myslíte: Co nám ta Hermanka může asi tak sdělit zajímavého o slonovi! Budete se divit, ale něco přece!

Například to, že 7. října 1969 jsem se jednomu slonovi stala dokonce kmotrou! Stalo se to v pražské zoologické zahradě a slůně dostalo tehdy jméno Petr II. Tak vidíte… Ovšem jako kmotra slonů jsem úplně nemožná. Od té doby jsem svého kmotřence ani neviděla, nenavštívila ho, nic. Jenomže on mě také ne, ačkoliv má určitě víc času než já! Avšak dosti již výčitek. Dostala jsem se ke zvířatům největším, k těm, co žijí v zoologických zahradách, tak u nich ještě chvíli zůstanu.

To jsem byla tenkrát v angažmá v divadle Večerní Brno, když mě jednou po představení pozval ředitel brněnské zoo, abych se – majíc ráda zvířata – přišla podívat do jejich zoologické zahrady. A tak jsem se tam jednoho krásného slunečného dne s několika kolegy vypravila. Zahrada to je velká, byla plná zeleně, stromů a rostlin i kytek a též zajisté i různých obyčejných i neobyčejných zvířat. Od papoušků přes plazy, opičky i gorily, plameňáky i lamy, po koně, pakoně i Převalského koně! Pan ředitel byl pěkný, vysoký muž středního věku, příjemný společník. Měl velkou radost, že jsme přišli, a okamžitě nás pozval na něco, co prý hned tak nikde neuvidíme. A taky jo! Pojďte, povídá, budeme operovat hroznýše královského. Má v hubě nějaký výrůstek či co a špatně polyká. Navzdory tomu, že se hadů bojím přímo děsivě, šla jsem se dívat.

Pan ředitel nás postavil v tom operačním sále do uctivé vzdálenosti, otevřeli hadovi hubu (říct ústa věru není na místě) a do té huby mu vložili nějaké páky, jelikož by asi na ten známý zubařský příkaz „Otevřete ústa!" sotva had uposlechl, že ano. Ten výrůstek mu tedy vyoperovali a ještě bezvládného jej odnesli pryč. Uklidněna, že je had pryč, podívala jsem se oknem do zeleně zahrady a – považte! – zahleděla jsem se přímo do očí obrovské lví hlavy. Naštěstí byla v tom okně silná mříž. Pod oknem byl totiž výběh pro lvy, a tak se zkrátka ten lev, stoje na zadních, rozhodl podívat se k nám, co že se to v operačním sále právě děje. Jsem silná žena, tedy duševně myslím, ale vidět před sebou na pět kroků nečekaně živou lví hlavu, to by vyrušilo z klidu daleko silnější povahu! No nazdar – to byl zážitek!

Leč nebylo ještě všem zážitkům konec, neboť nás pan ředitel pozval na procházku zahradou. Nejprve nás dovedl k výběhu lam… Lama je, soudím, přežvýkavec a celkem klidné zvíře, i když pořád mele hubou. Pana ředitele prý lamy přivítají, neboť ho znají a mají ho rády! Jen prý pozor – raději pár kroků od nich dál. Ony totiž po lidech plivou! Inu – mají takový zlozvyk a ty jejich sliny prý nevoní moc příjemně. Ovšem mě znají, dodává s

úsměvem ředitel. Poplácal lamy, pohladil je, skutečně ho znaly; popošel k nám dva tři kroky a plesk! – už měl na zádech u saka onen obávaný plivanec! No, fuj! To se dělá?!

Zasmáli jsme se a šli dál. Ke kleci s opicemi.

Teď ale opravdu uvidíte moje miláčky – gorily Pongo a Bongo! (Nebo obráceně?) Pan ředitel mluvil o svých svěřencích s velkým zaujetím, řekla bych až s „opičí" láskou k právě získaným gorilkám Pongo a Bongo, které návštěvníky zoo lákaly ze všech zvířat nejvíc. Byly právě ve výběhu, za silnými mřížemi. Dva obři. Ředitel gorilky zavolal jménem. Přikolébaly se k mříži. Ředitel na ně mile promluvil a podával jim ruku. Jako že jsme kamarádi, víme? Byl to Bongo anebo Pongo, kdo mu tou rukou potřásl? To už nevím, zato však vím, že asi moc velcí kamarádi s panem ředitelem nebyli. Gorilky začaly totiž na etapy vtahovat ředitelovu ruku dovnitř kóje. To už ale nebyla pohoda, nýbrž nehoda. A laskavý pan ředitel začal blednout a zelenat a opravdu jen taktak, že se mu nakonec podařilo zabránit, aby mu gorilky nevykloubily ruku v rameni. Spokojily se nakonec „jen" s pořádnými šrámy. Pan ředitel byl bledý jako stěna, krve by se v něm nedořezal, na rozdíl od rukou… Řeknu vám, milí zlatí – doprovodili jsme pana ředitele na ošetřovnu, poděkovali jsme mu za pozornost i snahu a – už jsme nešli k žádným papouškům, k žádným opičkám! Natož k plazům! Nemám opice ráda. Jsou nevychované. Zbytečně se neříká hlupákům, že mají mozek opičí. Nebo jepičí? Ale né – slepičí!

Tak takové jsou moje zážitky se zvířaty zoologických zahrad. Zajímavé ovšem je, že v písničkách jsem obvykle opěvovala zvířátka menších rozměrů – rybičky, kanárka anebo myš, vlastně – myše. Pamatujete si ještě na to, jak „docela dole ve sklepě žil jednou jeden myš", kterému „kdekdo kladl za vinu, že z hladu kradl slaninu a že měl v domě skrýš"? Anebo jak „potkala ryba papouška a papoušek rybu"? To už jsou ale hodně staré písničky! Budu si muset říct pánům autorům zase o nějakou novou písničku o zvířátkách…

Ljuba v kuchyni

„No, řekněte, jak bych mohla opomenout umění kulinářské, když knihkupci a nakladatelé přes celou tu obrovskou záplavu nejrůznějších kuchařek a knih o jídle i nadále prahnou po tom, aby se k vaření, pečení, smažení (a posléze ke stolování) znovu a znovu vyjadřovali známí lidé různých profesí. Jseš-li zpěvák či herec, tím líp!” zdůvodňovala kdysi Ljuba, proč v knížce jejích vzpomínek nesmí chybět také kapitola o umění kulinářském. Nebude tedy chybět ani v knížce této, akorát že Ljubiných receptů trochu přibude. Zdůvodnění mám prosté – o jídle jsme se s Ljubou začali poprvé bavit už začátkem roku 1968; opět jsem totiž Ljubu zpovídal, stále ještě jako „mladý novinář” (tenkrát krátce ještě v roli redaktora Pionýrských novin). Jo a pozor! Pak jsem ještě téhož roku jel Ljubě pro půllitr piva do Anglie! Nevěříte? Tak to věřte! V roce 1968 se u nás děly různé, dnes už pomalu neuvěřitelné věci. V červenci onoho roku noviny psaly: „Pro pivo paní Ljubě Hermanové poslal Československý novinářský klub vědy a techniky ruku v ruce s plzeňským rozhlasem čtyři mladé novináře. Kam? Do Wellingtonu – průmyslového města v centru Anglie. Ne že by tam měli lepší pivo než u nás – je přece všeobecně známo, že si žádný roduvěrný Čech nedá sáhnout na Prazdroj – ale proto, že tam vyrábějí nový obal na pivo…”

Teprve po dvaceti letech, co Ljuba na plzeňském výstavišti vypila nefalšovaný půllitr nefalšovaného piva, jsem se od ní dozvěděl pravdu o jejím vztahu k onomu zlatavému moku:

– Mluvíme-li o tom, jak zůstat štíhlí, tedy – nepijte pivo! Myslím tím ne víc piva denně a taky ne pravidelně. V tom já mám výhodu, mně pivo nechutná. Fakt – pro mě nebylo vynalezeno. A je zajímavé, že mám ve svém repertoáru dokonce hned několik písní o pivu! Nerada ho piju, ale ráda o něm zpívám. Z toho vzniká u lidí dojem, že já pivo ráda. I textaři si to myslí. Teprve nedávno jsem se dozvěděla, proč si mě s pivem dávají dohromady. Přišel za mnou jeden textař, bylo to takhle zjara, sluníčko od rána pěkně svítilo, on přišel kolem poledne, pěknej mužskej, no tak se ho ptám, o čem mně ten text napsal. Protože jsem pořád přece jen ta duše romantická, tak jsem si myslela, že to bude alespoň něco o lásce, no, o kytkách, nebo o houbách. A on: Je to o pivu, paní Hermanová! Vy přece o

něm zpíváte, viděl jsem vás dokonce několikrát v televizi, jak jste tam vypila půllitr piva na ex, jen to hvízdlo, to jeden přímo musí hned na to pivo jít! – Jářku, Mistře, to je takový trik, který se užívá v divadle a ve filmu! Takových půllitrů já můžu vypít několik. Kdybyste si přál. A nevypiju při tom pořádně ani jeden. On byl samozřejmě zvědavej (to mužský uměj být zvědaví, kam se my na ně hrabeme!) a hned – jak prej se to dělá? A udělal na mě takový zvědavý oči, tak co mi zbývalo – musela jsem mu to říct. A vám to povím taky. To je takový trik – je to menší nádoba ve větší nádobě. Vemete normální půllitr a do toho půllitru na dno přilepíte takový trychtýřek z umělé hmoty, který má stejný obvod jako ten půllitr, to dá rozum, že jo. No a tady v tom je ten klam a mam. Do toho trychtýře se pak naleje pivo a – a je to necelé deci. A tak i já, ač nepivař (vyjma té skleničky doma k huse), vypiju takovýchhle půllitrů i pět šest. Ovšem některé kolegyně – a viděla jsem to na vlastní oči – ten trychtýř vůbec nepotřebují. I sedm tak vypitých piv jsem viděla! Ale já nejmenuju, protože kdybych jmenovala takovou Zázvorkovou nebo Růžičkovou, tak já bych s těma ženskejma pak na mou duši nevydržela!

Cítím povinnost prohlásit tu dnes na mou duši, že to pivo, co Ljuba v Plzni před zraky našimi a dalších pár stovek přihlížejících vypila, bylo opravdu v půllitru, ve kterém žádný trychtýř nebyl!

Nu a snad ještě pár slov na vysvětlenou k té slávě v Plzni: Půllitr pro Ljubu Hermanovou byl skryt někde uvnitř naplněného hektolitrového, speciálně upraveného hliníkového sudu, který byl světovou novinkou, neboť se v něm mohlo pivo uchovat po celý jeden rok v nezměněné kvalitě. Sud rok před námi „vyzkoušel” také slavný Sir Francis Chichester, který si ho vzal s sebou na cestu kolem světa, nu a naším úkolem bylo dovézt sud na výstaviště EX PLZEŇ – kromě toho „půllitru pro Ljubu” – ještě také proto, aby zde dostal v rámci mezinárodní gastronomické výstavy ocenění nejvyšší – Zlatý pohár.

Tak, ale teď už zase zpátky k článku, který jsem spáchal a který vyšel v Pionýrských novinách 7.3.1968 pod titulkem „Dnes vaří Ljuba Hermanová”. Pro váš úsměv ho opisuji doslova tak, jak byl v té době psán:

„U zasloužilé umělkyně Ljuby Hermanové jsem zazvonil v poslední minutě třetí třetiny utkání Kanada-Švédsko (3:0). Do dalšího utkání ČSSR-SSSR (5:4) byly ještě tři hodiny času, takže povídáním o vaření jsem snad

paní Ljubě večer příliš nepokazil – naopak myslím, že téma vaření ji zaujalo natolik, že jsme se o něm dokázali bavit celou hodinu.”

Náš rozhovor jsem tenkrát musel krátit, a tak se ve výsledku „smrsknul” jen na tři otázky a jeden jediný recept, přestože jsem tehdy od Ljuby získal receptů víc. Dnes je mohu na patřičných místech neomezeně citovat, což také učiním…

Otázka první: Největší neúspěchy a největší úspěchy ve vašem umění kuchařském?

Na to mám zcela jasné vzpomínky. Začínala jsem tak jako každá mladá dívka pochopitelně doma, u maminky. Jako každá mladá dívka jsem talent k vaření vůbec neměla a ještě navíc jsem byla neposlušná. Takže na mne kuchařské povinnosti dolehly, až když jsem se vdala. To jsme bydleli v pětatřicátém roce v Paříži, v takovém malém českém hotýlku. Peněz jsme moc neměli, a tak došlo na vaření doma. První pokusy byly strašné – jahodový knedlíky (to vám byl blivajz!) a potom kedlubny, ty byly daleko nejhorší. Udělala jsem zápražku (od té doby jsem ji už nikdy nedělala a dělat nebudu), kedlubny jsem potom nakrájela na plátky… ovšem – jak ty potom lepkaly! Nikdo je od sebe neodtrhl! Po těchto pokusech jsem vyšla zcela zdrcena na takový malý balkónek, který jsme tam měli, a vězte, že mi bylo z toho kuchaření tak, že bych se nejraději z balkónku vrhla dolů…

Od té doby jsem se ovšem naučila vařit tak, že mohu uvést i dva příklady svých opravdových úspěchů. Například (to bylo asi před dvěma lety na Ježíška) pozvala jsem několik svých přátel a udělala kuře. Nadívané. A nádivka byla z ořechů a houbiček. Tenkrát jsem tedy byla velmi pochválena. Na jiný svůj úspěch si zase můžu vzít za svědka Karla Krautgartnera. Já dělám hrozně ráda saláty a tenkrát jsem ho doma udělala nějak moc. A tak vše, co mi zbylo, jsem dala do hrnce a vzala s sebou. V autobusu jsem dala tu ochutnat, tam ochutnat, a než jsem se nadála, byl díky ctěné kapele hrnec prázdný. I tenkrát jsem dostala pochvalu!

Otázka druhá: Na čem jste si nejvíc pochutnala?

Nějaké jídlo, které by mi skutečně nechutnalo, jsem v životě ještě nejedla. A z těch zajímavějších a skutečně dobrých jídel jsem jedla jednou u Werichů kachnu s pomerančema. To bylo skvělé! Paní Werichová je senzační kuchařka. Potom jsem jedla pstruhy na všechny způsoby (Jan Werich umí zase pstruhy chytat!): tak třeba pstruha jako kyselý rybičky, nebo pstruha s houbama. Pstruh je ryba, která se jako jídlo nedá ničím zkazit.

Otázka třetí a poslední: Můžete dát čtenářům PN nějaký svůj speciální recept, třeba na cukroví anebo na nějakou „rychlovku”?

Tak na cukroví ne. Já totiž strašně nerada peču. Ale dám vám recept na něco, co mám moc ráda, i když se nedá říct, že by to byla moje specialita. Strašně ráda mám „lunch meat”, v konzervě. Maso rozkrájím na tenké plátky a každý ten plátek proložím plátkem sýra a plátkem uzeného nebo salámu. Takhle se to usmaží a já osobně to jím s bramborovou kaší. Tu mám nejradši, ale vy si přílohu vyberte podle své vlastní chuti.

Takto tedy končil v roce 1968 můj rozhovor s Ljubou o vaření. Na něco tehdy Ljuba poněkud pozapomněla a já, nekuchař, si toho nevšiml – že se totiž takto prokládaný lunch meat musí ještě obalit v těstíčku umíchaném ze dvou rozšlehaných vajec, čtyř lžic mléka a osolené polohrubé mouky! Pak teprve se smaží po obou stranách a dozlatova!

V následujících letech jsem pak míval tu příležitost – co příležitost: čest! – ochutnat některá jídla, která Ljuba vlastnoručně uvařila, a tím pádem se občas i dozvědět nějaký ten recept, který jsem pak doma ještě „za tepla” diktoval manželce. Dnes proto mohu rozvinout konstatování Vladimíra Dvořáka v knize S Vladimírem Dvořákem o chutích a jídlech, který v roce 1999 říkal: „Málokdo dneska ví, že Ljuba Hermanová byla vynikající kuchařka. A navíc vynikající hostitelka. Jsou kuchařky, které umějí výborně uvařit, jsou dobré hospodyně, ale přitom neumějí udělat atmosféru, správnou náladu. Já vím, že to je dost těžké, protože my kuchaři jsme většinou plaší. A mnohdy ve společnosti býváme i bezradní. Ale Ljuba byla absolutně vždycky na úrovni, uměla báječně naaranžovat studená jídla a v každém případě byla vynikající kamarádka.”

Stvrzuji předchozí slova Vladimíra Dvořáka, mimochodem také skvělého kuchaře, a před malou kolekcí dalších receptů dávám opět slovo Ljubě, aby je dodatečně uvedla a okomentovala, tak jak už to udělala v knížce Ljuba jako vystřižená:

– Vzpomínám si, jak jsem kdysi dávno točila s režisérem Pokorným detektivku Podivné okolnosti a měla jsem štěstí, protože jsem se dostala do opravdu skvělé společnosti Jany Hlaváčové, Aleny Vránové, Karoliny Slunéčkové, Jany Preissové, Václava Vosky, Viktora Preisse, Vlastimila Brodského a dalších a dalších. A protože to byla zrovna doba hříbků a hub vůbec (a navíc rostly), udělala jsem z nich (tedy z těch hub) mísu karbanátků, vzala třílitrovou láhev rychlokvašených okurek (sama

nakládala) a toto všechno jsem přinesla na natáčení. Všem to moc chutnalo, alespoň to říkali, a vůbec se nebáli – tak mně důvěřovali! A tím to všechno začalo. Na příští zkoušku přinesla Jana Hlaváčová doma pečený chléb (ona sama pekla) a výtečnou pomazánku. Další den přinesla Alena Vránová škvarky, které po vypečení polévá vínem – mají pak takovou zvláštní, báječnou chuť. A k tomu také osobně upečený chleba. Karolina přinesla zase moc dobrý moučník vlastní výroby, Viktor Preiss upekl italskou pizzu, a tak jsme si téměř denně dělali překvápka a bylo to dobré, veselé, milé, pohoda. Na to se hned tak nezapomíná. Všichni jsme se shodli na tom, že je to fajn uvařit si sám dobré jídlo a nechávat se občas překvapit, jali to dopadne a jak to bude chutnat. A protože jsme se při vzpomínkách na získávání kuchařských zkušeností všichni strašně nachechtali, fakt, a nikdo nebrečel – myslím, že i proto kapitola kulinářská, kapitola sama pro sebe, má v téhle knížce své opodstatněné místo. Co by to však bylo za kapitolu o umění kulinářském, kdyby se tu neobjevil i nějaký ten recept?

Začnu tím, který jsem tu už vlastně nakousla – **Houbové karbanátky.** Tedy – nic moc nového, ale setkala jsem se poměrně s málo lidmi, kteří by houbové karbanátky dělali. Kdo je u mne ochutnal, dyndal pak o recept a mnoho přátel, dokonce i Jaroslav Vojta, tvrdilo, že netušili, že něco tak dobrého existuje. Tak tedy: houby posolím, ve vlastní šťávě uvařím (skoro půl hodiny – co kdyby se tam přece jen připletla nějaká ta hořká potvora – ha! ha!), pak přecedím, studené umelu a dělám jako normální karbanátky. Usmažím cibuli na kousku slaniny, přidám česnek, majoránku, nepepřím a ničeho moc, aby třeba takový česnek nepřebil chuť houbiček, a pozor: nedám žádnou strouhanku! To mi poradila jedna známá, to nemám za sebe. Dám jednu lžičku Solamylu (bramborovou moučku) a asi dvě lžíce mouky hladké – to také podle množství umletých hub – lžící promíchám a dělám karbanátky. Teprve pak je obaluju ve strouhance a pak šup na olej s nimi! Jsou hotové za chvíli a nesmí se moc ochutnávat, protože by na druhé nezbylo.

Mohu-li poradit co k nim, pak tedy jeden **Salátový recept** pro zdraví i pro vynikající chuť: Nastrouhám jednu velkou hlavu celeru, pěkně bílého a tvrdého, syrového, přisladím, přidám šťávu z jednoho citronu (event. i z pomeranče), poleju trochou dobrého oleje a – zbaštím! Plný talíř! Celer chutná jako čerstvá jádra ořechů, když se dají ještě loupat. Totéž se dá udělat i s mrkví.

Tak a co dál…

Hovězí řízky á la Ljuba Hermanová. Pěkný kousek zadního hovězího nakrájíte na plátky, naklepete, potřete ho rozetřeným česnekem se solí, a obalujete jako řízky. Hovězí maso je prima, šťavnaté, a máte-li doma ještě nějaký čerstvý celer, oloupejte ho, nakrájejte na pěticentimetrové plátky, které nejdříve trochu povaříte, pak obalíte jako řízky a na každý smažený hovězí řízek položíte nakonec kolečko smaženého celeru. A to ještě není všechno! Nahoru jako zelenou čepičku položíte lžičku chutnay (ind. = čatni) ze zelených rajských jablíček. Dobrou chuť! Recept na chutnay ve Světové kuchařce, str. 201.

To vše zapiju šťávou z černého rybízu se sodovkou. Tu šťávu si dělám sama. Recept mi dal můj krční lékař a je vynikající. I ten sirup.

A co takhle takový zajímavý **Bramborový salát, jak ho dělám já?**

Dobré brambůrky uvařím den před zpracováním, oloupu je – jak jinak, přece nejsem čuně, abych to jedla se šlupkama – a podle toho, kolik lidí bude u stolu, tolik jich připravím. Dále – opět syrový celer (ale může být tentokrát i z konzervy), fůru vařené mrkve, aspoň tři-čtyři jablíčka, nakrájím cibuli, okurčičky, mám-li kapari, dám kapari. Koupím majolku (radši dvě velké) a udělám dobrou majonézu, protože ta dává pak salátu celou chuť. Někdy do té majolky přidám víc bílého pepře, někdy víc kari, ještě sůl i cukr i citron, a do toho pak někdy zamíchám i celý bílý jogurt. Nemám-li jogurt, tak trochu smetany, nemám-li smetanu, tak tatra-mlíčko, a nemám-li tatra-mlíčko, tak obyčejné mlíko, vlastně to už ne, protože to už tam můžu dát rovnou vodu.

Nakonec, když jsem u těch receptů, tak vám povím, jak nás chtěl jednou ve Velharticích překvapit svým „kulinářským uměním” Jan Werich. Povídá: „Upeču vám kachnu po cikánsku!” Popad kachnu, oplácal ji jílem či nějakým blátem a zakopal v naší přítomnosti na zahradě do země. Prý: „Počkejte ta lahoda za pár dní!” Nám celá ta procedura připomínala spíš pohřeb než kulinářské umění, ale já pořád měla před očima čínská černá vejce a jiné podobné pokroutky, a tak jsem byla na tu zahrabanou kachnu docela zvědavá. Když přišel den D, Werich nás všechny svolal a vykopal tu věc, která dříve byla kachnou, seškrábal zaschlou vrstvu bahna a šup s tím do potoka, který protékal zahradou! A my koukali a nestačili se divit. Jak to, že to, co v potoce plavalo, bylo bílé? Že by to bylo peří? Ó né, milí přátelé! Podržte si žaludečky. Byli to velicí bílí červi. No řekněte, jak k tomu přišli, že se museli utopit?

Vzpomínajíc na Werichovu dravou i žravou chuť dobře jíst, vybavuje se mi z Velhartic ještě jeden obrázek. Byl oběd. K obědu špikovaná skopová kýta, ale ohromně velká; servírovala se v takových pevných vidlicích jako šunka a také se tak jako šunka krájela. Přála bych vám vidět ty porce, jaké snědli Jan i malá Jana! Kam jsme se na ně my všichni ostatní hrabali! K tomu bramborový knedlík a špenát (který nakonec zůstal spíš nám). I bylo po kýtě a Jan říká své ženě: „Zdeničko, nemáš tam něco na ochutnání?" A jako dnes slyším tu Zdenu, jak klidně konstatuje: „No, upekla jsem zároveň takovou malou kachničku. Chcete ji ochutnat?" Upozorňuji, že kachnička podle mne měla asi tak tři kila. Samozřejmě, že Jan i malá Jana ochutnali. K večeři z ní zbyly jen kostičky – to jsem viděla na vlastní oči, na mou…!

Tady vzpomínky Ljuby na různé kulinářské zážitky i některé recepty končily. Dnes mám možnost je doplnit a tak také činím. A protože mě už kdysi dávno při zmínce o kachně s pomeranči u Werichů tahle zvláštní kombinace zaujala, poznamenal jsem si Ljubinu „rekonstrukci" onoho dílka paní Zdenky Werichové a tímto receptem začínám rozšiřovat předchozí vyprávění.

Kachna na pomerančích

1 kachna, 3 pomeranče, 2 jablka, 200 ml pomerančového džusu, 100 ml bílého vína, 2 lžíce kečupu, 2 bobkové listy, hrst petrželky, pepř, sůl.

Omytou kachnu osolíme a opepříme celou zvenku i uvnitř a naplníme ji směsí oloupaných, na kostky nakrájených jablek s pokrájenými dílky jednoho oloupaného pomeranče, nasekanou petrželkou a bobkovými listy. Kachnu položíme na pekáč prsíčky dolů, trochu podlijeme vodou a za občasného podlévání dusíme v troubě přikryté téměř do měkka. Pak ji obrátíme, podlijeme vínem a bez pokličky dopékáme dozlatova. Kachnu vyndáme, dáme stranou a do vypečené šťávy přilijeme pomerančový džus smíchaný s kečupem, trochou nastrouhané pomerančové kůry a krátce povaříme. Pak kachnu rozporcujeme, obložíme v míse kolečky nebo dílky zbylých dvou pomerančů a podáváme vše přelité omáčkou a s ovocnou nádivkou z kachny. Příloha mohou být opečené brambory nebo rýže.

Co dalšího?

„Chutnay (ind. = čatni) ze zelených rajských jablíček najdete ve Světové kuchařce na str. 201," řekla nám kdysi Ljuba, ale jak léta šla, vylepšila si onen recept a „její" čatni začalo být originálem. Však také

Pavlína Filipovská, která o Ljubě tvrdila, že už dávno měla dostat Řád zlaté vařečky, po létech přejmenovala to její čatni na

Kečup paní Ljuby

1 kg oloupaných zelených rajčat, 6 stroužků česneku, 1 velká cibule, 1 lžička mletého zázvoru, 1 lžička karí, 1 lžička pálivé papriky, 1 polévková lžíce soli, 1 kávový hrnek cukru, 1 kávový hrnek octa, 3 polévkové lžíce hrozinek.

Rajčata, cibuli a česnek jemně umeleme, dáme do kastrolu a rozvaříme společně s kořením /asi 10 minut/. Potom přidáme cukr, ocet a hrozinky, které jsme napřed vyprali v octě a nechali důkladně okapat. Celou tuto pestrou směs vaříme nejméně 20 minut – prostě do zhoustnutí. Připravíme si nahřáté skleničky a ještě teplou hmotu do nich naléváme a ihned uzavíráme fólií nebo víčky. Hodí se zvláště k pečeným masům všeho druhu.

Tak to bylo Pavlínou Filipovskou přetlumočené čatni Ljuby Hermanové.

Marmovaný pstruh u Werichů připomínal Ljubě rybičky na kyselo, jak je dělávala v Neratovicích její maminka…

4 pstruzi, 8 dl vody, 2 dl octa, 1 dl bílého vína, 1 cibule, celý pepř, mletý pepř, nové koření, bobkový list, sůl a 3 lžíce oleje.

Očištěné pstruhy osolíme, opepříme a hodinu necháme odležet. Ve vodě s vínem a octem svaříme cibuli a všechno koření. Necháme přejít varem a přidáme pstruhy. Vaříme pomalu asi 20 minut. Potom pstruhy vložíme do porcelánové nebo skleněné nádoby, zalijeme marinádou do které isme přidali olei a necháme v chladu odležet minimálně 24 hodin.

Z těch pstruhových variací paní Werichové, které si Ljuba vybavovala a doporučovala i po létech, ještě alespoň jednu:

Pstruh na česneku

4 pstruzi, 2 lžíce polohrubé mouky, 20 dkg másla, 1/2 citronu, 2 stroužky česneku, kmín, sůl.

Očištěné pstruhy osolíme, okmínujeme a obalíme v mouce. Vložíme je do pekáče s máslem, kam posléze přidáme i utřený česnek a pečeme v troubě minimálně půl hodiny. Upečené pstruhy dáme na talíř a polijeme máslem /můžeme nakonec na každého dát ještě kousek másla čerstvého/ a pokapeme citronem. Jak jednoduché!

Nu a na úplný konec mi zbývá ještě malá poznámka ke kuřeti, kterým si Ljuba získávala obdiv přátel:

Kuře s ořechovo-houbovou nádivkou

Recept je prakticky stejný, jako v případě známějšího kuřete s nádivkou mandlovou, akorát že mandle nahradí 10 dkg nasekaných hub /mohou být žampiony/ a 10 dkg vlašských ořechů.

Tolik o dobrotách, které vařívala Ljuba Hermanová.

O LJUBĚ POTŘETÍ

MALÍŘI, GRAFICI A JINÉ DALŠÍ PROFESE

ADOLF BORN

Ljuba Hermanová je bomba nabitá energií a rovněž je zářným příkladem toho, že se zralým věkem té energie neubývá – nýbrž právě naopak. Je tvůrcem typicky českého šansonu s velkým smyslem pro humor, spojuje s enormní aktivitou dvě údobí pražských divadelních scén – éru Osvobozeného divadla s érou Semaforu. Obě divadla se stala legendou a Ljuba Hermanová, ať chce či nechce, se jí stala rovněž. Jí a celé její generaci bylo dáno prožít tak kuriózní zvraty, přičemž vrcholu absurdnosti dosáhlo období od roku 1938 až do roku 1989. Každý umělec, který si za těchto časů zachoval zdravou mysl, optimismus a čisté srdce, by měl být hýčkán a já si myslím, že Ljuba Hermanová svým publikem hýčkána je – a to oprávněně.

/... a co jsem ještě neřekla, 1993/

Ota JANEČEK

O opravdovou srandu s Ljubou nebo kolem Ljuby nebylo nikdy nouze. Teď si vzpomínám na jednu příhodu… Byl jsem s nějakou Francouzkou v Divadle Na zábradlí. Vystupovala, co vystupovala – řádila tam na jevišti Ljuba. Po hodině Francouzka, která nerozuměla ani slovo, se ke mně nakloní a šeptá: Proč tam lezou ti mladí a kazí to té starší dámě?

A ještě co pro mne Ljuba znamená? Představte si: pět hodin ráno na Kampě, modravý opar stoupá nad jezem a zčistajasna potkáte kráčející krásné štíhlé věže svatojiřského chrámu, které náhle velice elegantně poskočí a na imaginární tyči udělají kolenotoč. Stejně tak uklidňujícím dojmem působí na mě každé setkání s Ljubou – kéž bych ji zejtra potkal!

/ljuba jako vystřižená, 1986/

Vladimír KOMÁREK

Ljuba Hermanová je vlastně živý pomník. Fandím jí. Rád bych se s ní ztotožnil. Její mládí není jen věcí povrchové úpravy. Ona byla vždycky mladší zevnitř. Umí rozdávat pohodu a radost. To dokáže jen člověk moudrý, člověk, který prožil nelehký život. A lehkost života se neměří

zažitými katastrofami, ale citlivostí člověka. Být mladým bez ohledu na počet roků, je dřina. Je to nelehké a není to dáno každému. A proto my, leniví, Ljubu Hermanovou obdivujeme.

Abych vyčísloval, co v kumštu udělala, je hloupé, to ví u nás každý. Ljuba jakoby nám svým příkladem říkala, že život je nekonečný. A to je pro nás lidi to nejdůležitější. Protože všichni máme strach z nebytí.

/*… a co jsem ještě neřekla, 1993*/

Jiří ŠVENGSBÍR

Ljuba Hermanová je profesionální zjev, a já se těmto umělcům, kteří jsou za každých okolností perfektně připraveni, velice obdivuji. Každé vystoupení Ljuby Hermanové je dokonale prokomponované a to se mi líbí. Líbí se mi, že za tak dlouhou uměleckou kariéru se snaží a umí každý svůj výstup dotáhnout. Já jsem kdysi chtěl být baleťák. Ginger Rogersová, Fred Astaire, ty dva jsem obdivoval, a tak se na Ljubu Hermanovou dívám i z tohoto pohledu. Že perfektně odzpívá písničku? Dobře – ale všimněte si, jak je i její celá pohybová škála zapojena do textu i melodie. Někdo zpívá písničku pohřební a pak srandovní a je to pořád stejné…

Ano, Ljuba Hermanová je už dneska legenda. Je to žena nesmírně inteligentní a duchaplná. A víte, co se mi na ní ještě líbí? Jak ona pečuje o svůj zevnějšek. I ten je součástí jejího vystoupení. Navíc mám pocit, že ona své výstupy neustále piluje, teď to neberte jako frázi, ale že se nespokojuje s tím, co je, že v každém svém vystoupení chce jít dál, že se snaží, aby beze zbytku prožila svoji roli – a to je asi podstata toho krásného zážitku, který člověk rozdává!

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

MUDR. MIROSLAV PLZÁK

Ptáte se mne, co soudím o Ljubě Hermanové?
Roztabletovat!
A každému chlapovi třikrát jednu tabletu denně!

/Ljuba jako vystřižená, 1986/

Když Ljuba odpovídala na otázky čtenářů

„Největší radost mi udělá každý novinář, který se mě *neptá*: kolik je mi let, jak to, že jsem pořád tak fit, kolik hodin denně cvičím, co jím nejraději, jaký mám vztah ke sportu, jestli je důležitá pro zpěvačku či herečku pohybová kultura, kolik hodin spím, do kterého salonu krásy chodím, koho z herců, kolegů, mám nejraději, jestli je Marie Rottrová má vnučka a Yvetta Simonová moje dcera, jestli mám ráda disco, prostě tohle jsem už tolikrát povídala, že tomu, co odpovídám, už sama věřím," rozpovídala se jednou Ljuba o profesi, ve které jsme ji s Oldřichem Dudkem (tehdy ještě redaktorem časopisu Vlasta) kdysi navštěvovali. Chystali jsme s ní Kapitolu o novinářích a navrhli jsme, aby si vzpomněla na nějaký rozhovor, který s ní někdy dělali v novinách přímo čtenáři: „Žádného novináře tím neurazíte a bude při tom bude asi i dost o čem povídat…"

„A víte, že máte pravdu?" odpověděla s potěšením. „Opravdu asi největší radost mi udělaly otázky, které jsem kdysi dostala přímo od čtenářů časopisu Květy. Pojďme si v těch otázkách a odpovědích zalistovat!" A tak jsme už tenkrát listovali a vybírali.

Mám ten zažloutlý, potrhaný časopis (Květy č.52/1966) před sebou i dnes a vybírám další pasáže, kterými chci někdejší náš první výběr otázek a odpovědí doplnit.

Jaký je váš názor na minisukně a nosila byste minisukně?

Móda minisukní se mi moc nelíbí. Mám pocit, že tak krátké sukně zkreslují postavu. Leč kdyby všici, proč ne já.

Jste v nějakém příbuzenském vztahu k spisovateli Ignátu Herrmannovi?

Ne.

Myslíte si, že dobrá písnička je dobrým lékem na mnoho životních ran?

To si nemyslím. Většinou mám-li bolest, nemůžu dobře zpívat, ani nemám chuť zpěv poslouchat.

Co *vás dovede nejvíc nazlobit; nejvíc uklidnit; nejvíc rozesmát?*

Zlí lidé; procházka v lese; Effa a Menšík.

Jak dlouho spíte?

Průměrně šest až sedm hodin. A to ještě nejmíň na dvakrát. Se spaním mám snad nejvíc starostí. Dlouho usínám a lehce se budím. Ale to bude asi tím, že starší člověk už nepotřebuje tolik spánku.

Co *pokládáte za svou největší chybu?*

Bezmeznou důvěřivost.

Vadilo vám někdy, že jste neměla děti?

Ano a velice.

Kdy vlastně slavíte svůj nebo náš svátek, když na nás v kalendáři nikdo nemyslí? (Ljuba)

Já nevím jak na vás, ale na mne v kalendáři myslí dost lidí, ať už Ota, Karel nebo Josef. Musím vám prozradit, že nejsem křtěná Ljuba, ale Luběnka. Což ovšem taky v kalendáři není. Ale od dětství slavím svůj svátek 30. září – na Jeronýma. Takže vlastně nevím, proč se nejmenuji Jeroným Hermanová?!

Usmíváte se vždycky tak hezky (jako při vystoupení) i před premiérou?

No, na to bych přísahat nemohla.

Jak jste přijala hodnocení populárních zpěváků v knize Zpěváci bez konzervatoře, které se týká i vás?

Ježíšmarjá – vůbec jsem to nepřijala. Já to totiž vůbec nečetla. Protože tu knížku nemohu sehnat. Když mi ji půjčíte, tak vám přesně řeknu o svých pocitech.

Je váš hlas podbarven skutečným smutkem, nebo se mi to jen zdá?

To se vám jen zdá. Ačkoliv kdo ví – zdání klame.

Připomínám, že nejsem agent pojišťovny, ale pouhý divák, ale přece se ptám: O vašich nohou byla kdysi zajímavá diskuse v televizi, vedená Horníčkem a Kopeckým. A pak o tom psal i tisk. Jak je vidět – a já plně souhlasím – máte velmi hezké a populární nohy (a nejen ty). Máte je pojištěny – jak je tomu u některých hvězd z jiných zemí? Máte alespoň pojištěn svůj hlas?

To mě těší, že se vám líbí mé nohy. A nejen ty. Leč jaká škoda, že nejste agent pojišťovny. Jak ráda bych si je dala pojistit, kdyby to u nás šlo, neboť co chvíli v životě o něco zakopnu. A hlas by mně asi nikdo nepojistil. Sním během filmu asi šest polárek.

Snad každý člověk potřebuje občas kousek své samoty, místa, kam se rád vrací, aby se tu oprostil a zapomněl na všechny své povinnosti a starosti, aby zde načerpal nové síly. A umělci toho místa potřebují dvojnásob, aby tu našli i kousek svého soukromí. Máte i vy takové místo a proč se vám líbí?

Dříve jsem tu potřebu kouska své samoty neměla. Teď ji úpěnlivě hledám. Nevíte o nějaké opuštěné hájovně u vody nedaleko od Prahy?

Kdyby vám někdo vzal to, co máte nejraději, bylo by vám do zpěvu?

Vám ano?

Co *vám dává větší potěšení: opravdové zlato nebo zlato v hrdle?*

To vám nemůžu říct. Nemám ani jedno ani druhé.

Máte v úmyslu zařadit do svého repertoáru také slovenské písně? Vím, že jste na Slovensku hodně oblíbena a Slovensko má bohatou studnici písní, jež by byly vhodné do vašeho repertoáru a pro váš přednes.

Rovněž i já mám ráda Slovensko a ráda bych zpívala slovenské šansony, zatím mi ovšem žádný z autorů nic nenabídl. Uvažuji o tom, že by bylo rychlejší přeložit si nějaký svůj šanson do slovenštiny.

Kdybyste si dokázala přivolat jednu velkou roli ze světového repertoáru včera a dnes, prozraďte mi, která by to byla role a které hry a se kterým partnerem byste chtěla hrát?

Já vám to prozradím, ale nikomu to neříkejte: Lízu Doolitlovou od Shawa z Pygmalionu. Jako partnera bych si pozvala Lawrence Oliviera, ale něco mi říká, že by asi nepřijel.

Říká se o vás, že jste česká Marlen Dietrichová. Co vy na to?

Že nevím, proč se to říká.

Zpíváte a po lících vám tečou slzy. To doopravdy prožíváte zpívanou písničku?

Ale kdepak! To mám v kapse takový balónek s vodou, jako náš slavný clown Janeček; v příhodnou chvíli zmáčknu a již tu máte celé potoky slz a to téměř bez prožitku.

Nemáte pocit smutku z uprchlého mládí?

Prosím vás, jak to mám poznat, že uprchlo. Já o tom nic nevím.

Myslíte si, že všichni, kteří prý rádi pivo, jsou „Kondelíci”?

Ne, nemyslím, že všichni.

Vybíráte si písně, které zpíváte, sama, nebo máte k tomu účelu poradce?

Sama.

Nevadí vám, když vás lidé nazývají prostě „Hermanová”, nebo o tom víte?

Vím a nevadí mi to, protože se tak jmenuji. Ale vadí mi, když mě někdo pozdraví; Ahoj, Ljubo! a vidíme se poprvé.

Býváte častěji veselá než smutná nebo častěji smutná než veselá?

Střídám, prosím, dle situace.

Když zpíváte na veřejnosti, uvědomujete si, že váš elán přechází také na posluchače?

Ne, ale když to říkáte – tedy cítíte, mám z toho radost.

Které roční období máte nejraději a proč?

Jaro. Všechno krásné opět začíná, a to je senzace.

Z jakých důvodů jste změnila barvu vlasů?

Teď nevím, myslíte-li z tmavých na blond, což jsem učinila při vstupu do Divadla Na zábradlí. (Proč ale, to nevím.) Či teď změnu z blond na tmavé. Na poslední velice důležitou otázku vám mohu říci, že jsem si nechala dorůst vlasy na svoji barvu (brunetka) proto, že už je na čase, aby bylo vidět, jak jsem prošedivělá. Ono je to totiž světová móda (Hahá)!

Vypadáte tak mladě a máte tolik temperamentu ve věku, kdy se na otázku: kolik je vám let, něco zašušlá a muž-gentleman se na to samozřejmě žádné ženy neptá. Pomáhá vám k zachování věčného mládí i sport?

Vážně si myslíte, že v dnešní době třiapadesátiletá žena je stará? Myslím, že ne. No sport to zrovna není, ta čtvrthodinka cvičení, ale znamená to mít zájem o všechno: číst nové zajímavé knihy, stýkat se s lidmi mladého ducha, chodit do divadla a kina, neotravovat si život závistí, snažit se spíše usmívat než naříkat (stojí to jedny peníze), radovat se z každé volné chvilky, procházky v lese, kytičky, houby (kór když je to syrůvka) atd.

Máte ráda přírodu, lesy, vodu, klid, anebo život velkoměsta?

Mám ráda přírodu, lesy, vodu, klid a život velkoměsta.

Když Ljuba nemohla spát

Jednou mě přivítala slovy: „Nevěřil bys, co se mi toho v noci honí hlavou!” To chce mít vedle postele nějaké papíry a tužku a psát si to, doporučil jsem. Příště už mi dávala popsané stránky z bloku. Měla se spánkem problémy. Musela spát v pečlivě zatemněné místnosti, nesnášela světlo z noční ozářené Národní třídy, ani ranní rozbřesk.

V noci se i tak ale budila (že prý má spaní „jako zajíc”).

V takových chvílích si prý naskládala za sebe všechny polštáře co měla, posadila se v posteli a začala psát…

– Moje hvězda vylétla poměrně rychle. Za rok, za dva se z mladé holky stala „hvězda operety”, jak se říkalo, neboli první subreta. Tenkrát se to všechno dělo přes placenou reklamu, tu si zařizovala divadla, platila si i noviny, rozhovory… A já se tak ocitla na reklamních štítcích firmy Lavecká, kde bylo možno se dočíst, že svůdná Ljuba (což byla i moje role) pěstí se výhradně u fy. Lavecká. No – a tak nějak jsem byla zanedlouho veřejně prošvihnutá, a protože jsem byla mladá, tak jsem to brala jako fakt, že takhle nějak to má snad i být. Nad tím, že o herectví nic moc nevím, jsem se tenkrát netrápila, to mě mrzelo až za pár let, ale zato trvale, a mrzí mě to vlastně dodnes. A setkání s plejádou výborných režisérů? To bylo tak – oni si se mnou nedávali žádnou práci, já takzvaně „chodila za Hermanovou”, to jest byla jsem děvče, které tančí, zpívá a trošičku hraje. No, upřímně řečeno, moc jsem toho neuměla a byla jsem opravdu špatná herečka. A popravdě, oni režiséři, tedy ona velká režisérská jména jako třeba Honzl nebo Frejka, ti to snad věděli a tak si se mnou také příliš hlavu nelámali. Konečně sama jsem projela i příležitost dokázat jim, že to s herectvím myslím vážně. (Viz nabídka Karla Hugo Hilara z Národního i pomoc Anduly Sedláčkové.)

S filmem to také nebylo nejšťastnější. Šla jsem hned na počátku své dráhy z filmu do filmu, tedy ze špatného filmu do špatného filmu, rolí bylo dost, ale příležitost ani jedna. A tak jsem si navíc fixovala všechny zlozvyky a manýry, protože už tu byly a nebylo jich málo. Hrála jsem také v divadle některý kus třeba i třistakrát a žádný mi neřekl: Proboha, přestaň, všechno špatně! A tak se mi manýra a všechny ty nešvary dostávaly pod kůži a už si tam byly a už si tam žily. V listu paní a dívek a v Hvězdičko, poraď byl však rozhovor za rozhovorem: Ljuba, o Ljubě, s Ljubou… Po

večerech jsem chodívala do společností, to se tenkrát velice nosilo a ve večerní Praze jste museli v jistých podnicích potkat právě ty lidi, kteří k nim patřili, kteří jim dodávali lesku. Televize tenkrát nebyla, lid se víc bavil a herci byli určitě veřejnější než dnes. Ale abych i tohle uvedla na pravou míru, já nikdy nepatřila k té luxusní smetánce nejlepších hotelů a barů. Byla jsem přece jen obyčejná holka – byť subreta z operety. Byla jsem na těchto místech zajímavá, jen když mě, dejme tomu, doprovázel Hugo Haas nebo Oldřich Nový. A paničky hoteliérů nade mnou stejně ohrnovaly nos. Já si však z ničeho nic nedělala, natož z nosů paniček hoteliérů. Šla jsem z role do role, slušně jsem vydělávala, byla jsem nezávislá, líbila jsem se – jak jsem si myslela – a tak jsem hlavně naplno žila. A tady jsem u toho zas – radši jsem žila, než bych nějak víc a seriózněji pracovala, než bych přemýšlela víc o divadle, herectví, než bych se dala do studia… A pak – když mi umřela maminka, ztratila jsem jediného člověka, který mi mohl upřímně poradit. Dál už jsem se rozhodovala sama, jen s pomocí své poněkud lehkomyslné hlavy. A tak jsem hodila za hlavu příležitost pracovat s Hilarem v Národním, v Paříži jsem dostala nabídku k předzpívání v hudebním divadle Cecille Sorrel, tedy možnost angažmá, ale prošvihla jsem zkoušku, neboť jsem raději žila půvaby města s partou výborných kamarádů, což mi tenkrát připadalo jaksi důležitější. A propos – když už mluvím o té Paříži, ještě před nemnoha roky jsem dostala nabídku k hostování v pařížské Olympii. Měla jsem tam v půlhodinovém bloku zpívat několik svých šansonů. Samozřejmě, že jsem napřed měla velkou radost – přišlo mi to jako nějaká satisfakce za tu promarněnou šanci v mládí. Jenže – jak plynuly dny, zapracovaly pochyby. Přidala se únava. Nic naplat, i ona pracuje stále. A jak už jsem také řekla, nikdy jsem neměla onu potřebnou divadelní rutinu, já se pokaždé se vším novým opravdu dodnes strašně nadřu. Tak jsem tu Olympii vzdala. A hned se mi ulevilo. Ke svým velikým prošvihnutím jsem tedy zařadila i tu Olympii. Jenomže – dnes už je to jiné, dnes už vím proč, ale v mládí jsem o tom ani trochu nepřemýšlela. Co mi bylo platné, když jsem jednou tady, na Národní třídě potkala malíře Frantu Tichýho s Jiřím Trnkou a oba mi shodně říkali: „Holka, my byli v Paříži ve Foliés Bergére a říkali jsme si svorně: tady těm umřítkům by Ljuba natrhla sako!" Udělalo mi to radost, to víte, ješitný jsme každý – ale co z toho? Do Foliés Bergére jsem se nedostala.

Ale chtěla jsem tam, vím to? Věřila jsem si? A co jsem vlastně chtěla? Á – toť otázka! Já jsem to nikdy nevěděla přesně. Snad víc zpívat a tancovat

než hrát. Teď už je to po léta naopak. Jenže najde se nějaký odvážlivec, který si ještě dneska troufne říci: Safra, nezkusím já tu ženskou? Vždyť ona, kdybych se i já trochu snažil, by to dala třeba dohromady… Ale takto srdnatých režisérů je tak málo, že by na jejich spočítání stačily prsty jedné ruky dělníka pracujícího na pile. A tak dál skotačím – tedy zpívám, tančím – a občas udělám i stojku.

*

V hereckém životě jsem si užila hlavně hodně cestování. Cestovat za prací je pěkná otrava, na druhé straně jsem však při těchto cestách poznala mnohé své divadelní partnery opravdu doslova naruby. Co legrací jsem prožila v autech a autobusech! S Rudolfem Deylem mladším, s Jindřichem Plachtou, Bohumilem Bezouškou, Jiřím Šlitrem, Miroslavem Horníčkem! Častokrát jsem je prosila, aby přestali, aby toho nechali, protože určitě umřu smíchy, a mnohokrát jsem od smíchu doslova ochraptěla. S Jindřichem Plachtou jsem krátký čas jezdila s jednou zájezdovou hrou, jmenovala se Sestřenka z Varšavy a hráli jsme v ní jen tři – Plachta, Josef Beyvl a já. Když jsme začínali, Plachta ještě neovládal roli a řešil to tak, že si rozložil scénář kusu po stránkách na prkna jeviště a kolem nápovědní budky a pak hrál doslova na kolenou. Jakoby z trestu, že se to pořádně nenaučil…

*

Já pamatuju moc. Kolikrát si říkám, že pamatuju tolik, že se mi to do hlavy ani nemůže vejít. Pamatuju tolik, že mnohdy raději na ty ošklivé věci zapomínám a trumfuju je těmi pěknými, kterých není taky málo. Ostatně člověk už je tak šikovně zařízen, že vzpomínky a milosrdný čas smývají křivdy a smutky a skutečnost, kdysi trpká, se jeví clonou let příznivější a ba i na smutné lásky se vzpomíná spíše sladkobolné než bolně… Život je zkrátka krásný a mně to věřte, já už žiju dlouho!

*

Jsem šťastná, že mě kupodivu uznávají herci a že mám mezi velkými herci své ctitele. Ráda jim zpívám o tom, že jsme „ti blázni, blázni z povolání" a myslím, že právě touhle písní mluvím všem z duše. Její text napsal dr. Milan Uhde a napsal ho tak skvěle, že mám u herců kredit. Možná že si těmi Blázny z povolání hraju u herců tu malou roli, která se mi na jevišti nedostává.

*

Šanson, to je takové moje malé divadlo, moje malé drama v kostce. Divadlo, které si vozím všude s sebou. V šansonu nacházím to, čeho se mi nedostalo v činohře, tedy příležitost prožít na malé ploše i velký lidský příběh. Šanson má tu moc takový příběh lidem zprostředkovávat. Vždyť taky texty pro šanson tvořili a tvoří – ve světě i u nás – velcí básníci. Šanson je tedy po letech nitro mé herecké i pěvecké duše, náplast na moje stesky, na to, že jsem jako činoherní herečka toho nedokázala dost, nebo jen moc málo.

*

Trošku se zachovávám, naposled jsem si nechala dělat oči, což si dává dělat tisíce ženských, jenomže je nikdo nezná, a proto to taky nikoho nezajímá. Netajím se tím, že se starám o svůj obličej. Na druhé straně zase nemám žádnou jizvu po těle, žádnou operaci jsem neprodělala, nepoznala jsem žádné ženské nemoci, ničím jsem netrpěla. A je až neuvěřitelné, co to moje srdce všecko vydrželo!

*

A mám-li už mluvit o všem, tak víte, jaký bych brala svůj úplný konec?

Jdu si pro talíř – pic – ležím na zemi – a je mi už jedno, jaká ta polívka bude!

Bohužel – Osud takový milosrdný konec Ljubě nedopřál…

Ljuba let devadesátých

Ljuba Hermanová jela po celý svůj život na plný plyn, na plné obrátky, kupředu. Však i knížka, z níž jsem při psaní této vycházel a které jsme na začátku devadesátých let dali název… a co jsem ještě neřekla, vznikala „za pochodu". Podobně jako tenkrát, i dnes musím na úplný závěr připomenout něco, o čem by Ljubu ani nenapadlo mluvit, jelikož by to považovala za nevhodné a nepodstatné. Jo, pochlubit se s úspěchy uměleckými, s výsledky svého uměleckého snažení, to je, prosím, něco jiného! Ale vracet se ve vzpomínkách třeba do takových listopadových dnů roku 1989 jen proto, aby čtenář věděl, že v té nejisté době šla i ona odvážně „do toho"? Tak to ne!

Neměla by tu také chybět připomínka, že i v tehdejší současnosti nikdy nepřestávala Ljuba vyhledávat vše nové a mladé, co se v kultuře dělo, a to nejen jako zvídavý divák, ale také jako vždy ochotná posila s chutí zapojit se a nabídnout své síly, zkušenosti i jméno k dispozici. A tak se těšili z její spolupráce jak v divadle Ypsilon, tak jednorázově třeba ve skupině Fešáci a v jednom videoklipu jsem ji dokonce viděl zpívat po boku našich nejvýznamnějších současných rockových zpěváků! Jestliže Ljubu všichni do poslední chvíle obdivovali, jak báječně vypadá a jak je stále mladá, bylo to tím, že se generačně nikdy nediferencovala. Tak jako kdysi v padesátých letech byla rovnocennou partnerkou a kamarádkou tehdejších mladíků v pražské Redutě a v Divadle Na zábradlí, v letech devadesátých byla partnerkou a kamarádkou herců z Ypsilonky a zpěváků, jejichž dosavadní délka kariéry v létech se mohla tehdy teprve počítat na prstech jedné ruky. Přiznám se – odpusťte mi to – že i já, dnes už šedivý pán v brýlích, kterého v dobách svého „druhého dechu" (v začátcích Zábradlí) znala Ljuba od vidění jako třináctiletého kluka, jsem se stal jejím kamarádem, patřičně pyšným na naše přátelství.

Naznačil jsem hned v úvodu také něco o občanském postoji – bylo by možná příhodnější říci: o občanské angažovanosti – Ljuby Hermanové. Když jsem jí pomáhal uspořádat rukopis knížky… a co jsem ještě neřekla, našel jsem v hromadě různých písemností a korespondence i koncept jejího proslovu na Václavském náměstí u příležitosti shromáždění na podporu tehdejších požadavků prezidenta Václava Havla, vznesených na ještě Federální shromáždění. Věděl jsem, že těch pár jejích upřímných, autentických vět se do rukopisu nedostane jinak, než že je uschovám do

svého „přívažku” v závěru knihy. Ponechal jsem si ho na závěr i tentokrát. Tak jako se v roce 1989 angažovala Ljuba v prvních listopadových a prosincových diskusních večerech s diváky na jevišti divadla Semafor (říkalo se těm večerům Občanské semaforům), tak se zúčastňovala i v letech následujících, každé důležité akce podporující vše pozitivní, co se v naší zemi začalo odehrávat. 25. listopadu 1991 ji tedy přivítal i demonstrující dav na Václavském náměstí. Chvěl se jí hlas, když tehdy k lidem promluvila, ale promluvit musela, cítila to jako svou povinnost:

„Milí spoluobčané, přátelé!

Mám děsnou trému, protože nejsem zvyklá vystupovat na tak velké scéně, jako je Václavské náměstí, já vystupuju naopak na těch nejmenších, jako je Viola, Reduta, Zábradlí nebo Semafor.

Taky nejsem řečník – spíš řečná, to jo, na to jsou svědkové – třeba se optat mých čtyř manželů, ještě žijou!

Nejsem taky politik.

Já jsem jen ženská – stará k tomu – ale myslím, že víte, že jsem ženská se srdcem na pravém místě, a díky Bohu taky ženská s mozkem, který pořád ještě dobře funguje!

Proto, abych dlouho nezdržovala (a abyste stihli ještě večerní televizi), napsala jsem si raději jen několik vět, které bych vám ráda přečetla, když dovolíte:

Znám Václava Havla 33 let. To není krátká doba. A celou tu dobu vím, jak vzácný a výjimečný člověk to je, ten náš pan prezident! Pokládám tedy za svou povinnost podporovat ho! A požádat vás, abyste ho taky podpořili!

Nebudeme litovat, věřte mi, a já doufám, že se toho dožiju!

Přeju vám dobré zdraví a děkuju vám – za všechno! Za všechno!”

Jak velký ohlas u všech přítomných mělo toto vystoupení Ljuby Hermanové, to vám jistě nemusím popisovat. Byl stejně vřelý a bouřlivý, jako když jindy a jinde Ljuba vystoupila, aby lidem zazpívala třeba jen jednu jedinou svou písničku (a bylo jedno, jsou-li to Blázni z povolání anebo ten Polír, který ji „pronásledoval” už tolik desetiletí).

Tehdy na Václavském náměstí sbírala Ljuba Hermanová body, které už nepotřebovala. A kdyby ten termín nebyl z minulosti tak zprofanovaný, troufl bych si tvrdit, že právě tam jí byl lidmi stvrzen dnes již imaginární titul národní umělkyně, a to i s poctami, které k němu náleží.

Tak a to je všechno.

Použitá literatura:

Černý, Jiří: ZPĚVÁCI BEZ KONZERVATOŘE, Československý spisovatel, Praha 1966

Filipovská, Pavlína: DOSTAVENÍČKO U PLOTNY, Dona,
České Budějovice 1996

Hermanová, Ljuba /uspořádal Ondřej Suchý/:… A CO JSEM JEŠTĚ NEŘEKLA, Melantrich, Praha 1993

Holzknecht, Václav: JAROSLAV JEŽEK + OSVOBOZENÉ DIVADLO, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957

Horníček, Miroslav /s asistencí Vladimíra Justa/: KLAUNOVY ROZPRAVY, Odeon – Klub čtenářů, Praha 1989

Hořec, Petr – Šterclová, Růžena: 76 YARDŮ JARDY ŠTERCLA, nakl. Art Benický a Jan Krigl, Praha 1997

HVĚZDY TANEČNÍ HUDBY A JAZZU III. /sestavil Jaromír Hořec/, Panton, Praha 1969

Kohout, Jára: HOP SEM HOP TAM, Konfrontace, Zürich 1977

Lukeš, Pavel: S VLADIMÍREM DVOŘÁKEM O CHUTÍCH A LIDECH, Knižní klub, Praha 1999

Mandlová, Adina: DNESKA UŽ SE TOMU SMĚJU, Sixty-Eight Publishers, Toronto 1976

Mclntosh, Jethro Spencer: Z HOLEŠOVA DO HOLLYWOODU, Panorama 1992

Suchý, Ondřej – Dudek, Oldřich: LJUBA JAKO VYSTŘIŽENÁ, Melantrich, Praha 1986

ZPĚVÁCI PŘED SOUDEM /sestavil Jiří Černý/ – Mladý svět v nakladatelství Mladá fronta, Praha 1964

Poznámky

[1] Československá premiéra muzikálu „Hello, Dolly!” s Nelly Gaierovou v hlavní roli se konala v Hudebním divadle v Karlíně 22. září 1969

[2] Ljuba jeden čas uvažovala o tom, že u nás dá dohromady Dámský kabaret (po zkušenostech které získala v roce 1969 v půlročním angažmá ve Frauenkabaretu v divadle Renitentz-Theater ve Stuttgartu).

[3] Hana Vítová zemřela 3. března 1987

[4] Ljuba se tehdy rozhodla, že Adině pošle třídeskové supraphonské album Kytice, kterou uvádělo divadlo Semafor. Zda Adina album s Kyticí obdržela a zda z toho někdy něco bylo, o tom se ve zbývajících dostupných dopisech nezmiňuje.

[5] Bohumil Bezouška. Na vzpomínkové LP desce, kterou tehdy vydal Supraphon, Ljuhu Hermanovou uváděl.

[6] Lída Baarová

[7] Ten spisovatel, který údajně měl za Lídu Baarovou knihu napsat (což ve skutečnosti nebyla pravda – pouze z magnetofonových nahrávek přepsal a stylisticky upravil Baarové vyprávění) přiměl ještě předtím k napsání memoárů samotnou Adinu (a její knížku se svou ženou také nakonec s úspěchem vydal). Jmenuje se – Josef Škvorecký.

Obsah

Ondřej Suchý

Ljuba Hermanová

Obálka a grafická úprava Michal Houba
Autoři kreseb Viktor Stretti a Ladislav Fialka,
autoři fotografií Václav Chochola, Ivan Soeldner,
Karel Drbohlav, Miloš Čálek, Viktor Radnický,
Miloš Stránský, F. Krasl, Jaroslav Toms, Přiba Mrázová,
Jan Kuděla, Jaroslav Sekretar, Jaroslav Tatek,
Eduard Dvorský, Petr Matička a další, neznámí autoři
Fotografie a kresby z archivu autora
V koedici s Euromedia Group k. s.– Knižní klub,
Nádražní 32, 150 00 Praha 5, vyd.Nakladatelství BRÁNA, s.r.o.,
Hradešínská 30, 101 00 Praha 10, jako svou 287. publikaci
Odpovědná redaktorka Dana Bryndová
Technická redaktorka Vlasta Machová
Sazba a litografie Princo International, s.r.o.
Tisk a vazba Ekon, družstvo, Jihlava
Stran 160 + 48 čb. přílohy
Takto upravené vydání první Praha 2003
brana– praha@volny. cz
nakl.brana@volny.cz
www.branaknihy.cz

Osobní a umělecký portrét paní Ljuby Hermanové, veselé i vážné vzpomínání na oblíbenou zpěvačku a herečku, která by se v letošním roce dožila devadesáti let. Vůbec poprvé také autor odhaluje příběh celoživotního přátelství Ljuby s Adinou Mandlovou a jeho nečekaný konec. Patří k němu i knižně dosud nepublikovaná korespondence.